



# MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI

AN V, NR.18

FONDATOR: TANȚA TĂNĂSESCU

Mai 2025

## Bujorul, simbol național, floare între leac și legendă

Bujorul a fost declarat de curând simbol național. Un demers creativ, care transformă această delicată floare, considerată inițial un panaceu legendar în mitologia populară, într-un simbol apotropaic, de anvergură națională.

În imaginarul omului tradițional, natura nu era o simplă resursă, ci o prezență vie, cu daruri, dar și cu puteri de temut. Ea era respectată și, uneori, temută, fiind gata oricând să se răzbune sub forme necunoscute.

(continuare la p.2)

### Cuprins:

- Redacția: *Bujorul, simbol național, floare între leac și legendă*, p.1
- Tanța Tănăsescu: *Confesiuni de colecție cu Prof.univ.dr. Ioan N. Roșca*, p.3
- Ion Andreiță: *Satul din colțul ochiului (I)*, p.6
- Tanța Tănăsescu: *În dialog cu un strălucit profesor de peste Ocean, Smaranda Cazan-Livescu*, p.8
- Dan Toma Dulciu: *Kranevo, între repere geografice și mărturii istorice. A avut Burebista cetate pe malul Mării Negre?*, p.11
- Prof. univ. dr. Nicolae Georgescu: *Eminescu necunoscut*, p.15
- Dr. Marian Nencescu: *Presă și Libertate, o formulă transcendentă*, p.20
- George Apostoiu: *Bolintineanu gazetarul. Obsesia emancipării și a libertății*, p.21
- Redacția: *Ziarul revoluționar „Poporul suveran”*, p.22
- Eugenia Tofan: *Taina pașilor victorioși ai academicianului Ion Tighineanu, ajuns la hotarul septuagenar*, p.23
- Prof.univ.dr. Ioan N. Roșca: *Mihaela Albu, În labirintul cărților*, p.26
- Ionel Novac: *Eminescu – de 36 de ani la Paris*, p.27
- Dr.Laurențiu-Ștefan Szemkovics: *Documente privitoare la numirea căpitanului Matei Eminescu în funcția de subprefect la plasa Bistrița de Jos, județul Bacău (1894)*, p.30
- Tanța Tănăsescu: *Casa Assan, în imagini*, p.34
- Marilena Grigore: *Sant Jordi: Ziua în care Barcelona celebrează dragostea și literatura*, p.36
- Constantin Lupeanu: *Repere de civilizație*, p.37
- Constantin Lupeanu, *Ales Consilier al Asociației Internaționale Confucianiste*, p.40
- Dan Toma Dulciu: *Arenele Romane, Constantin Tănase, Taurii și Ziariștii. Prima coridă, în stil românesc, la București, în anul 1928*, p.41
- Dumitru-Tudor Tănăsescu: *Muzeul Țăranului Român, redeschis publicului. 150 de ani de cultură tradițională românească*, p.44
- O statuie și istoria sa. Mihai Cantacuzino, Spătarul Țării Românești*, p.47
- Marilena Grigore: *Recunoștință – cheia unui echilibru interior durabil*, p.49
- Tanța Tănăsescu: *În dialog cu Mircea Ionel Popi, jurnalistul cu program în limba română la Radio Helsinki*, p.50
- Theodor Răpan: *Terține. Rime în rugă*, p.52
- Gheorghe Văduva: *Nicolae Grigorie Lăcrița - „Cetățean de onoare” al comunei Robănești*, p.53
- Tanța Tănăsescu: *Farmecul discret al Bucureștilor – Chipul de azi a Casei Universitarilor*, p.54
- Tanța Tănăsescu: *Bujorul, la Zilele Horticulturii Bucureștene*, p.56
- Redacția: *La țărmul Pontului Euxin, Gara Maritimă Constanța*, p.58
- Din istoria presei românești. 140 de ani de la fondarea ziarului „Epoca”*, p.59
- Din istoria presei românești. Ziarul „Universul”, șapte decenii de existență*, p.61

La p.3

## Confesiuni de colecție cu Prof.univ.dr. Ioan N. ROȘCA

„Principalul pericol al jurnalismului contemporan constă tocmai în proliferarea manipulării prin presă.”



Ca profesor a contribuit la formarea multor generații de jurnaliști în spiritul valorilor democratice, al afirmării adevărului și binelui comunitar și al susținerii opiniei publice avansate, atașate acestor valori.

La p.44

## Muzeul Țăranului Român, redeschis publicului. 150 de ani de cultură tradițională românească





Bujorul, simbol național, floare între leac și legendă

(continuare de la p.1)

Din această relație profundă și tainică s-a născut o întreagă lume de credințe, în care plantele nu aveau doar rol curativ, ci și o forță magică. Între ele, bujorul ocupă un loc aparte.

Bujorul este mai mult decât o floare de primăvară – este o poartă spre o lume mitologică, tainică și adesea uitată. Legendele spun că floarea s-a născut dintr-un zeu, Paeon, salvat de zei prin metamorfozare, sau dintr-un fiu de împărat care a încălcat interdicțiile tatălui și a ajuns în tărâmul ielelor, fiind transformat într-o floare roșie ca sângele. Aceste mituri conturează bujorul ca pe o floare cu origini sacre, dar și cu o aură tragică.

În tradiția populară românească, bujorul este înconjurat de o serie de credințe și interdicții. În zona Tecuciului, se spune că floarea nu se cultivă, pentru că cel ce o smulge sau îi aduce rădăcina acasă își pierde fertilitatea. Această legendă, culeasă de folcloristul Artur Gorovei, sugerează o protecție ritualică a plantei, conservată în spațiul sălbatic al pădurii.

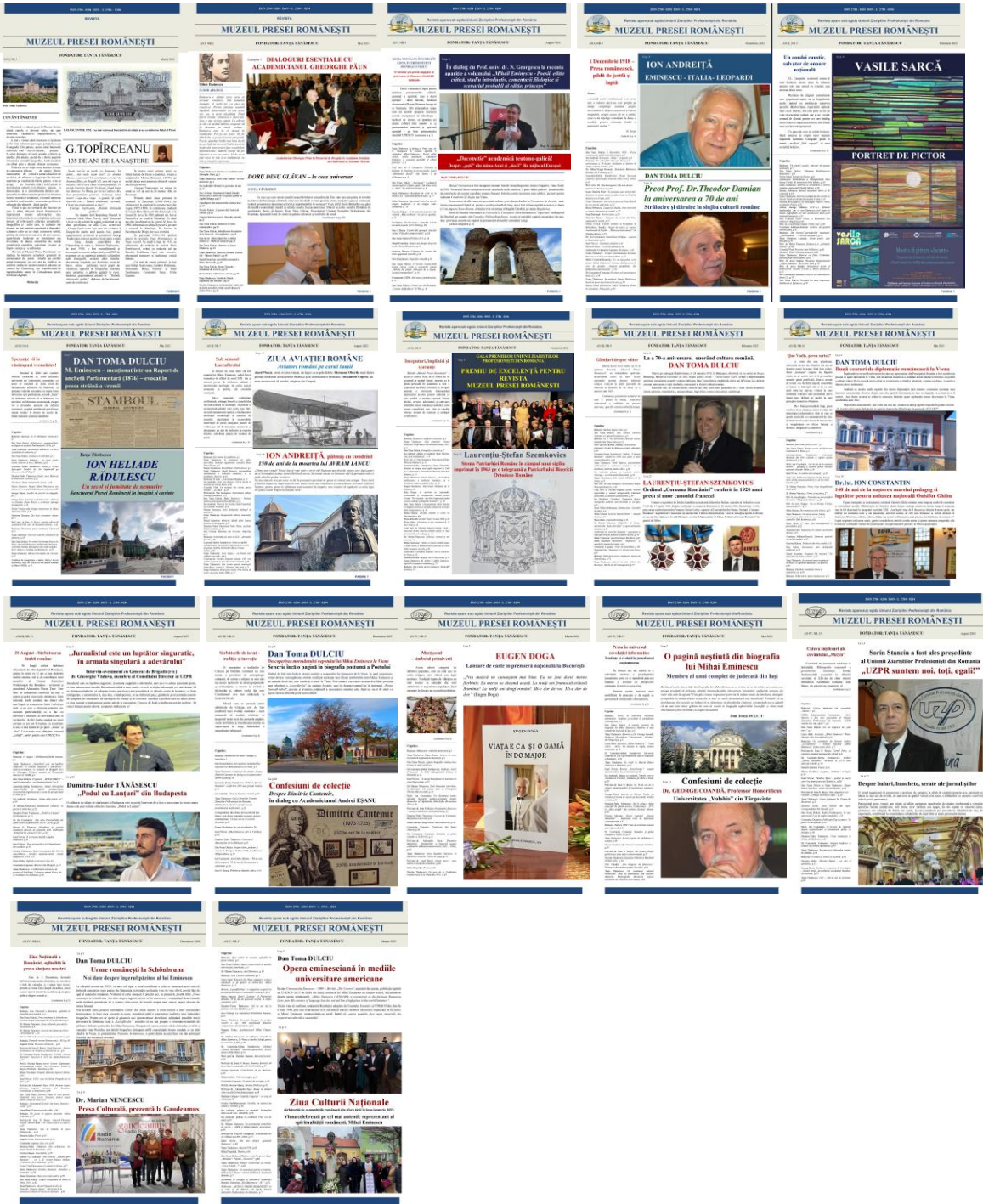
Dar bujorul nu este doar obiect al fricii sau fascinației. În manuscrisele vechi din secolele XVIII și XIX, el apare ca remediu și amuletă. Notele unor diaci sau călugărițe menționează „tăria bujorului”, capacitatea sa de a alunga duhurile rele, de a „desface” farmecele și de a proteja casa. Semințele, rădăcina și frunzele sale sunt întrebuințate în leacuri care tratează sângerările, bolile splinei, gălbănirea și chiar lipsa de vorbire.

Puterea bujorului nu este doar fizică, ci și spirituală. Consumul semințelor aduce limpezimea minții, sporirea inteligenței și o stare generală de bine. Purtarea bujorului sau a semințelor sale alungă gândurile rele și protejează de intruziuni malefice. În această viziune, grădina cu bujori devine un sanctuar, un spațiu ferit de rău, unde florile aduc seninătate și bucurie vieții.

Astfel, bujorul este o floare care îmbină cele trei planuri ale existenței tradiționale: naturalul, simbolicul și sacralul. Într-o lume în care florile vorbeau, protejau și vindecau, bujorul a rămas una dintre cele mai vii și mai expresive figuri ale naturii sacralizate.

Aceste calități de subtilitate ideatică și de finețe a interpretării subliminale au constituit probabil motivațiile adiacente argumentelor juridice sau istorice ale inițiatorilor proiectului de lege care consacră simbolul bujorului drept semn identitar românesc.

Redacția



REDACȚIA

Revistei Muzeul Presei Românești

Revistă trimestrială de istorie a presei și cultură

ISSN 2784 - 0204 ISSN - L 2784 - 0204

Director editorial: DAN TOMA DULCIU

Redactor-șef: TANȚA TĂNĂSESCU

e-mail: tanta\_tanasescu@yahoo.com

https://tantatanasescu.blogspot.com/

București

IDEALURILE REVISTEI

Revista *Muzeul Presei Românești* este o publicație de cultură, educație și atitudine jurnalistică, fructificând bogata tradiție a ziaristicii românești, al cărei patron spiritual a fost Mihai Eminescu.

Revista este o inițiativă aflată sub semnul recuperării valorilor etice și morale ale presei angajante, aflate în slujba societății contemporane.

Paginile revistei sunt deschise contribuțiilor jurnalistice ale confrăților de breaslă, un jurnal digital al actualității celor implicați cu responsabilitate în promovarea valorilor perene ale scrisului gazetăresc.

Salutăm colaborările ce analizează realitățile și imaginea societății românești actuale, cu instrumente jurnalistice, într-un spirit obiectiv și echidistant.

Textele vor fi depuse în format electronic, editate cu diacritice, cu caractere „Times New Roman”, mărimea 12, la Redacția Revistei Muzeul Presei Românești, sau trimise prin e-mail pe adresa: **tanta\_tanasescu@yahoo.com**

Revista va promova dialogul cu cititorii, publicând toate contribuțiile inedite, texte de referință ale unor mari jurnaliști, documente de arhivă, fotografii etc.

De asemenea, vom prezenta un calendar al evenimentelor la care participă jurnaliști sau membrii unor asociații de profil, în primul rând evenimentele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

**Disclaimer:** conținutul articolelor colaboratorilor noștri nu reprezintă în mod oficial opinia redacției revistei *Muzeul Presei Românești*, aceasta asumându-și doar rolul de a fi o tribună necenzurată a opiniilor.

Răspunderea juridică privind corectitudinea și veridicitatea informațiilor prezentate, precum și eventualele consecințe revin autorilor, conform prevederilor legale.



# Confesiuni de colecție cu Prof.univ.dr. Ioan N. ROȘCA

**„Principalul pericol al jurnalismului contemporan constă tocmai în proliferarea manipulării prin presă.”**

Personalitate complexă, Prof.univ.dr. Ioan N. Roșca este născut la 15 iulie 1945 în județul Buzău, comuna Pardoși. A urmat studiile liceale la Buzău, Liceul „B. P. Hașdeu” (1959-1963), Facultatea de Filosofie a Universității din București (1963-1968), specialitatea filosofie, cursuri de teoria și practica presei și practică jurnalistică. A absolvit stagii de documentare Erasmus la Universitățile degli Studi di Roma (1995), L’Universite Paris X Nanterre (1998), Universidad de Zaragoza (1999).

Activitatea îndelungată la catedră a început-o la Universitatea București, unde a fost cadru didactic (1968-2001). Din 2001 îl găsim la Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Jurnalism, Comunicare și Relații Publice, titular al cursurilor *Antropologia comunicării* și *Comunicarea cu presa și valorile sociale*, ca mai apoi să fie numit decanul acestei facultăți (2001-2008), continuând ca șef de catedră (2009-2010).

Ca profesor, a contribuit la formarea multor generații de jurnaliști în spiritul valorilor democratice, al afirmării adevărului și binelui și al susținerii opiniei publice avansate, atașate acestor valori.

Pentru activitatea de predare și de cercetare științifică a primit în anul 2003 Premiul *Vasile Conta* al Academiei Române pe anul 2001 iar în anul 2004 a fost decorat cu Medalia Meritul pentru învățământ, clasa a II-a, prin Decretul Președintelui României nr.1097 din 10 decembrie 2004.

Opera sa însumează peste 400 de publicații – cărți, studii, articole, eseuri, emisiuni TV ș.a. A scris peste 20 de cărți, unic autor, din care patru de jurnalism (*Antropologia și mass-media*, *Comunicarea cu presa și valorile sociale*, *Antropologia comunicării*, *Modern și contemporan în plastica europeană*); zeci de eseuri pe teme de jurnalism cultural în peste 20 de reviste de cultură și literatură, în țară dar și în străinătate. Este realizator a peste o sută de ediții TV la postul de televiziune T.V.R.M. în perioada 2002-2014.

*Tanța Tănăsescu: Cum ați ajuns la jurnalism, domnule profesor Roșca? Ce v-a atras spre acest domeniu?*

*Ioan N. Roșca:* La practicarea jurnalismului am ajuns oarecum la fel ca și la profesarea filosofiei. În timpul studenției la Facultatea de Filosofie a Universității din București (1963-1968), pe lângă disciplinele filosofice, am urmat și un modul de Teoria și practica presei. În Universitatea București același modul mai exista și la Facultatea de limba și literatura română. Ca urmare, viitorii jurnaliști se recrutau dintre absolvenții celor două facultăți. Din promoția mea au fost mulți licențiați care au fost repartizați în presă și care au devenit jurnaliști de prestigiu. În ce mă privește, făcusem practică jurnalistică la ziarul „Scânteia tineretului”, unde publicasem un reportaj și câteva miniinterviuri cu unele personalități din domeniul culturii: poeții Cezar Baltag și Constanța Buzea (mai cunoscută atunci decât colegul și poetul cu care se căsătorise, Adrian Păunescu), actorii Toma Caragiu și George Constantin. La absolvire, am preferat repartiția la facultatea unde studiasem, pentru că mă preocupasem covârșitor de filosofie, unde eram încredințat că am ceva de spus, și pentru că, asemenea lui Descartes, speram să găsesc adevărul mai curând în cărți decât în marea carte a lumii. În același timp, și înainte, dar mai ales după 1990, am menținut legătura și cu presa culturală, prin unele articole, eseuri, cronici literare sau de artă și poezii publicate în diverse reviste literar-culturale. Un reviriment al activității mele publicistice s-a produs după 2001, când m-am transferat ca profesor și am funcționat și ca decan (timp de două mandate) la Facultatea de Filosofie și Jurnalism a Universității *Spiru Haret*. De fapt, începusem să iau parte la activitatea acestei facultăți încă din 1992. Am fost atras în noua activitate didactică – și filosofică,



*Prof.univ.dr. Ioan N.ROȘCA*

și jurnalistică – din dorința de a realiza o alternativă la Facultatea de Filosofie din cadrul învățământului de stat, care, după 1990, degajată de secțiile de psihologie, pedagogie și sociologie, și-a eliberat curricula și de alte discipline nefilosofice. Or, în optica mea și nu numai, joncțiunea între filosofie și jurnalism era și este profitabilă pentru ambele forme de cunoaștere, filosofia dând jurnalismului o viziune de ansamblu, un conținut mai profund, iar jurnalismul oferind filosofiei o formă de manifestare mai pământeană, mai accesibilă unui public mai larg. Personal, m-am preocupat atât de teoria presei din perspectiva împletirii jurnalismului teoretic cu filosofia, cât și de practicarea jurnalismului de tip cultural.

*Tanța Tănăsescu: Cât de mult v-au împlinit de-a lungul anilor jurnalismul și predarea la catedră?*

*Ioan N. Roșca:* Pot mărturisi faptul că, în prezent, la câțiva ani buni de la încheierea carierei mele didactice în urma pensionării, mă simt împlinit, ceea ce nu înseamnă, însă, că nu am și sentimentul incompletitudinii, care mă determină să-mi continui activitățile de cercetare și preocupările publicistice. O împlinire profesională o resimt și în urma anilor, de fapt a celor două decenii (1992-2012), în care am profesat la Universitatea *Spiru Haret*, la Facultatea de Filosofie și Jurnalism. La ambele catedre ale facultății – cea de Filosofie și cea de Jurnalism, pe lângă unii colegi mai vârstnici, care proveneau din învățământul de stat, s-a format și un grup de tineri universitari, recrutați dintre cei mai valoroși absolvenți de la facultățile corespunzătoare de stat. Am satisfacția că, la data ieșirii mele la pensie, toți acești tineri obținuseră titlul de doctor în filosofie, care le-a permis să promoveze de la gradul de asistent la cel de lector și că promovarea lor s-a datorat și argumentelor și insistenței mele pe lângă conducerea Universității. Mă simt realizat și prin faptul că o parte a eforturilor mele de cunoaștere și a experienței de viață s-au concretizat și publicistic în cărțile tipărite în cele trei domenii în care m-am exprimat: filosofie, jurnalism cultural și literatură (poezie și proză). Pe de altă parte, un anumit sentiment al incompletitudinii este generat de faptul că miraculosul teritoriu al cunoașterii este inepuizabil, indiferent de traseul pe care-l parcurgi. De aceea, și lucrez și public în continuare.

*Tanța Tănăsescu: Care sunt oamenii care au avut cea mai mare influență asupra dumneavoastră în formarea profesională și umană? Vă rugăm să ne împărtășiți și câteva amintiri cu aceștia.*

*Ioan N. Roșca:* În fiecare etapă a formării mele profesionale și umane am avut modele care m-au stimulat și cărora le sunt îndatorat: părinții, profesorii de liceu și profesorii din facultate. În facultate, am fost atras de activitatea și de disciplinele a două catedre: Istoria filosofiei și Teoria și practica presei. La ultima, factotum a fost Octavian Butoi, pe atunci lector, un cap limpede (cum se spune în presă), iscusit și în predarea teoriei, și în organizarea practicii, care îi repartiza pe practicanți la diferite ziare sau reviste, la radio sau la tv. și care mai și discuta cu fiecare rezultatele obținute. Disciplinele de Istoria filosofiei m-au captivat cel mai mult, pentru că ele acopereau întregul proces istorico-filosofic, pentru că fiecare perioadă filosofică era predată de câte un titular specializat pe etapa respectivă, pentru că la seminarii veneam în contact cu lucrările filosofilor și, nu în ultimul rând, pentru că în analiza concepțiilor filosofice începuse să se practice o viziune mai modernă. În esență, este vorba de faptul că această viziune, încetățenită de Alexandru Boboc, Florica Neagoe, Gh. Vlăduțescu și Gheorghe Al. Cazan, accentua pe expunerea și interpretarea fiecărei concepții filosofice în ansamblul ei, ca un întreg articulat de teme, probleme și idei, și nu pe identificarea de elemente materialiste sau idealiste sau a poziției sociale, de clasă a filosofilor în defavoarea expunerii concepției lor, așa cum se procedase anterior.

*Tanța Tănăsescu:* Cum arăta jurnalismul universitar în anii '90, când presa era în plină efervescență post-revoluționară?

*Ioan N. Roșca:* În 1990 și în anii imediat următori, pe lângă cele câteva ziare și reviste literar-culturale sau social-politice anterioare, care au supraviețuit, dar și-au schimbat conținutul sau inclusiv denumirea, au apărut multe altele, care au gravitat tematic în jurul evenimentelor din 1989 și al schimbărilor survenite în diversele compartimente ale societății. Odată cu pluripartidismul, au luat ființă și ziarele de partid, care au actualizat debaterile și comentariile politice, polemicile. Limbajul publicațiilor a devenit tot mai variat, mai plastic, dar, nu o dată, și mai puțin elegant sau chiar neliterar. S-au multiplicat, apoi, posturile de radio și tv. Jurnalismul universitar, în sensul de învățământ universitar de jurnalism, a evoluat, la începutul anilor '90, mult mai lent. Catedra de Teoria și practica presei existentă la Universitatea București și-a încetat existența. În schimb, a trecut sub egida Universității București singura facultate de jurnalism, care funcționase în cadrul Academiei „Ștefan Gheorghiu”. Sub conducerea noului decan, prof. Mihai Coman, facultatea și-a schimbat profilul curricular, renunțând la disciplinele ideologice. În același timp (din 1992), am început experiența jurnalismului universitar în învățământul privat la Facultatea de Filosofie și Jurnalism a Universității Spiru Haret. Studenții de aici dispuneau de condiții materiale mult mai bune decât cei de la stat, având la dispoziție nu numai o bibliotecă îmbogățită an de an cu cele mai noi apariții de specialitate, ci și laborator radio cu toată aparatura necesară și efectuau practică în studioul tv. România de Măine.

*Tanța Tănăsescu:* Ați predat la Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Jurnalism, Comunicare și Relații Publice, ca titular al cursurilor Antropologia comunicării și Comunicarea cu presa și valorile sociale. Ați fost decanul acestei facultăți (2001-2008) și șef de catedră (2009-2010). Cum a fost evoluția studenților în jurnalism de-a lungul anilor?

*Ioan N. Roșca:* Studenții în jurnalism de la Facultatea de Filosofie și Jurnalism, devenită, după circa 25 de ani, prin opțiunea celor înscriși numai la jurnalism, Facultatea de Jurnalism, Comunicare și Relații Publice, au avut, de la o promoție la alta, evoluția colegilor lor de la alte facultăți sau secții de jurnalism din cadrul altor universități, fie de stat, fie private, de fapt, au avut evoluția studenților din întregul învățământ universitar. Este neîndoielnic faptul că, dacă până prin anul 2000, studenții au fost, majoritar, mai responsabili în însușirea cunoștințelor și aptitudinilor viitoarei lor profesii, în secolul al XXI-lea calitatea învățământului universitar a slăbit. O cauză o reprezintă înmulțirea universităților de stat sau private, care s-au concurat între ele pentru a avea un număr suficient de candidați la admitere și a-și păstra numărul de studenți și, în consecință, au scăzut

exigența la examene. Altă cauză constă în faptul că universitățile de stat au devenit mixte, și de stat, și private, prin faptul că, pe lângă procentul de studenți fără taxă, aprobat de ministerul de resort, au admis un număr important de studenți cu plată, pe care au ținut să nu-l scadă, ceea ce, din nou, a generat o slăbire a exigenței în promovarea lor dintr-un an în altul. Din proprie experiență am constatat că și introducerea examenelor tip grilă a dus la o promovabilitate facilă. Într-adevăr, la întrebări cu variante de răspuns, fie acestea și sporite numeric, studentul intuitiv, cu fler, dar și cu ceva cunoștințe superficiale poate nimeri varianta corectă, chiar dacă nu posedă cunoștințe mai temeinice, ca să nu mai vorbim de circulația grilelor cu răspunsuri corecte.

*Tanța Tănăsescu:* Ce calități v-au impresionat la studenții în jurnalism? Există vreo promoție sau vreun student care v-a rămas special în memorie? De ce?

*Ioan N. Roșca:* Studenții în jurnalism au sau își formează o atitudine mai dezinvoltă în relațiile de comunicare, sunt mai atenți la precizia limbajului, își exersează o dicție mai corectă, sunt mai persuasivi. Unii dintre ei au și afinități accentuate pentru literatură. De exemplu, cu cei de la Universitatea Spiru Haret înfiinșasem un cenaclu literar, în care s-au afirmat și două poete, publicate în reviste, inclusiv în volum.

Sunt generații de studenți care își rămân mai mult în memorie, mai ales cele care au mai multe vîrfuri, un grup compact mai valoros, sau și prima generație cu care ai lucrat, pentru că îți amintește de propriile începuturi. Considerați individual, m-au impresionat performerii, cei care au perseverat cu succes în direcțiile alese. Dacă ar fi să mă refer numai la foștii studenți de la Universitatea Spiru Haret, pot menționa multe nume, care au devenit jurnaliști cunoscuți, printre care Eugeniu Nistor, conducător al revistei „Târnava” și al filialei Uniunii Scriitorilor Români din Târgu Mureș, Daniela Șontică – redactor (un timp redactor șef) al ziarului „Lumina”, poetă și eseistă, Christian Sabbagh – jurnalist de investigație și prezentator de știri la un post tv national, Sorin Bejan și Sergiu Mihalcea, ambii realizatori de emisiuni tv., Lidia Tudor – care a continuat publicarea revistei „România Mare”, Marcel Manea – prozator, Daniel Paraschiv – jurnalist radio, Silviu Șerban și George Lăzăroiu, universitari în domeniul jurnalismului și comunicării, ambii cu doctorat în filosofie, ș. a.

*Tanța Tănăsescu:* Câți dintre absolvenții facultăților de jurnalism mai reușesc să fie angajați în redacțiile de presă locale sau naționale și care credeți că vor fi șansele acestor absolvenți de a lucra în presă, în condițiile actuale, când mari ziare sau reviste din România, sau din străinătate, își reduc drastic numărul de posturi, trec la automatizarea proceselor specifice unei redacții, la apariția și difuzarea online, la aplicațiile de Inteligență Artificială etc.? Se trece mai mult la colaborări cu drept de autor?

*Ioan N. Roșca:* Fenomenul de răstrângere a presei scrise – ziare și reviste – este însoțit și de cel al apariției on line a acestor publicații. Chiar și televiziunile au început să primească și să publice materiale ale unor creatori de produse tv. Se adaugă și aplicațiile AI (Inteligența Artificială) care automatizează unele activități redacționale. Licențiații în jurnalism vor fi nevoiți să se adapteze acestor schimbări și să-și modifice, la rândul lor, modalitățile de a lucra în presa scrisă și audio-vizuală. Oricum, este și va fi nevoie de jurnaliști, pentru că AI nu-i poate înlocui ca autori de articole despre evenimentele sociale, politice, culturale, de reportaje, foto-reportaje, comentarii etc., deoarece acestea necesită opțiuni, atitudini, puncte de vedere, pe care automatele nu le posedă. AI va spori rapiditatea culegerii informațiilor, a comunicării și publicării acestora, înlocuind unele activități rutiniere, dar nu și pe cele interpretative și creative, specifice umane. Pe de altă parte, presa on line, care se va extinde tot mai mult, nu se va putea realiza fără un număr constant de jurnaliști stabili, indiferent de forma în care vor fi angajați și retribuiți.



*Tanța Tănăsescu: Ce calități esențiale ar trebui să aibă un jurnalist, astăzi?*

*Ioan N. Roșca:* În lumea interconectată de azi, pentru a se putea informa, jurnalistul ar trebui să cunoască cel puțin două limbi străine de circulație internațională, iar pentru a analiza și înțelege evnimentele, să posede temeinice cunoștințe socio-umane, precum și filosofice, viziunea teoretică de ansamblu fiind singura care îi poate releva conexiunea faptelor dintr-un anumit sector social cu cele din alte compartimente. În plus, jurnalistul de azi are nevoie și de o bună cunoaștere și stăpânire a calculatorului și a modalităților de comunicare on line și, nu în ultimul rând, să știe să folosească AI, cu care ar trebui să lucreze în fiecare zi pentru a nu rămâne în urmă.

*Tanța Tănăsescu: Mai există, în opinia dumneavoastră, „patosul adevărului” în presa actuală?*

*Ioan N. Roșca:* În presa actuală, fie scrisă, fie audio-vizuală, patosul adevărului a fost înlocuit de multe ori cu reversul său, nu puțini jurnaliști urmărind mai degrabă să manipuleze, trecând de la prezentarea obiectivă a faptelor și autorilor lor, în speță a celor din viața politică, la comentarea acestora în spirit partizan, în conformitate cu optica și interesele presei guvernamentale, ori, dimpotrivă, a presei de opoziție, sau a celor care patronează ziarele sau posturile audio-vizuale, care s-ar vrea să pară independente. Moderatorii dezbatelor tv, de exemplu, în loc să-i lase pe invitați să comenteze subiectele în discuție, se transformă ei înșiși în comentatori, care dau cuvântul participanților doar pentru a le confirma punctele de vedere. Jurnaliștii care se lasă antrenați în jocul manipulării sunt fie mai tineri și lipsiți de experiența necesară, fie cointeresați și dependenți de patroni, fie lipsiți de o cultură mai profundă, care să le permită să discearnă adevărul de neadevăr, fie nu și-au format convingeri morale ferme în sensul cinstei și adevărului. Totuși, flacăra adevărului nu s-a stins nici în presa internă, nici în presa externă, fiind întreținută, în principal, de jurnaliștii cu autoritate morală, care s-au făcut cunoscuți prin atitudinea lor corectă și echilibrată, prin pasiunea pentru aflarea și spunerea adevărului și care nu mai pot fi influențați sau corupți de directorii cotidianelor, ai posturilor de radio și tv.

*Tanța Tănăsescu: Ce pericole vedeți pentru jurnalismul contemporan — în România și în lume?*

*Ioan N. Roșca:* Principalul pericol al jurnalismului contemporan constă tocmai în proliferarea manipulării prin presă. În ultimul timp acest pericol s-a accentuat și prin posibilitățile oferite de AI (inteligenta artificială) de a crea false texte puse pe seama oamenilor politici sau a diferitelor personalități culturale, însoțite chiar de imaginea trucată a acestora și de limbajul lor imitat, ceea ce se și întâmplă acum în social media.

*Tanța Tănăsescu: Dacă ați putea da un singur sfat unui tânăr jurnalist la început de drum, care ar fi acela?*

*Ioan N. Roșca:* Aș avea un dublu sfat, dar pe care îl împrumut de la Caragiale: „Cinste și gramatică.” Dacă ești cinstit, ești și adevărat. Dacă posezi gramatica, scrisul corect, vocabularul precis și nuanțat, înseamnă că dispui și de sensurile mai ascunse ale limbajului și de cultura pe care o concentrază.

*Tanța Tănăsescu: Aveți regrete legate de carieră sau lucruri pe care le-ați face altfel acum? Ce anume ați schimba și de ce?*

*Ioan N. Roșca:* Regrete legate de carieră nu am, dar unele lucruri le-aș face altfel. Aș fi putut deveni și filolog, sau jurist, sau inginer, dar am optat pentru profesia pe care am dorit-o mai mult și, pe care, dacă ar fi cazul, aș alege-o din nou. Ce aș schimba și de ce? Aș începe să public mai devreme, în pofida ocupațiilor covârșitoare cu un număr mare de seminarii, de diferite tipuri, care mi-au acaparat timpul, ca asistent. Aș proceda astfel pentru că e bine să te afirmi și publicistic din prima tinerețe, ca un atu suplimentar pentru a ți se recunoaște de la început

valoarea pe care o ai. Dacă aș mai ocupa funcția de Decan, aș comunica mai mult colegilor, dar desigur, fără să mă laud, lucrurile pe care le fac pentru bunul mers al facultății, inclusiv spre binele lor, pentru că altfel, dacă faci și taci, cele bune trec neobservate sau par că s-au întâmplat de la sine și că tu însuși nu te-ai implicat sau nici nu te-ai interesat de soarta instituției.

*Tanța Tănăsescu: Ați fost decan timp de opt ani (2001-2008) la Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Jurnalism, Comunicare și Relații Publice. Cum ați dori să fie ținut minte „Decanul Roșca”?*

*Ioan N. Roșca:* Aș dori să fiu reținut minte, în primul rând, ca profesor dedicat de către studenți și de coleg apropiat de către cei din corpul profesoral și, în al doilea rând, ca Decan, și anume ca unul care a contribuit la acreditarea facultății și la bunul ei mers.

*Tanța Tănăsescu: Ce face profesorul Ioan N. Roșca atunci când nu e „Prof. Roșca”? Ce vă bucură în viața personală?*

*Ioan N. Roșca:* De fapt, nu mai sunt „Prof. Roșca” de când m-am pensionat, chiar dacă titulatura didactică se mai păstrează. De atunci și până acum, am continuat să lucrez la domiciliu ca și cum aș mai fi „Prof. Roșca”, așa că am reușit să mai public și cărți, studii și comunicări de filosofie (și, în acest fel, să-mi onorez calitatea de membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință din România), și cărți, articole și cronici de jurnalism cultural (prin care îmi justific și calitatea de membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România), și poezii și un volum de proză (prin care îmi satisfac pasiunea pentru creația literară). Aș zice chiar că muncesc mai mult decât atunci când eram profesor activ. Totuși, fiind degrevat de activitatea didactică, am ceva mai mult timp să mă ocup mai mult și să mă bucur și de familie și de nepoți, care ne aduc atât mie, cât și soției mele multă bucurie.

*Tanța Tănăsescu: Indiferent de perioada pe care o traversează o societate, sistemul educațional trebuie să constituie o prioritate. Care ar trebui să fie rolul presei în sprijinirea sistemului educațional actual din România?*

*Ioan N. Roșca:* Presa ar trebui să sprijine mai mult sistemul educațional actual din România. Una din revistele care se ocupă constant de acest obiectiv este „Opinia națională” (director Mioara Vergu-Iordache), în special prin informarea cititorilor cu tot ce apare nou în procesul de învățământ. O altă publicație, care publică mai ales debateri despre programele preuniversitare sau universitare, este revista „Tribuna Învățământului” (director Sorin Ivan). Ar fi de dorit ca exemplul acestora să fie urmat și de alte ziare și reviste.

*Tanța Tănăsescu: Știm că sunteți extrem de productiv, având un neastâmpăr creator remarcabil. Ce subiecte, ce proiecte vă preocupă în prezent? Ce cărți așteaptă să vadă lumina tiparului, sub semnătura dumneavoastră?*

*Ioan N. Roșca:* Continui să mă preocup de realizarea de noi lucrări în toate domeniile în care m-am afirmat. Am terminat volumul al II-ea al cărții *O constelație stilistică, literară și jurnalistică* și am deja încheiată mai de mult lucrarea *Modern și contemporan în plastica românească*. Sper ca ambele să vadă lumina tiparului în acest an.

*Tanța Tănăsescu: La finalul acestui interviu, pentru care vă mulțumesc cu recunoștință, și vă doresc în continuare ani mulți și bogați în creații, vă invit respectuos să adresați un mesaj colegilor noștri din Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România.*

*Ioan N. Roșca:* Colegilor din UZPR le doresc noi și frumoase realizări jurnalistice, prin care să contribuie la afirmarea opiniei publice avansate și satisfacerea dorinței de adevăr a publicului cititor!

*Interviu realizat de Tanța Tănăsescu / UZPR, 7 mai 2025*



# Ion ANDREIȚĂ, pălmaș cu condeiul

## Satul din colțul ochiului (1)

...Adică satul aflat acolo, la coada ochiului, cum se mai spune, ascuns cuminte în colțișorul lui. Satul în care te-ai născut și-ai nădăjduit; satul tău, desigur, dar, în egală măsură, satul nostru, românesc, care te/ne însoțește totdeauna, oriunde și oricând, la bine și la rău – și care nu te părăsește niciodată. E de ajuns să întorci capul – și de după umăr răsare, palpită, se-nalță, freamătă o lume întreagă, urmându-te cu înțelegere și sinceritate.

Acasă

Acasă n-am mai fost de mult  
Și asta-i tot poveste veche,  
De când prin vaiere ascult  
Chemarea fără de pereche

La umbră de pământ și oase  
Trag plopii cerul spre apus,  
Mărgeluiește satu-n case –  
Și lună nu-i, nici stele nu-s

În Noptile de Sânziene  
Ies oasele la dans în zori  
Pe-nmiresmatele poiene –  
Și saltă flăcări pe comori

Vin zâne blonde, zâne albe  
Și mândre fete de-mpărați  
Cu pieptul legănat în salbe –  
Și vin haiducii înzăuați

Toți sorociți la dansul morții  
De pe tărâm pe alt tărâm,  
Stingheri ursându-li-se sorții –  
Cu toții singuri și de fum

Ci numai eu, păcat lumesc,  
Tresar și-acum, cu fața-ntoarsă  
Spre satu-n care întâlnesc  
Doar iarba veștedă și arsă.

„Și au dat domniei mele calul”

Privesc în sufletul satului meu – departe, cât mai departe. Chipuri ușor neclare, decupate dintr-un timp fumuriu, se limpezesc treptat, pe măsură ce se apropie. Pâlcuri-pâlcuri – în clipa cum le prinde ochiul meu, ori cum au fost ele surprinse în clipe mai vechi. Case străjuite de arbori cu frunza subțire, păduri fremătând în murmurul pârăurilor albastre, oameni cu obraz frumos și gesturi blânde se perindă prin fața mea, se opresc în raza ochiului, parcă spre a saluta, și se petrec, lăsând locul altor și altor pâlcuri ce se desprind din fumul timpului.

Încerc să identific locul și momentul. Satul meu, așa cum îl știu, și-l știu bine – în el m-am născut, am crescut, am învățat alfabetul și să respect oamenii, mi-am luat *atestatul de 18 ani* și n-am uitat niciodată, oriunde am plecat după aceea, *cei șapte ani de-acasă* – satul acesta, zic, de pe valea enigmaticului Iminog, este cuprins între cele patru puncte cardinale, care aici se numesc Pitulata și Balomirul, Coada Oblegului și Cornul Caprei. Caut aceste puncte și nu reușesc să le depistez; să știu unde mă aflu, cine sunt – și pe ce mă bazez.



Ion ANDREIȚĂ

...Și continui să cobor – tot mai adânc – în sufletul satului meu. Și încep să se limpezească imaginile, să capete contururi exacte. Iată, se luminează un sigiliu domnesc, aplicat pe ceară roșie. Citesc: „Din mila lui Dumnezeu, Io Basarab Voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele... să le fie satul... *Mirilești*... Deci, le-am dat domnia mea, ca să le fie ocină și de ohabă și de nimeni atins, după spusa domniei mele. Și mi-au dat un cal, pentru că le-au fost vechi ocine”. „S-a scris la 6985 (1477) luna iunie, zile 30”. Este actul de atestare (repet: în anul 1477) a satului Mierlești (pe atunci, Mirilești) – component al comunei Perieți, locul meu natal – pe care domnitorul Basarab cel Bătrân-Laiotă îl semna și-l întârea cu sigiliul său.

Multe ar fi de spus în legătură cu acest document și personajele sale. În primul rând, că acești strămoși ai mei erau oameni harnici și avuți, moșneni stăpâni pe brazda lor de pământ, mărită uneori prin danii domnești, ca urmare a eroismului săvârșit în lupte, alături de Voievod, alteori prin înrudiri sau cumpărare. Da, dar ceea ce impresionează în acest document este acea consemnare de la sfârșitul lui: „*Și mi-au dat un cal*”... Mărturisesc că sunt surprins: personal, aud pentru prima oară o asemenea întâmplare; citesc pentru prima oară un astfel de înscris pe un act oficial – așa cum se află el consemnat în „Monografia comunei Perieți, județul Olt”, (Editura Antim Ivireanul, Rm. Vâlcea, 2013) semnată de prietenul și consăteanul meu Mihai Barbu, distins profesor de Matematică, și fiica lui, profesoara Caudia-Teodora Truță. Să fie vorba doar pentru faptul că strămoșii mei erau nu numai avuți, ci și generoși? Tot ce e posibil. Pentru că, nu mult după această dată – 77 de ani înseamnă o clipă în istorie; dar poate lăsa și o amprentă dăinuitoare – în anul 7044 (1536) iulie 10 zile, tot în legătură cu Mirileștii (și alte așezări megieșe) se întocmește (păstrat până la noi!) încă un act: „Din mila lui Dumnezeu, Io Radu Voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei, fiul marelui și prea bunului Radu Voievod. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele lui... cu fiii săi, câți Dumnezeu îi va lăsa, ca să-i fie ocină în Mirilești... *Și au dat domniei mele calul*”.

Și, atunci, te întrebi: Nu cumva gestul darului a devenit un obicei, o cutumă? Și de ce cal? când puteau oferi și altceva: un taur de



rasă, de pildă, un cârd de vaci cu lapte, o turmă de oi țigaie? Dar ei, țărani aceia vechi, din satul meu vechi, au optat pentru cal – pentru că acest animal era cel mai aproape de sufletul și nevoile lor; la plug, la căruță, dar mai ales era nelipsit în luptele de apărare a gliei strămoșești: totdeauna alături, om și cal, un singur trup, la chemarea domnitorului. Care domnitor știa să aprecieze, să prețuiască, să plătească și să răsplătească. În anul 1597, de exemplu (la patru ani de când a fost atestat și satul Perieți) însuși Mihai Viteazul dă o carte în care urează sănătate oștenilor săi și arată și ce leafă vor primi cei care se înrolează în oastea sa:....„care oșteni vor să slujească cu slujbă și vor să vină să fie lângă domnia mea să slujească, iar milostivirea voastră așa să știți, care oșteni vor fi cu cai, călăraș, iar domnia mea va plăti leafă oșteanului, iar pentru un cal câte 5 taleri pe lună; iar care va fi iuzbașă oștenilor, iar domnia mea îi va plăti pentru un cal câte 5 taleri pe lună și pentru masă iar câte 15 taleri. Și căpitanilor, care va fi căpitan, iarăși le voi plăti domnia mea leafă, pentru un cal câte 5 taleri și pentru masă 50 de taleri pe lună”.

Înțeleaptă judecata Voievodului, după tratamentul aplicat cailor: egal și generos, același pentru toți, indiferent de cine îl încalecă, oștean simplu sau căpitan. Pentru că el, Voievodul Mihai, a înțeles și iubit ca nimeni altul această minune a lui Dumnezeu numită *cal* – prieten, frate, sfânt jertfitor. Ceea ce a intrat și s-a păstrat și-n cântec. Cântec popular, pe care l-a cules scriitorul Vasile Alecsandri – și l-a publicat în volumul „Poezii populare ale românilor” – din care citez:

*„Auzit-ați de-un oltean,  
De-un oltean, de-un craiovean  
Ce nu-i pasă de sultan?  
Auzit-ați de-un viteaz  
Care veșnic șade treaz  
Cât e țara la necaz?  
Auzit-ați de-un Mihai  
Ce sare pe șapte cai  
De strigă Stambulul vai?  
El e domnul cel vestit  
Care-n lume a venit  
Pe luptat și biruit.  
Spuie râul cel oltean,  
Spuie valul dunărean  
Și codrul călugărean  
Câte lupte au privit,  
Câte oști au mistuit,  
Câte oase-au înălbit!  
Mulți ca frunzele de brad,  
Ca nisipul de pe vad,  
Ca gemetele din iad!  
Spuie corbii munților  
Și fiarele codrilor  
Care-a fost nutrețul lor?  
Fost-au leșuri tătarești  
Și turcești și ungurești  
Date-n săbii românești!  
Alelei! Mihai, Mihai!  
Căci de noi milă nu ai,  
Să ne scapi de-amar și vai”.*

În legătură cu cântecul de mai sus, Vasile Alecsandri notează: „Acest cântec l-am găsit scris într-o psaltire foarte veche din biblioteca mănăstirii Neamțului. Dedesubtul cântecului erau următoarele cuvinte, scrise cu slovă călugărească: „Scrisu-s-au acest viers bătrân de mine, ieromonahul Paisie, credincios rob al lui Dumnezeu, iar eu l-am auzit și l-am învățat de la răposatul bunul meu, Stoian Jolde armășelul”.

Ion Andreiță  
*pălmaș cu condeiul*

Imagini din Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, București





# Tanța Tănăsescu în dialog cu un strălucit profesor de peste Ocean, Smaranda CAZAN-LIVESCU

„Veridicitatea este *pana* jurnalistului adevărat.“

Doamna profesor Smaranda Cazan-Livescu are o biografie remarcabilă, fiind profesor universitar, poetă, traducătoare, jurnalistă, eseistă. Stabilită în SUA la începutul lui 1987, după o trecere prin lagărul de refugiați de la Traiskirchen, Austria, este cunoscută și pentru contribuțiile ei în promovarea literaturii, a culturii, a istoriei reale a României în spațiul anglofon, dar și pentru activitatea socială în comunitățile românești și ale refugiaților ajunși din toată lumea în America. A tradus din Voiculescu, Eminescu, Blaga, Nichita Stănescu, Petru Popescu, Nicolae Dabija, printre alți autori.

*Tanța Tănăsescu:* „Doamnă profesor Smaranda Cazan-Livescu, înainte de toate, vă mulțumesc că ați acceptat să ne răspundeți. V-ați dedicat o parte din viață literaturii și promovării educației și culturii românești peste ocean, iar pentru mulți dintre noi, sunteți un adevărat model de devotament și perseverență.

*Aș vrea să aruncăm, dacă sunteți de acord, o privire către începuturi: când ați simțit pentru prima dată că lumea literelor va fi drumul dumneavoastră? A fost un moment anume, o întâlnire, o carte?*

*Smaranda Cazan-Livescu:* Eram copilă și, împreună cu sora și fratele meu, ascultam poveștile despre oameni pe care ai mei părinți îi întâlneau. Îi aduceau spre noi atunci cu voci de taină – vremurile... Astfel am cuprins, cu mintea și sufletul, un Minulescu, un Goga, un Ionel Teodoreanu, Victor Ion Popa dar și Enescu, sau Smaranda Brăescu... și alții. Am înțeles mai apoi că va trebui – obligație morală, și de suflet - să le aștern povestea vieții, fie și frânturi, pentru mai departe. Scrisul mi-a fost prieten în școala medie (dați-mi voie să aduc parfumul plăcut al acelor vremuri – pentru că a existat și așa ceva), în liceu și apoi în anii de universitate, petrecuți la Iași, unde am întâlnit alți oameni de excepție: Nicolae Turtureanu, Corneliu Sturzu, Zaharia Sângeorzan... suflete în litere. Deci zborul meu deschis de părinții profesori (Elena Georgescu Cazan și Constantin Cazan) a continuat susținut de toți cei pe care i-am întâlnit.

*Tanța Tănăsescu:* Cum v-ați descoperit pasiunea pentru literatură și pentru traducere?

*Smaranda Cazan-Livescu:* Nu pot vorbi de o descoperire. Lectura? O obișnuință. Eram înconjurați de cărți în casa în care am crescut. O stare care a venit normal. Ca și setea de a vorbi cu aceia care îmi întretăiau calea. Făcusem engleza „în joacă” lângă doamna Sanda Negropontes, apoi cu doamna Nicole Profeta... urmărind filme și traducând „live”... bucuria înțelegerii altor structuri lingvistice și umane, culturale, a literaturii și muzicii de pe alte meridiane și paralele – à propos, am cântat și în *Corul de Copii Radio* vreme de aproape 11 ani – toate m-au îndemnat spre o bucurie care înseamna cunoașterea a 7 limbi pe care nu le-aș numi străine. Deci pasiunea.... Citind și folosind limbile pe care le-am exersat.

*Tanța Tănăsescu:* Care au fost profesorii sau modelele care v-au influențat și în România?

*Smaranda Cazan-Livescu:* Învățătoarea mea, doamna Maricica Avram, părinții mei, amândoi profesori și deosebiți îndrumători în ale empatiei, bunicii mei materni din Târgoviște, unde îmi petreceam cu drag vacanțele, apoi, nerămânând în Bucureștiul unde m-am născut și unde aveam familia imediată, am urmat și absolvit Universitatea *Al.I. Cuza* la Iași - o pleiadă de profesori, profesori asociați locali, dar am și beneficiat de prezenta și cursurile prof. Fulbright Don Eulert din State, cu care am avut și teza de Master. Pornind în viață, nu pot omite influența pe care sora mea, Anca și fratele meu, Călin Cazan, apoi, soțul meu, jurnalist și profesor Lucian



Smaranda CAZAN-LIVESCU

Livescu, și, nu vă mirați, copiii mei, pe care i-am considerat și îi consider modele pentru mine și desigur pentru alții: fiica Laura Nureldin și fiul Adrian. Influențe benefice au avut și colegi și alți oameni puternici: dirijoarea Elena Vică, pianista Martha Joja, scriitor și jurnalist Elisabeta Iosif... ar fi mult de povestit dar timpul / spațiul... tiparului nu ne lasă acum.

*Tanța Tănăsescu:* Cum ați trăit tranziția de la România comunistă la mediul academic american?

*Smaranda Cazan-Livescu:* După o ședere de un an în lagărul de refugiați de la Traiskirchen din Austria, trecerea a avut loc pe nerăsuflăte. Un pasaj interesant prin departamentul de îngrijire a hotelului *Marriott*, la examenele pentru atestare ca profesor pentru școala medie, liceu, ca, mai apoi, în tandem, la predare cursuri pentru profesori - Metode și Metodologii de predare, tehnici de scriere. Am ales să îmi adaug și domeniul predării limbii engleze pentru studenții străini, care veneau cu o bogăție de informații și creativitate. Un *alter ego* de alte vârste.

*Tanța Tănăsescu:* Ce v-a fost cel mai greu să păstrați din identitatea culturală românească odată ajunsă în SUA?

*Smaranda Cazan-Livescu:* Absolut nimic. Eu, împreună cu soțul, nu am plecat să lăsăm în urmă haina culturii, a istoriei reale, a limbii noastre atât de rotunde, ci să putem ajuta pe cei rămași acasă – familie sau nu - să supraviețuiască păstrând valorile. Despre acele valori am vorbit tuturor în noua țară. Dacă renunțam la identitate, rămâneam copiii nimănui, crengi fără trunchi. Or, așa ceva nu puteam face. Am trăit un zbor paralel, rădăcinile noastre nu au fost nicicând rupte total. O parte le avem și acum în buzunarul de la piept. La fiecare revenire în țară, se reîncarcă prin apa vie de acasă. Iarba verde... să mă rățăcesc în lume nu mă lasă!

*Tanța Tănăsescu:* În România ați absolvit Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, secția Engleză-Română iar în SUA v-ați continuat studiile la Universitatea de Stat a Georgiei (Atlanta). Vă invităm să faceți un paralelism între învățământul românesc și cel american.



*Smaranda Cazan-Livescu:* În SUA mi-au fost evaluate cursurile de Master din România și, la fel cu alți „pretendenți” la ocuparea (prin concurs extrem de riguros) a unui loc în învățământ - indiferent de nivel - am urmat și trecut cu brio Cursul și examenul pentru copii/tineri cu anumite cerințe speciale - *Exceptional children*. Fără acesta, *nimeni* nu poate preda nicăieri în State. Au urmat apoi studiile doctorale, practica adiacentă, susținerea (*defend the Disertation*)...

Comparație? Am purtat și adus cu mine o cultură și educație cu tradiție de sute de ani într-o educație construită prin mințile aflate în căutare de libertate, aducându-și fiecare contribuții importante.

*Tanța Tănăsescu:* *Ce dificultăți ați întâlnit în traducerea poeziei românești în limba engleză?*

*Smaranda Cazan-Livescu:* Transpunerea vibrației sufletului și minții românești către alte limbi, minți și suflute. Să găsești coarda, struna asemănătoare...

*Tanța Tănăsescu:* *Pe ce criterii ați ales autorii români pe care i-ați tradus?*

*Smaranda Cazan-Livescu:* Nu i-am ales pe criterii... au venit către mine, prin razele de lună care se izbeau de geamuri..., prin buchetul de liliac dăruit după o cădere accident, prin *Medelenii*..., prin povestea de dragoste între două lumini – Ionel Teodoreanu și Ștefana Velisar), ...arhetipuri la Vasile Voiculescu... poeziile scrise năvalnic de tânărul fost copil zvăpăiat Eminescu... și așa mai departe...

Comorile au văpăi în întuneric. Ele înseamnă cărarea spre descoperirea lor către ceilalți...

Eu am urmat focurile.

*Tanța Tănăsescu:* *Cum credeți că sunt percepuți poeți precum Eminescu sau Nichita Stănescu de către publicul american?*

*Smaranda Cazan-Livescu:* Dacă sunt prezentați relevant și în traduceri nu doar de suflet ci și profesioniste (vezi *Luceafărul* tradus de Adrian Săhlean), ei sunt îmbrățișați. Americanii sunt sensibili, primitori. Americanii așa cum i-am cunoscut acum peste 40 de ani când am ajuns aici, americanii aceia care continuă să existe și astăzi în ciuda... sau tocmai pentru a demonstra că inima reală a Americii bate încă.

*Tanța Tănăsescu:* *Simțiți că există o „misiune” a intelectualilor români din diaspora de a promova cultura română?*

*Smaranda Cazan-Livescu:* Misiune consider că au întâi cei ramași acasă, aceea de a nu se aventura în politică și de a forma creativitatea generației care urmează. Nu prin obligație ci prin susținerea păstrării adevăratei limbi române și descoperirea tărâmului fermecat al creativității. Astfel încât și noi cei aflați relativ în afara României să avem puncte de referință, totem care să ne ajute în drumul întoarcerii permanente.

*Tanța Tănăsescu:* *Ce proiect v-a adus cea mai mare satisfacție profesională?*

*Smaranda Cazan-Livescu:* Unul singur? Aș alege două: Înființarea acum 18 ani a organizației nonguvernamentale UNIFERO Inc. (www.unifero.net) și apoi realizarea *Manualului interactiv*, un manual altfel: *Limba română, cultura, istoria și tradițiile României – Pașaport Global Identitar*, pe care l-am întocmit în 4 limbi: engleză, română, italiană, franceză, împreună cu un grup de români și românce dedicați și profesioniști.

*Tanța Tănăsescu:* *Cum vedeți evoluția literaturii române contemporane, comparativ cu perioada în care ați plecat din țară?*

*Smaranda Cazan-Livescu:* Dați-mi voie să continui să o cercetez și înțelege. Pentru mine, literatura oricărei culturi / țări are filonul pe care trebuie să curgă mai ales și spre noile generații. Respectând pedestalul construit de forțele gânditoare anterioare.

*Tanța Tănăsescu:* *Ce sfat ați da tinerilor scriitori sau traducători*

*români care aspiră la o carieră internațională?*

*Smaranda Cazan-Livescu:* Să nu se abată de la cunoașterea profundă a sufletului literaturii și limbii noastre pentru a face pe plac... Noi suntem biblioteci vii de o calitate unică, dată tocmai de ADN-ul nostru, sincer spun. Și suntem apreciați pentru tot ceea ce reprezintă românismul real.

*Tanța Tănăsescu:* *Ați scris articole, poeme, proză scurtă și romane semnând cu pseudonimul Mada Cazali. Cum este percepută Mada Cazali de cititor? Ce aduceți în atenție publicului ?*

*Smaranda Cazan-Livescu:* Faptul că fiecare avem povestea vieții noastre pe care o putem dăruir cu amândouă mâinile fără însă a sufoca. Linia scrierilor mele m-a adus în fața cititorului avid de scrieri fără șablon, fără rigiditate.

Iată cea mai bună critică adusă scriiturilor mele (romane polițiste, fără să pretind că sunt Agatha Christie) de către un alt român deosebit - Viorel Urmă, scriitor, Jurnalist AP, New York:

<<Mada Cazali (Smaranda Cazan-Livescu - n.n.) a creat un nou gen literar: *thriller*-ul care amestecă misterul, acțiunea derulată într-un ritm rapid și suspansul, cu poezia și sensibilitatea, reușind să alcătuiască un roman polițist care se citește pe nerăsuflute.

Personajele centrale ale trilogiei sunt inspectorul Danilov, care se luptă cu problemele familiale (soția i-a dispărut cu ani în urmă) și Magdalena, o femeie misterioasă, ca un *puzzle* enigmatic. Ea se dezvăluie la finalul celei de-a treia cărți a seriei, „Cercul de Foc” (The Ring of Fire), care, la fel ca primele două, prezintă cititorului mai multe personaje pictate pe pânza diferitelor contexte și situații.

Deși relativ scurte - 120 de pagini fiecare - și de o înșelătoare simplitate, cărțile par ușor de citit, dar rezolvarea fiecărui mister nu e lesne pentru cititor... până la ultimele pagini.

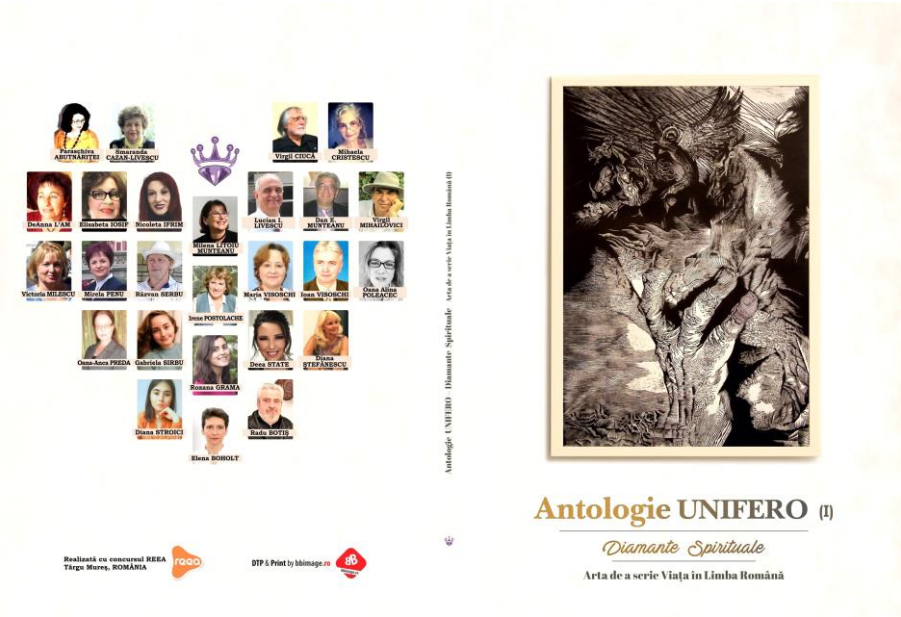
Pasionat de *thrillere*, la rândul meu, am fost surprins de atmosfera îmbibată de poezie - lucru neobișnuit pentru acest gen. Pot romanele polițiste să încorporeze atmosfera poetică și imaginile idilice cu lucrurile „dure” (sânge, crime etc)?

Este un pariu pe care Mada Cazali l-a câștigat pentru cititorii săi.

Am acordat cărților domniei sale punctajul maxim, de cinci stele, și le aștept cu nerăbdare pe următoarele.>>

*Tanța Tănăsescu:* *Ați fondat în 2007 UNIFERO – o organizație nonprofit înregistrată în Statele Unite, care promovează cu precădere educația de calitate în toate domeniile. Cum este percepută și care sunt cele mai recente realizări?*

*Smaranda Cazan-Livescu:* UNIFERO este „un alt acasă” pe care vă invit să îl vizitați. De curând am încheiat lucrările *Conferintei Internationae Midterm* care s-a desfășurat la Viena, Austria. Tema acesteia? „Sub semnul unor genii universale: 2025 Anul lui EMINESCU, ENESCU și STRAUSS. Cunoaștere, Educație, Recunoaștere, Cultură (CERC). Eroi și eroine în timp. Tineret în migrațiune – dificultăți. Diaspora, între semne de întrebare.”





*Tanța Tănăsescu: Dacă ați putea transmite un singur mesaj tinerilor români de astăzi, care ar fi acela?*

*Smaranda Cazan-Livescu:* Să nu lăsați Romania în uitare, cu toată paleta ei de cultură și civilizație. Reveniți pentru a o ajuta. Prin voi, ea va continua să existe și să formeze în bine noi generații.

*Tanța Tănăsescu: Privind în urmă, există o alegere în cariera sau viața dumneavoastră pe care ați face-o altfel?*

*Smaranda Cazan-Livescu:* Da, aș dori să fi luat cu mine pe cei doi copii ai mei pe care i-am lăsat la început acasă, din teama că noul, necunoscutul spre care plecam, să nu-i ucidă.

*Tanța Tănăsescu: Aveți o bogată activitate jurnalistică, publicând în „Meridianul Românesc”, „Observatorul de Canada”, „Timpul Românesc/Romanian Times”, „Miorița Noastră” (SUA), „Micro Magazin”, „Cronica”, „Flacăra”, „Flacăra lui Păunescu”, „Cetatea lui Bucur”, „Convorbiri Literare” ș.a. Vă rugăm să ne împărtășiți câteva din amintirile deosebite din viața de jurnalist. Dacă ar fi să oferiți sfaturi tinerilor jurnaliști din țara noastră, ce le-ați spune?*

*Smaranda Cazan-Livescu:* Ce am învățat, practicat și observat și la Lucian, soțul meu: Să nu mistifice adevărul. Să nu încerce să influențeze, să nu încerce să facă pe placul unuia sau al altuia. Veridicitatea este „pana” jurnalistului adevărat. Observator, cronicar al timpurilor.

*Tanța Tănăsescu: În cadrul Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, în prezent coordonați Filiala USA din diasporă. Vă invit respectuos să adresați un mesaj colegilor noștri din Uniune.*

*Smaranda Cazan-Livescu:* Să ne bucurăm că putem fi împreună, continuatori și „instigatori” de adevăr, pace și bine! Presa liberă să triumfe!

*Tanța Tănăsescu: Doamna profesor, vă mulțumesc din inimă pentru că ne-ați purtat astăzi prin atâtea povești de viață, de literatură și de credință în cultură.*

*Înainte să încheiem, aș vrea să vă rog să ne lăsați cu un gând — poate un vers, un fragment sau un sfat — care să rămână ca o lumină pentru cei care vă ascultă și vă citesc.*

*Smaranda Cazan-Livescu:* Să continuăm să visăm pentru că, de fapt, fiecare dintre noi este un visător. Iată o dovadă, infimă, cu sinceritate!

Vă prezint două poezii și două lucrări din grafica mea. La Grafică l-am avut ca îndrumător spre observarea vitraliului vietii pe Prof. dr. Dragoș Pătrașcu, de la Universitatea de Artă din Iași.



Nu încă

Se spune că Sus, între culmile acelea de culoarea fildeşului  
Asfințitul respiră visurile tinereții noastre,  
Îndepărtându-se.

Urme pierdute ale șoaptelor, uitate,  
Se adună - degete înfipite sub nisipuri arse în soare.

Se spune că în vârste crescând,  
Urcăm mai aproape de Dumnezeu.

Mă rog pentru o cărare mai lungă  
Cărțile mele, fiindu-mi, încă, nescrise.

Timp cu Hieroglife

„Închipuiește-ți, Celine,  
că am cunoscut...”  
Mărturii ale gustului acelei clipe,  
unică,

Între degetele mele, strune,  
Talía științific încadrată a soțului,

Conversația conștiincioasă la colțuri de străzi,  
Câte rude imposibil de prevăzut  
Și  
Repaosul, timp cu hieroglife iluzorii  
Când, în Cartierul Latin,  
Proust îmi re-citea poemele.

Mada CAZALI



Interviu realizat de Tanța Tănăsescu / UZPR, 29 aprilie 2025



# Dan Toma DULCIU

## *Kranevo, între repere geografice și mărturii istorice* *A avut Burebista cetate pe malul Mării Negre?*

Pe țărmul de sud al Mării Negre încă poți găsi neașteptate urme ale trecutului, între repere geografice și mărturii istorice. Frumoasa stațiune de la sud de Dunăre, Kranevo, aflată în perimetrul *Nisipurilor de Aur*, a fost vizitată de-a lungul timpului de scriitori care au zugrăvit locul (M.G. Samarineanu, „*Vacanța în Cadrilater*” *Ecrene*, cf. „*Familia*”, nr. 8-9, din 1. 08.1927, p. 14-15).

Călătoria spre stațiunile bulgărești de la Marea Neagră urmează linia țărmului, cu popas adesea la Balcic. La circa 90 km sud de Constanța se află *Capul Caliacra* și *Coasta de Argint*. Această *Coastă de Argint* balcanică se găsește la aceeași latitudine cu Nisa, cu Marsilia, concurând cu celebra *Riviera franceză*, rivalizând cu destinații de vacanță precum *Abbazia (Opatija)* din Croația sau numeroasele stațiuni grecești.

Privit dinspre mare, la Kranevo, sat odinioară, azi transformat spectaculos într-o stațiune modernă, țărmul este de un alb neașteptat de strălucitor, în spatele căruia se află o pădure cu aspect exotic, pe alocuri tropical, crescută într-un climat mediteranean.

Să spunem mai întâi că stațiunea Kranevo, deși aflată în apropierea mai cunoscutei și vestitei foste reședințe regale a Reginei Maria, de la *Balcic*, de care o despart 16 kilometri, a rămas tot timpul în umbra acesteia. La 15 iunie 1926 se inaugura Palatul regal de la Balcic, și tot atunci începea construcția primului hotel românesc la Kranevo.

Totuși, în prezent, asemenea celorlalte stațiuni moderne ale Bulgariei (*Albena, Sunny Beach, Nisipurile de Aur...*), Kranevo a căpătat alt aspect, stațiunea oferind absolut tot ce are nevoie un turist cu pretenții: confort, liniște, peisaje naturale, o plajă fină, oportunități de petrecere a timpului liber și preparate culinare de calitate.

Voi împărtăși cititorului ceea ce nici un pliant turistic nu îi va spune, și anume despre prezența și interesul manifestat de investitorii români, în urmă cu aproape 100 de ani, în dezvoltarea acestei stațiuni.

Dar, cum au ajuns românii să cunoască și să aprecieze potențialul de dezvoltare al acestei zone de litoral, și nu de ieri sau de azi? Din punct de vedere istoric, există o continuitate neîntreruptă de viață pe aceste meleaguri, unde geto-dacii din vremea regelui Burebista descoperiseră virtuțile benefice ale litoralului Mării Negre. Apoi, izvoare istorice ne spun că, până la începutul veacului al XV-lea, această localitate din sudul Dobrogei se afla sub stăpânirea domnitorului Mircea cel Bătrân.

Cucerirea Balcanilor de către turci, care au marcat și istoria Dobrogei, a Țărilor Române până la 1877, a făcut ca pe aceste meleaguri să se afle o populație majoritar musulmană (formată din turci și tătari) dar aici au locuit și alte etnii: bulgari, aromâni, greci etc. Documentele vremii amintesc faptul că, în procesul de transumanță, mulți oieri români s-au stabilit atât în Dobrogea cât și la sudul acestei provincii, chiar în apropiere de actuala stațiune Kranevo.

Dobrogea a fost un teritoriu râvnit din toate părțile, aici s-au așezat locuitori vorbind multe limbi. Din Delta Dunării și până la Ecrene (Kranevo din zilele noastre) vom întâlni urme ale diverselor civilizații care s-au perindat pe aici. De exemplu, cneazul Sviatoslav I al Kievului atacă Țaratul Bulgar și, cu sprijinul împăratului bizantin Nichiphor al II-lea Phokas, ocupă Dobrogea în anul 968, mutând capitala Rusiei Kievele pentru 3 ani la gurile Dunării. În 971d.H. însă, împăratul Ioan I Tzimiskes îl învinge pe Sviatoslav și îl alungă



Dan Toma DULCIU

din Tracia și Dobrogea, restabilind în zonă autoritatea bizantină. De aceea, în vechime, această localitate sudică a Dobrogei se numea *Ecrina* sau *Ecrene*, în bulgară *Кранево*, greacă *Γεράνιος*, turcă *Ekrene*.

În perioada 1913-1940, această localitate a făcut parte din România (așa numitul *Cadrilater*, format din județele Caliacra, cu capitala la Caliacra, și Durostor, cu capitala la Silistra). La sud de sat, la circa 3 km, se găsea farul de la *Capul Ecrene*, care a fost cel mai sudic teritoriu românesc până în 1940. Înainte de a relata ce s-a întâmplat în acea perioadă, vom istorisi ce a reprezentat această stațiune înainte de anul 1989, răsfoind câteva jurnale românești din acei ani.

Acum circa șase decenii, mai precis în luna martie 1960, presa românească transmitea următoarele: „*În satul Kranevo, situat la 6 km de Zlatnițe Peasiți, (Nisipurile de Aur) pe litoralul bulgar al Mării Negre se construiește o tabără internațională de pionieri. Tabăra va dispune de aproximativ 30 de clădiri ocupând 50 ha., ca suprafață locativă, în care vor putea fi adăpostite serii de câte 1200 copii. Aici vor funcționa o casă de cultură, un teatru de vară, un spital cu policlinică și staționar, un stadion, o plajă, un mare parc, bine amenajat, cu un lac și fântâni arteziene etc. În timpul iernii, tabăra va găzdui copii debili sau convalescenți în urma unor boli ca reumatism, poliomielită etc., pentru care vor funcționa cursuri școlare speciale*”.

De ce au ales bulgarii să dezvolte acest sat, făcându-l raiul vacanțelor de vară pentru copii? În primul rând climatul blând, aerul curat, nisipul fin și faptul că platoul marin era lin, cu adâncimi foarte mici, numai bine ca prichindeii să înoate fără griji. Așa se face că, în urmă cu peste o jumătate de secol, aici au apărut numeroase tabere de copii, renumite nu doar în Bulgaria ci și în Europa de Est.

Am fi tentați să gândim că începuturile turismului la Kranevo marchează ca piatră de hotar anul 1960. Să vedem însă dacă așa stau lucrurile!

Și de data aceasta, răsfoirea presei românești ne vine în ajutor. Ziarele timpului ne demonstrează că, imediat după terminarea celui de al Doilea Război Balcanic, în 1913, România a intuit perfect marele



potențial turistic al regiunii sudice a litoralului Mării Negre, preocupându-se să pună în valoare această zonă:

„[...]Comisiunea numită de Ministerul industriei și comerțului (de la București, n.n.) spre a merge în Cadrilater, va vizita și localitățile Cavarna și Florene de pe Coasta de Argint spre a vedea dacă aceste localități nu vor putea fi transformate în stațiuni climaterice de iarnă. Se știe că la Cavarna există o plajă de 4 km lungime și că o altă plajă naturală, mai întinsă, se află la Ecrene (Kranevo, n.n.). Nisipul de pe aceste plaje este de calitate cea mai fină. Pe de altă parte, clima acestor localități este meridională, iar la Ecrene se întrunesc admirabil priveriștile de munte cu cele de mare.(Cf. „Universul”, 18 Septembrie 1913).

În 1916, această zonă a Cadrilaterului își schimbă stăpânirea (ca și întreaga provincie Dobrogea, ocupată de trupele bulgare, germane și turcești), modificările teritoriale afectând-o și în 1940, încât proiectul se amână. Așadar, cu o întrerupere de aproape doi ani (septembrie 1916-decembrie 1918), Cadrilaterul, cu cele două județe Caliacra și Durostor, au fost parte componentă a statului român din 1913 și până la 7 septembrie 1940. În acea zi de 7 septembrie 1940, la Craiova a fost încheiat și semnat Tratatul de frontieră dintre România și Bulgaria, prin care partea de sud a Dobrogei – Cadrilaterul – a intrat în componența Bulgariei. Acest teritoriu, aparținând Țării Românești în vremea domniei lui Mircea cel Bătrân, fusese cedat de către Bulgaria României, în urma *Păcii de la București* din anul 1913. În urma tratatului de la Craiova, 80.000 de români și-au abandonat locuințele din sudul Dobrogei, mutându-se în nord, și 65.000 de bulgari din nordul regiunii s-au așezat în Cadrilater.

După terminarea Primului Război Mondial, faima zonei începea să crească. Iată ce se scria într-o lucrare de istorie a Dobrogei, în anul 1924: „La patru kilometri nord de sat se găsesc plaja și localitatea turistică Albena. Satul Ecrene este o stațiune climaterică încă din timpurile cele mai vechi. Nicăieri pe țărmul mării, nu se afla vreo plajă mai prielnică băilor ca în această localitate. *Se zice că în timpurile stăpânirii dacilor, regele Buerebista își avea aici reședința de vară* (cf. Vasile Stroescu și N. Pantely Stanciu, „Dobrogea nouă pe căile străbunilor”, Editura Tipografia „Comerciala” Iv. D. Smocof & Comp., Bazargic, 1924).

După Primul Război Mondial, satul Ecrene avea numai 40 de case, iar plaja cam 5 km lungime. Era un fel de Vama Veche, la începuturile sale. Un loc aproape uitat de lume, în care orice afacere era un risc asumat. Apar și curajoșii care decid să investească aici.

Astfel, tot din presa vremii mai aflăm că, în luna martie 1927, se constituia Societatea Anonimă Română „Coasta de Argint”, cu un capital social inițial de 2.200.000 lei, unul dintre fondatori, pe nume Apostol Popescu oferind, ca aport în natură la capitalul acesteia, un teren în suprafață de 10.000 mp, evaluat la un milion lei, situat pe plaja de la Ecrene, lângă pichetul militar, numit și Tarlaua „Ciucur”, cu vecinătățile: Irina D. Ivanof, Bozluc, Deal și Mare. Terenul se învecina cu litoralul Mării Negre pe o lungime de 200 metri liniari, fiind dobândit prin vânzare cumpărare în anul 1926, fiind evaluat la suma de lei 1.000.000.

Apostol Popescu mai deținea încă un teren cu o suprafața mai mare, tot în zona plajei de la Ecrene. Această plajă avea o lungime de circa 5 km și o lățime de 150 m.

Potrivit statutului acestei societăți; „Obiectul și scopul principal al societății era următorul: a) De a pune în valoare și exploata coastele Mării Negre și în special stațiunile balneare și climatice Balcic și Ecrene, ca stațiuni de băi de mare (talassoterapie), băi de soare și aer (helio și aeroterapie) și de nămol (balneoterapie); b) De a construi hoteluri, stabilimente fizio-terapeutice, casinouri și tot ce este în legătură cu exploatarea sistematică a acestor stațiuni; c) De a construi vile și orice clădiri pe terenurile sale sau ale altora, precum și de a transforma imobile în scopurile arătate mai sus; d) De a cumpără și în genere a achiziționa terenuri și construcțiuni de orice natură; e) De a vinde terenuri și clădiri; f) De a închina imobile

pentru nevoile sale sau de a închiria altora imobilele societății; g) De a înființa, participa și finanța orice ateliere și fabrici de materiale de construcții, mașini, instalațiuni, etc., necesare la executarea construcțiilor și instalațiilor ce intră în cadrul preocupărilor sale;h) De a înființa și administra diferite ferme de alimentare, hale și piețe pentru desfacerea produselor, restaurante, cafenele, lăptarii, berării, cofetării, etc.; i) De a înființa și exploata mijloace de transport pe uscat și pe apă; j) De a face construcțiuni și instalații de căi ferate, tramvaie, drumuri, canalizări, iluminat electric, alimentare cu apă potabilă, etc., pentru trebuințele stațiunilor sau în localitățile învecinate și în legătură cu stațiunile.”

Un adevărat proiect turistic de anvergură care, dacă ar fi reușit, ar fi reprezentat un succes comercial uimitor. Din păcate, acest ambițios plan a eșuat, fiindcă în Cadrilater lipsea o infrastructură adecvată: în primul rând drumuri asfaltate, cale ferată, aeroport, curent electric etc. Dar și stabilitate, predictibilitate, interes din partea guvernanților.

Pentru dezvoltarea stațiunii Ecrene, totuși, la București s-a înființat de asemenea o altă organizație, cu rol de lobby: „Asociația Amicii Batovei și ai Ekrene”, având ca președinte de onoare pe Regina Maria.

De la Balcic la Ecrene se putea ajunge fie pe șoseaua paralelă cu marea, fie pe o potecă ce pleacă din spatele Parcului *Palatului Reginei Maria*, mergând pe lângă mare. Zona împădurită de la Ecrene se numește *Pădurea Batovei*, mergând până la malul mării, unde se află o plajă de nisip fin. Pădurea este formată din arbuști de o dimensiune uriașă, împlețiți între ei cu liane ecuatoriale: frasinii, ulmi, anini, jugastru, măr sălbatec, sălcii. *Valea Batovei* este o zonă excepțională, care nu cunoaște iarna. Această asociație a făcut numeroase demersuri pentru ca guvernul de la București să realizeze proiecte de infrastructură în vederea dezvoltării turismului.

În ciuda interesului evident, administrația românească nu a reușit să dezvolte decât stațiunea Balcic.

Totuși, primul obiectiv turistic de anvergură construit la Kranevo (Ecrene) în perioadă interbelică a fost Hotelul numit „*Vila Kruni*”, existent și azi, aparținând Societății Anonime Române „Coasta de Argint”, pe care îl vom descrie în continuare.

Din nefericire, Societatea Anonimă Română „Coasta de Argint”, cu sediul în satul Ecrene, com Teche, Jud. Caliacra, dând repede faliment, este executată silit în 1939, pentru o datorie de aproape o jumătate de milion de lei, către statul român.

***Cel dintâi obiectiv turistic românesc al Stațiunii Kranevo - Vila „Kruni”***

Pornind de la descrierea acestui prim hotel al stațiunii, făcute de ziarele românești din acel timp, am descoperit cu surprindere că imobilul există și în zilele noastre. Acesta se află în curtea unui complex hotelier întins pe o suprafață de peste opt hectare.







Vila „*Kruni*” era în urmă cu un secol o construcție modernă din piatră, acoperită cu țiglă, cu fațada spre Marea Neagră; suprafața clădirii este de 365 mp, fiind compusă din subsol, două etaje și mansardă. La subsol se afla o cameră, servind de bucătărie, mărime 4/4 m, o altă cameră 4/4 m, o magazie mărime 3/3 m și o sală mai mare, de mărime 6/12 m. La primul etaj erau 8 camere obișnuite pentru cazare, având diferite dimensiuni, o cameră pentru personalul de serviciu, toaletă, baie și trei săli mari, cu terasă spre Marea Neagră, în mărime 12/4 m, cu un culoar spre plajă, pe o scară de piatră, sub care era o cameră de mărime 2/2 m. În interior, legătura se face printr-un culoar în lungime de 7/1 m. Al doilea etaj avea aceeași compunere interioară și terasă spre Mare, de aceeași mărime, comunicația la acest etaj se realiza printr-o scară în spirală, cu trepte de ciment, așezată spre latura de Sud, unde se găsea și o terasă în mărime de 3/3 m. Mansarda avea 12 camere pentru locuit, de diferite mărimi, toalete și o sală mare. Întregul imobil era prevăzut cu instalații moderne de apă și lumină electrică.

În spatele acestui imobil, la o distanță de circa 3 m, se afla o construcție din piatră, acoperită cu țiglă, având trei despărțituri, una în mărime de 7/4 m, în care este instalat un motor cu dinam electric și accesoriile lor, una în mărime de 3/4 m și una de 4/4 m. Lângă această clădire se găsea o fântână adâncă de 16 m, cu apă potabilă, cu pompă de mână și cu motor. În partea de Nord-Vest a curții exista încă o anexă, construită din zid de piatră, acoperită cu țiglă, în mărime de 10/5 m, servind drept garaj de automobile. Toate aceste construcții erau situate pe un teren de circa 3.000 mp, împrejmuit cu gard înalt de 1 m, realizat din piatră zidită.

Acest investitor român, Apostol Popescu, mai deținea o suprafață de 44.525 mp teren viran, împărțit în 66 parcele, de diferite dimensiuni, conform planului de parcelări, împrejurul imobilului descris mai sus.

Un număr de 9 parcele fuseseră deja vândute unor proprietari români (D. Vasilescu, D. Economu, Corpul Grănicerilor ș.a.).

Presa românească a vremii prezenta astfel acest obiectiv: „*ECRENE Plaja Soarelui, climat ideal, vegetație luxuriantă. Locuință, masă efină la Villa „Kruni” chiar pe plajă. Oficiu Telegrafo-poștal în villă, cursă directă autobuze Bazargic-Ecrene și cu avionul prin Balcic*”. (Cf. „*Universul*”, din 05.07.1939, p.12)

Așadar această primă vilă sau locație de turism din Kranevo este rod al investiției făcute de o societate românească, acum aproape un veac în urmă.

Insistând în continuare pe cercetarea surselor de presă, aveam să descopăr consemnarea unei informații ce nu apare menționată în tratatele de istorie contemporane sau în manualele de istorie, și anume prezența unei reședințe a legendarului rege al Daciei, Burebista, pe teritoriul localității Ecrene, numită astăzi Kranevo.

Deoarece unicele surse directe, datând din Antichitate, despre regele Burebista sunt foarte sărace, și anume: Strabon: *Geografia VII.3.5., VII.3.11 și XVI.2.39*; Iordanes: *Getica XI 67*; respectiv

„*Decretul din Dionysopolis*”, (consemnat pe o placă scrisă în anul 48 Î.Hr. și găsită la Balcic, aflată azi în *Muzeul Național* din Sofia), rezultă că textele jurnalistice românești din prima jumătate a secolului trecut ar putea fi un punct de plecare prețios pentru ca o eventuală misiune arheologică să înceapă săpăturile de rigoare, ținând cont de acele detalii foarte importante, astăzi uitate desigur.

Așadar, iată următorul text, semnat de Ion Th. Jereghie, apărut în ziarul „*Universul*”, Anul XLIX, nr. 291, din data de 22 octombrie 1932, p. 5, intitulat *Pe cărările „Coastei de Argint”* În „*valea fără iarnă*” – *Plaja de la Ecrene – Pe urmele Regelui Dac Boerebista – Ruinele cetății de la Ecrene – Un parc din basme care se distruge*, unde apar indicii prețioase, necesare localizării cetății presupuse a fi fost a Regelui Burebista, aici la Ecrene.

„[...] Pe o șosea comunală bine întreținută, ne apropiem de Ecrene. În fund, marea leneșă, copleșită de căldură, sclipește în solzi argintii sub razele dogoritoare ale soarelui. Pe dreapta se vede prelungirea cotei „*Cara-tepé*”, pe care vecinii de la sud ne-o disputau din toate puterile cu ocazia fixării liniei de frontieră. În sfârșit, iată și minunata plajă de la Ecrene, tristă și pustie, măsurând 5 kilometri lungime și de la 150—200 metri lățime.....În dreapta plajei se află Vila „Kruni”, proprietatea d-lui Apostol Popescu din București. Vila, care are 30 camere, instalație proprie de electricitate și apă, a fost construită acum câțiva ani și a costat 8 milioane. Câțiva admiratori ai localității vin aici regulat în fiecare an. Să sperăm că această vilă va fi „sămânța” unui viitor cuib de vile și hoteluri. Dacă minunata plajă de la Ecrene atrage în fiecare an sute de excursioniști, numai o neînsemnată parte din aceștia cunosc frumusețea idilică și *urmele cetății istorice — fără nume, — cocoțată în vârful cotei „Cara-tepé”, la o înălțime de 300 metri*. Văzută din vale, cota pare ursuză, sterilă de vegetație. Nimic nu te îmbie să-i înfrunți urcușul prăpăstios. Ne hotărâm totuși să-i cunoaștem misterele. Ruinele cetății antice ce nu se pot vedea de jos, ne atrag ca un magnet. Călăuza noastră, d. Ap(ostol n.n.) Popescu, *ne arată un drum negru de care, părăsit: „drumul sângelui”,* numit astfel pentru tâlhăriile și crimele ce se săvârșeau acolo acum un secol în urmă asupra călătorilor care apucau drumul Varnei pe malul mării. Astăzi nu i-a mai rămas decât numele fîoros. Tâlharii sunt de mult „lut de oale”, și au intrat în legendă. Începem urcușul la 200 metri, în spatele Vilei „Kruni” spre a evita râpele și pripoarele. Nu putem urca decât pieziș din cauza pantei afurisit de grea. Gâfâind, ajungem la o terasă, largă. Arbuști pitici își fac apariția. Urcând noua pantă, tot așa de grea ca și cea dintâi, dăm de o nouă terasă. O mulțime de bolovani din piatră de calcar, rostogoliți din zidurile cetății, zac împrăștiati peste tot locul. Ai impresia ci aici a fost o luptă între titani. Ne odihnim puțin și urcăm de astădată ultima pantă către vârful cotei. Vegetația aici e mai bogată. Curând dăm peste o viță de vie sălbatecă, groasă cât un șarpe boa, încolăcită - parcă în spasmele morții — pe un arbust pitic. Ne minunăm de o asemenea grosime și vedem că vița de vie e tăiată din rădăcină de o mână nelegiuită. Mai sus vedem alta la fel și apoi o alta, toate tăiate din același loc. De aici începe domnia „toporului”. Urcând, dăm peste trunchiuri groase de migdali, smochini și cireși..... mărturisind nevoia și neleguirea omenească. Cireșii și migdalii nu vor mai înflori și nimeni nu-și va mai îndrepta ochiul dornic spre fructul care altă dată se legăna ușor pe crenguța subțire, în boarea adierilor de vânt. Ne amintim că terenul din jurul capului Caliacra, plin numai cu bolovani și cu malurile abrupte ale mării unde cresc smochinii și nu se pot cățăra decât caprele, a fost apărat și declarat „parc național”. Aici, pe „*Cara-tepé*”, a fost un parc aievea, un colț de rai, astăzi devastat în mare parte. Necunoscut însă aproape de nimeni, legea nu l-a putut lua sub ocrotirea ei. Păcat. Cu sufletul amărât de cele văzute, ne ferim de bolovanii din cale. Parcă a plouat cu ei, așa sunt de mulți. Spre mare, în stânga noastră, terenul se prăvălește deodată prăpăstios, spre a forma jos la o adâncime de 60 metri, o terasă largă pe care nu putusem vedea până atunci. Marginea terasei e apărată de un zid lung în ruină. Dincolo de zid terenul se prăbușește din nou către malul mării. Peste tot copaci tăiați; mulți



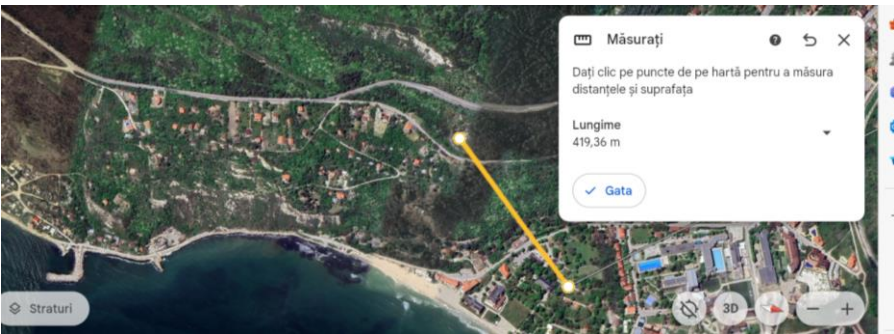
din ei însă au scăpat. Iată un smochin bătrân înalt de vreo 6 metri, resfirându-și coroana-i bogată. Ce sentiment de milă i-a cuprins oare pe purtătorii de topoare de l-au cruțat? Nu va trece mult însă și-i va veni și lui rândul într-un fund de sobă. O prăbușire apocaliptică, *o ruină lungă de sute de metri formată din bolovani de piatră de calcar, ne arată zidurile de sus ale cetății care se pierd între vegetația bogată și arborii rămași. Suntem în vârful cotei „Cara-tepe” („dealul negru”, n.n.) format dintr-un mic platou.* Panorama ce se desfășoară înaintea ochilor este de o frumusețe negrăită. Peste valea adâncă și lată, pe dealul din față ce se ridică la înălțimea noastră, stă agățat de muchia lui un sat gata parcă să cadă în fundul văii; căsuțele albe din vale ale celor trei sate — *Ecrene, Teke și Gheiciler* — apar ca niște jucării de copii, așezate în grabă de o mână neîndemânatecă; pârâul Ecrené, anticul Ziras, pare o linie trasă cu creta; șoseaua e doar o panglică; în spatele nostru, dincolo în Bulgaria, adumbrat de păduri, e satul *Dişpudac*. Nu știm ce să privim mai întâi. Ochii uimiți se opresc pe ruine și le cercetează. Gândurile fug cu veacuri înapoi căutând să ghicească trecutul. Fost-a aici oare cetatea regelui dac Burebista, așa cum presupun unii arheologi ? Arheologul Cari Skorpil, într’o convorbire astă-vară, *îmi afirma că în timpul dominației bulgare nu s-au făcut nici un fel de săpături.* Le va face oare cineva de acum înainte ?... Cine știe... Ochii fug de pe ruine și o iau razna pe litoralul mării; trec de Balcic — străvechiul *Dionysopolis* — ale cărui case albe în terasă se pierd nedeslușit în zare, caută să ghicească Cavarna, anticul *Bizone*, care nu se vede, și se opresc în ghimpele ascuțit ce intră în mare, la *Tirizis* — Capul Caliacra—unde Lisimah urmașul regelui Alexandru cel Mare își îngropase tezaurul în cetatea de acolo..... Lăsăm arborele schilod și ne urcăm pe o movilă mare de bolovani, în formă de pâlnie. E punctul „*Ialta-su*“, cel mai înalt punct al cotei. Legenda spune că aici era depozitul de apă al cetății. În apropiere, vedem temelii de case pătrate și dreptunghiulare. La unele pământul este lăsat, formând o albie ca aceea a unui mormânt cu sicriul putrezit. Ne vine în minte să săpam poate găsim vre-o monedă, dar n-avem decât cuțitașe. Întâmplător, găsim funduri conice din vase antice grecești. *În interiorul careului apărat de zidurile acum în ruină, și anume în partea dinspre mare se văd alte ruine ale unei presupuse fortărețe, iar în fața lor din distanță în distanță, ruine de ziduri paralele ca niște valuri de apărare. Ce a fost aici ?... nimeni nu stie precis...* Comunic tovarășilor de drum presupunerea arheologului bulgar Carol Skorpil, ceho-slovac de origină, directorul Muzeului arheologic din Varna, *care nu exclude că aici să fi fost o cetate zidită de regele dac Burebista.* Acesta cucerise toate cetățile de pe malul mării Negre până la golful Burgas, între care și „*Dionysopolis*“, cetate bogată de negustori ce fusese predată fără lupte de demnitarul Akornion. Recunoscători, cetățenii din *Dionysopolis*, orașul petrecerilor, au ridicat lui Akornion un monument. Pe o placă de marmoră de dimensiunile 50/63 cm și groasă de 10 cm, găsită în timpul dominației bulgare la Balcic, lângă *Hanul Temelcu*, se află săpate în 49 rânduri, cu caractere mărunte, faptele demnitarului Akornion, între care și predarea cetății către marele rege dac Burebista. Lucrarea arheologului Carol Skorpil din care am extras aceste date prețioase, nu trage nici o concluzie în această privință. Încercând un sentiment de îndoială și mândrie, coborâm agale prin mulțimea de bolovani, lăsând în urmă ruinele unei glorii de mult



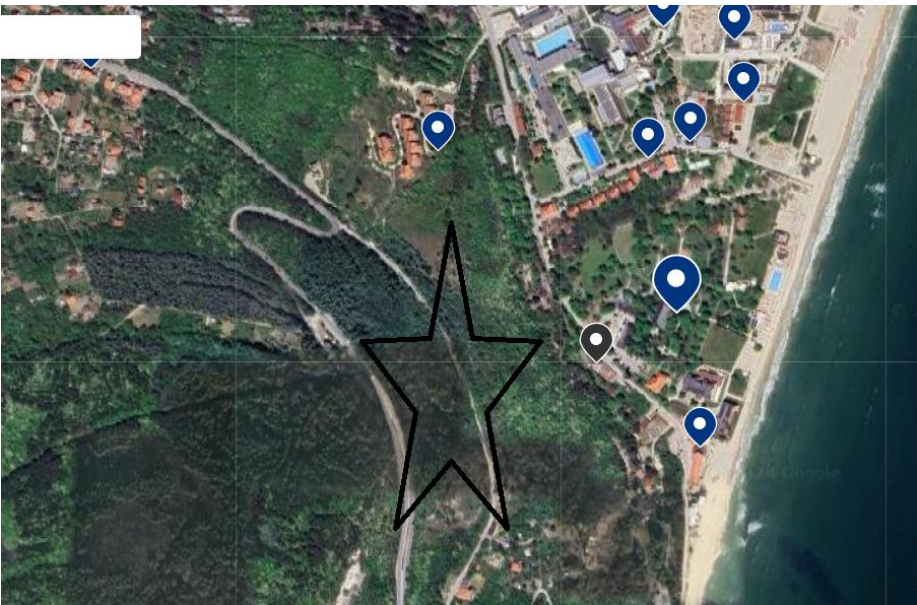
apuse. Veacurile vor continua să păstreze misterul uriașei cetăți dărâmate, până în ziua când cercetătorii trecutului vor răscoli și aici pământul. Când ?... Cine știe !”.(Am italicizat indiciile care pot ajuta la localizarea cetății. n.n.)



Locul aproximativ unde se află vechea cetate



Distanța dintre Vila „Kruni” și locația probabilă a cetății lui Burebista



Localizare probabilă a cetății lui Burebista

Au trecut aproape 100 de ani iar urmele acestui sit arheologic au fost și mai mult șterse sau risipite. Nu este ușor să urci pieziș acea pantă pentru a vedea rămășițele presupusei cetăți a lui Burebista, așa cum era ea descrisă de către jurnalistul menționat. Dar mi-am amintit de un articol citit cândva, referitor la modul în care fotografiile aeriene pot ajuta pe arheologi să localizeze urme ale unor vestigii antice, pe care trecerea timpului le-a estompat, până la a nu mai putea fi recunoscute în prezent. Dealul se află în vecinătatea plajei, aproape de fosta proprietate a lui Apostol Popescu... Și atunci mi-a venit ideea de a analiza imaginile acestei zone, așa cum apar ele pe aplicația „*Google Earth*”. Având o sumă de indicii scrise de jurnalistul român în anul 1932, nu mi-a fost greu să identific locul unde arheologii ar fi putut să efectueze săpături. Ceea ce aceștia însă nu le-au făcut: cei români nu au mai putut, iar cei bulgari, ei știu motivul... Sper ca, măcar din curiozitate, specialiștii în *arheologie aeriană* să verifice, certificând sau infirmând, ipoteza că acolo s-ar putea afla rămășițele enigmaticei cetăți a regelui dac Burebista!



# Prof. univ. dr. Nicolae GEORGESCU

## EMINESCU NECUNOSCUT

### 1. Din nou despre debutul lui Eminescu

Mai țineți minte zbaterile lui Florin Rotaru de acum vreo zece ani ?

Pe scurt. A dat *Legea bibliotecilor*, ca deputat, a fost Directorul Bibliotecii Municipale „Mihail Sadoveanu” a Municipiului București unde a inițiat giganticul program „Biblioteca Dacoromania” de punere pe Internet a documentelor și tipăriturilor importante din cultura română, apoi programul de bibliografie a tipăriturilor bucureștene – era modelul de intelectual implicat în fapta științifică și culturală. Și încă mai este, desigur, numai că a trebuit să se „exileze” din România și actualmente funcționează ca profesor universitar în Suedia, la Universitatea Upsala pare-mi-se... Dat în judecată la noi pentru achiziția unor cărți și documente la un preț considerat (de către cei care l-au acuzat) prea mare, dat afară de funcție, obligat să viziteze, pentru scurt timp desigur, beciurile regimului – a ieșit de acolo, și-a dovedit în instanță nevinovăția, i s-au calculat despăgubirile materiale (câteva sute de mii de euro, am auzit, care trebuie plătite), a fost repus chiar în drepturi – dar această ultimă reparație a declinat-o pentru, repet, situația din Suedia. Prietenii îl roagă, încă, să revină. Poate va fi din nou cercetătorul model de acum zece ani...

Până atunci, însă, vrem să vă prezentăm unul dintre manuscrisele achiziționate la propunerea lui de către Biblioteca „Mihail Sadoveanu”. A fost editat de Dan Dulciu – un intelectual român stabilit în Austria – dar nu pe hârtie, ci pe Internet. Cultura română își caută puncte arhimedice în Europa, despre asta este vorba. Iată, stimați cititori, ce conține *Manuscrisul Minar*, achiziționat de dl. Florin Rotaru cu prețul libertății sale, și apoi cu dobânda exilului, și cum răstoarnă acest manuscris viața lui Mihai Eminescu de până acum.

Octav Minar este pe cale de a deveni un „nod gordian” în eminescologie. În anii noștri s-a încercat descâlcirea lui cel puțin de două ori: o dată când a apărut volumul XVI din ediția academică, și a doua oară când s-a descoperit un manuscris al său la altă bibliotecă decât cea a Academiei Române, unde se acreditase ideea că se păstrează toată arhiva sa.

În 1989, la apariția amintitului volum (care conține *Corespondență* și *Documentar*), lumea culturală a fost luată oarecum prin surprindere, dar presa n-a avut răgazul comentariilor: cartea cuprinde masiv scrisori din fondul Minar aflat la Biblioteca Academiei. Coordonatorul ediției, D. Vatamanic, aduce acuzațiile tradiționale (corespondența lui Eminescu în general „*este larg exploatată de către biografia poetului, și aici s-au operat falsuri, ca cele ale lui Octav Minar. Apasă și astăzi incertitudinea asupra epistolelor pentru care nu avem originalele sau reproduceri în facsimile.*”) – dar conchide sec: „*Minar are meritul, trecând peste acuzațiile ce i se aduc, de a fi păstrat corespondența (...) și ea a intrat în fondurile publice. Suntem astfel în măsură să eliminăm din corespondența lui Eminescu epistolele inventate sau falsurile operate, indiferent de ce natură.* (Eminescu, *OPERE*, XVI, *Corespondență. Documentar*. Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1989, p. XLIV).

Două chestiuni rezultă de aici. Mai întâi, că aceste scrisori, existente, nu sunt plastografii – adică scrise de altcineva imitând scrisul lui Eminescu. Era una dintre acuzațiile tradiționale: Octav Minar plastografiază. Apoi, fiind primite în fondurile unei instituții



Prof.univ.dr. Nicolae GEORGESCU

publice, ceea ce presupune o comisie de achiziții cu experți și evaluatori, aceste scrisori existente sunt certificate ca aparținând destinatarilor.

O concluzie se impune: ele validează, de asemenea, și o mare parte din studiile lui Octav Minar unde sunt folosite parțial sau în întregime.

Volumul academic conține, desigur, și scrisori ale Veronicăi Micle către Mihai Eminescu, la secțiunea „Corespondență primită”. Și acestea, multe dintre ele, au mențiunea „Din colecția Octav Minar” (fiind, de altfel, ștampilate cu *ex libris*-ul colecționarului). Și unele scrisori editate prima oară încă de către N. Baboeanu, cuprinse de asemenea în volum, au mențiunea că se află în „Colecția Octav Minar”. Practic, numai fragmentele de scrisori nu sunt primite în acest volum – și, atenție, multe dintre scrisorile Veronicăi Micle publicate prin presă de fiicele ei (C. Mille în „Dimineața” 1908, publică șase asemenea scrisori – din care ediția primește numai două; acestea sunt cu adevărat pierdute; ediția academică le reia numai pe cele publicate între timp în cărți, nu merge direct la ziar; alte confruntări nu facem, pentru că nu-și au locul aici). Lipsind o ediție a tuturor scrisorilor (întregi sau fragmente), iar bibliografiile fiind, încă, lacunare – ne dăm seama cât de încălcit este domeniul. Ridicarea din arhive a lui Octav Minar a fost, pentru acest al XVI-lea volum din *OPERE*, mai degrabă o invitație la studiu aplicat, la continuarea cercetărilor cum se zice.

Și iată a doua resurecție a lui Minar: Dan Toma Dulciu găsește, la *Biblioteca Metropolitană „Mihail Sadoveanu”* din București, un manuscris consistent al acestuia, de fapt o carte în toată legea intitulată „*Personalitatea lui Eminescu*”. Rezultă că nu numai Biblioteca Academiei deține părți din arhiva Minar – ci și alte instituții publice. Probabil – știindu-se profilul înaltului for științific și cultural – aici s-a primit arhivă propriu-zisă, documente adică, nu și manuscrise de cărți. O cutumă instituțională care face ca o arhivă, probabil foarte mare, să nu fie strânsă la un loc, și să fie răspândită în mai multe părți. *Biblioteca Metropolitană* nu deține și alte manuscrise de la Minar – presupunându-se, aș spune cu necesitate, că ele mai există și prin alte părți.

Dan Toma Dulciu editează manuscrisul metropolitan în format electronic, iar volumul este disponibil pe GOOGLE. Dau un singur exemplu pentru a se înțelege importanța lui. Perpessicius, în Vol. V al ediției sale (*Poezii postume*), la final, Cap. *Apocrife*, publică această poezie de Mihai Eminescu:



POETUL

Gânduri multe ca furtuna  
A cuprins o minte mare,  
Fremătând ca-ntotdeauna  
Praful lumii spre creiare.

Viața-apare luminoasă  
Înălțându-și cânturile...  
Moartea este-ntunecoasă  
Distrugând avânturile

Tu alege – fantezia...  
Urcă-te spre cer nirvanic  
Prieten bun e poezia  
Și Pegas un nobil crainic.

Și comentează: „Ar fi apărut „în revista *Rândunica* scoasă de elevii gimnasiști români din Cernăuți în 1865. Poezia e semnată *Mihail Eminovici, elev gimnast*”, cum stă scris în Mihail Eminescu: *Poesii (1865-1887)*. Ediție publicată de Octav Minar, București, ed. Librăria nouă,/1927/, p. 11. Revista *Rândunica* nu ne este cunoscută, însă caracterul apocrif al textului se manifestă cu violență și nu mai are, socotesc, nevoie să fie demonstrat. În fața documentului, evident, vom ceda.” (M. Eminescu: *OPERE*, Vol. V, Ediție critică îngrijită de Perpessicius, București, 1958, p. 689)

Ar fi vorba de debutul lui Eminescu, pe care această revistă îl atestă pentru anul 1865, cu doi ani mai devreme decât se știa. Ediția la care face referință Perpessicius nu există în Biblioteca Academiei, nici în Bibliografia M. Eminescu nu este consemnată, nici în *Bibliografia Românească Modernă* (se prea poate să fie vorba de o pierdere a fișei din Fișier: fără aceasta, nicio carte nu mai poate fi găsită). Dar iată ce scrie Octav Minar însuși, în manuscrisul editat recent:

„*Această deprindere, îmi scria Stefanelli, o avusese și ca elev gimnazist, la Cernăuți, unde scoteam o foaie așa zisă literară „Rândunica”. Eu eram tipograful, redactorul și expeditorul. Dintr’o tablă, făcusem o formă de mărimea unei coli de hârtie, în ea turnam clei de pește topit, apoi copiam cele ce-mi da colegii pe o foaie, cu cerneală chimică violetă, o aplicam; și trăgeam câte zece exemplare, bineînțeles după ce făceam această treabă pentru cele patru pagini ale revistei noastre.*

*Acolo, Eminescu a început să publice diferite aforisme găsite prin cărțile răsfoite de el, între care și poezia „Poetul”:*

Gânduri multe ca furtuna  
A cuprins o minte mare,  
Frământând ca’n totdeauna  
Bozul lumii spre creiare.  
Viața apare luminoasă  
Înălțându-și cânturile ...  
Moartea este întunecoasă  
Distrugând avânturile.  
Tu, alege fantezia ...  
Urcă-te spre cer nirvanic,  
Prieten bun e poezia  
Și Pegas un nobil crainic.”

Începutul poetic, comunicat mie de Stefanelli, din revista scoasă de el, și din care păstrase vr’o patru numere, pe care voia să le dăruiască Academiei Române, orientează inspirația lui Eminescu spre cugetare.” (Octav Minar: *EMINESCU POET – FILOZOF Cultura – Personalitatea – Poezia* (Mss. XX638) Vol. I Studiu introductiv Dan Toma Dulciu, București 2014.)

Este greu să ni-l închipuim pe Minar un imitator al lui Eminescu scriind ca poetul la 15 ani și dând poezia ca debutul absolut al lui. Logica faptelor cere să înțelegem că „Rândunica” era o revistă confecționată de elevi cu producții de-ale lor. Vedem că în textul preluat de Perpessicius este „Praful lumii...”, iar la Dan Toma Dulciu: „Bozul lumii...”; diferențe de lectură pot exista chiar la Minar – dar, repetăm, în contextul acestei mărturii a sa e greu să-l credem un plastograf. Mai degrabă e ciudat cum de n-a oferit Stefanelli însuși informații, sau un exemplar din această revistă artizanală Bibliotecii Academiei.

Octav Minar consultă intens arhiva sa, și mai reține (copiază) din ea : „În revista școlărească „*Rândunica*” Eminescu mai publicase și poezia „*Zadarnic*”:

*Nimicul n’are nici o scară  
Să te urci spre gând nirvanic,  
Ca să nu fii de ocară  
Nu’ncerca să-i fii lui crainic.  
Din nimic, ce vrei să fie  
Când nimicul este nimic ...  
Poate un suspin în poezie  
Când ești mare și el tot mic.*

Și mai departe: „Într-o altă strofă, pe care o găsesc rătăcită prin manuscrisele păstrate de Stefanelli, poetul alege tot din odele lui Horațiu un vers care devine filozofic prin interpretare:

„*Grijile supărătoare le alungă numai vinul,  
Sărăcia chiar dispare împlinindu-se destinul,  
Regăsindu-te pe tine, fericit vei fi o clipă ..  
Viața noastră stă ascunsă, sub a morții aripă.”*

Este vorba, așadar, de un „relata referro” (relatez ceea ce mi s-a spus), de informații luate de la prietenul din copilărie al poetului, Theodor Stefanelli, la manuscrisele căruia Octav Minar a avut acces.

Alt exemplu: „În poezia „*Din străinătate*” (1866), încearcă o îmbărbătare: «*Da! da! ași fi ferice, de-ași fi încă odată în patria-mi iubită, în locul meu natal, să pot a binezice, cu mintea’nflăcărată, visările juniei, visări de-un ideal*». «*În natură parcă nu e tristeță, numai în sufletele noastre găsim această moștenire ereditară*».” Explicat în notă: „Din manuscrisele păstrate de Stefanelli.”

Chiar și traduceri: „În timpul școlarității din Schiller îl interesase „*Fecioara de la Orleans*”. Portretul Ioanei D’Arc, adus pe scenă în realizarea poetului german, îi dase motive de inspirație:

«*În cercul tău meschin și strâmt  
Stai tot cu ochii spre pământ ...  
Nemurirea o privesc numai eu, -  
Căci vecinicie fără Dumnezeu.  
Nu poate fi, te uită în zarea aurie  
De-acolă dreptatea o să vie!*»

Cu trimiterea la subsol: „Frederik Schiller, *Fecioara de la Orleans*. Actul 5 scena 4, din manuscrisele păstrate de Stefanelli.”

Să recunoaștem că este vorba de un alt Eminescu, pentru care nu cred că suntem pregătiți. Octav Minar mai are asemenea trimiteri: „Din caietul manuscris, păstrat de T. Maiorescu, nedonat Academiei Române.”; „Originalul în posesia lui V. G. Morțun, de unde a fost copiat.”; „Din același caiet păstrat de Vasile Pogor” ; „Originalul în posesia lui T. Maiorescu, de unde a fost copiat.”; „Din caietul manuscris păstrat de Vasile Pogor.; „Originalul păstrat de profesorul Novleanu din Iași de la care am copiat scrisoarea.” ; „Din caietul manuscris păstrat de profesorul A. D. Xenopol.”

Practic, el a mers din om în om pe la foștii prieteni ai lui Eminescu și a copiat ori a preluat manuscrise atunci când i s-au dat. Întrebările curg de la sine: ce a făcut V. Pogor cu asemenea documente eminesciene, dar V. Burlă, Novleanu, Stefanelli, V.G. Morțun, etc.? Unde sunt arhivele acestora? Cum și-a protejat Junimea

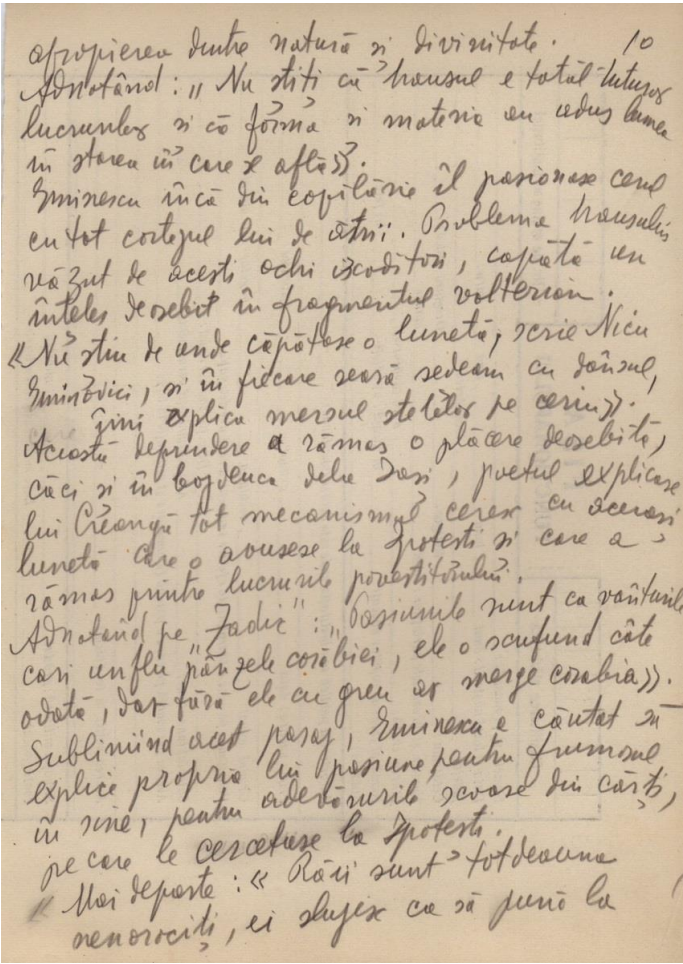
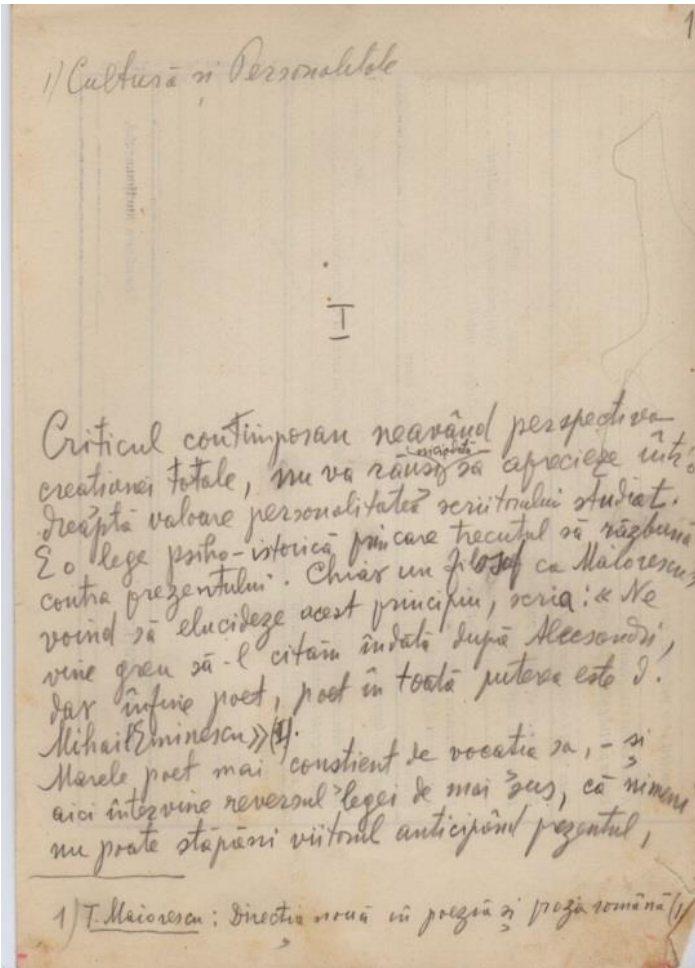


în general prestigiul de descoperitoare a lui Eminescu?

Este unul dintre motivele – foarte serioase! – pentru care Octav Minar a fost un incomod printre contemporanii lui (dar mai ales pentru cei ai lui Eminescu, atâția câți mai trăiau). Să fie și motivul pentru care ar trebui să refuzăm în bloc ce a colecționat sau copiat el, ce a salvat de la pierdere?

Un alt tip de notație minariană, după un lung șir de citate: „Din întreaga Corespondență a lui Eminescu au fost culese aliniatele ce-i lămuresc personalitate, făcând din ele un fragment de autobiografie.”

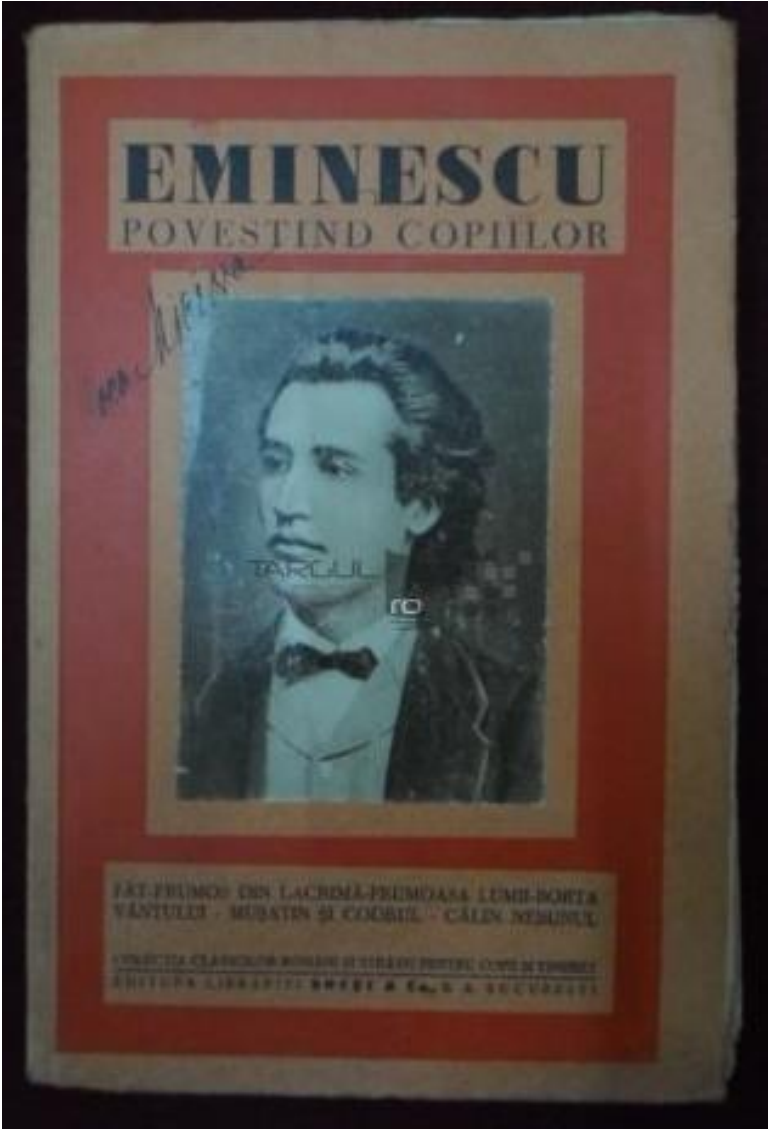
Acest stil al colajului, definitor pentru Octav Minar, este extrem de derutant: vrei să știi totdeauna și ce este dincolo de fragment, nu te mulțumești niciodată cu ce ți se dă, istoria literară nu se poate face cu porția. Primul care a sudat fragmente de scrisori eminesciene ca să arate cât de grea a fost existența poetului la „Timpul” a fost Eduard Gruber – și acum, când avem scrisorile din care decupează el, vedem că unele sunt scrise cu veselie de către Eminescu, altele sunt ironice...



Fragmente din manuscrisul minarian editat de Dan Toma Dulciu

Iată cum bunăvoința volumului XVI din OPERE și norocoasa intrare a lui Dan Toma Dulciu în arhivele *Bibliotecii Metropolitane* relansează chestiunea Minar în literatura română. Desigur, e nevoie de căutare a tuturor locurilor unde se află această arhivă – și de editare, sau cel puțin descriere a ei: ar fi o „catagrafie” necesară înainte de a o respinge în bloc sau de a o accepta ca teren de cercetare.

2. „Eminescu povestind copiilor”



Cu acest titlu apare, în 1928, o carte de Mihai Eminescu, scoasă de Octav Minar, cuprinzând câteva texte potrivite lecturii celor mici: *Făt Frumos din Lacrimă*, *Frumoasa lumii*, *Borta vântului*, *Finul lui Dumnezeu*, *Mușatin și codrul*, *Călin nebunul*. Cartea nu are prefață și nu este comentată în presă, nici în eminescologia ulterioară, fiind considerată un „minarism”, termen sub care înțelegem, în general, plăsmuire făcută de Octav Minar în numele lui Mihai Eminescu. Ce „editează” el nu se potrivește cu manuscrisele eminesciene. Cartea mai are o ediție, în 1931, cu alt conținut: *Poveste indiană*, *Nuca, măgarul și cărja*, *Pasărea măiastră*, *Făt Frumos din lacrimă*, *Băiatul cel năzdrăvan*, *Mușatin și codrul*, *Comoara misterioasă* – la fel: fără prefață, fără comentarii. Volumul VII din ediția academică o semnalează, dar notează sec: „O. Minar trimite la izvoare ce nu pot fi controlabile.” Desigur, având în față descoperirea lui Dan Toma Dulciu, acest manuscris minarian achiziționat de *Biblioteca Metropolitană Mihail Sadoveanu* din București, trebuie rediscutate și aceste povestiri, toate, adică trebuie stabilit locul lor în creația poetului: sunt apocrife, plăsmuiri, sunt de căutat în alte arhive decât cea de la Biblioteca Academiei ori cele cunoscute ca având manuscrise eminesciene?

Una dintre aceste povestiri ne atrage atenția în materialul de față: *Comoara misterioasă*. Nu se regăsește între manuscrisele eminesciene. Se sfârșește cu această notă a editorului : \*) *Din colecția de povești scrise de Eminescu în 1885 la Odessa. Prelucrare după Edgar Poe. Au fost trimise prietenului său Prof. Novleanu pentru a fi publicate. Reproducerea oprită.* Până aici totul este adevărat: este o prelucrare a povestirii *Scarabeul de aur* de Edgar Allen Poe, cu schimbarea numelui personajului principal (la Eminescu se numește chiar Edgar), cu introducerea unui personaj nou, un oarecare Prinț Glinka, și, mai ales, cu localizarea acțiunii în... Insula Șerpilor din Marea Neagră, a cărei legendă nu ne putem abține s-o redăm (după



Eminescu, repetăm):

„Nenorocirile schimbă firea oamenilor. Din veseli îi face triști, din triști îi face veseli, încât și ei se minunează de aceste transformări ale naturii.

Într-o țară îndepărtată locuia cu părinții lui Contele de Sex, coborâtor dintr-o veche familie de mari seniori, a căror bunici își plimbase plictiseala peste mări și țări.

Pe moșia lor de mii de hectare, făcuse tot ce mintea poate să imagineze. Adusese din India un castel întreg din lemn, pe care luni de zile îl transportase corăbiile bucată cu bucată. Reclădit într-o pădure seculară, această locuință exotică servea pentru vânătoare.

Viața de lux și trândăvie ruină complet pe acești nobili. Fiul lor, Edgar vesel altădată, după moartea părinților rămase foarte sărac și posomorât. Nemaiavând ce sa facă, mai de nevoie, mai de rușine, într-o zi se hotărî să părăsească țara unde se născuse și crescuse. Auzise dânsul de la diferiți călători de o țărișoară mică, dar frumoasă. Aceștia îi povestiră că în vechime pe locurile românești au trăit regi și prinți foarte bogați, a căror averi de frica barbarilor, le îngropase în locuri unde numai ei și servitorii lor credincioși știau unde stau ascunse. Murind în lupte, comorile rămăneau pierdute pentru totdeauna. Astfel Edgar, după multe încercări nereușite, se stabilă într-un sat de la gurile Dunării. Își făcuse un cort și se ocupa cu vânătoria și pescuitul. Luase în pribegia lui pe fiul indianului pe care îl aduseseră părinții lui odată cu acel castel fantastic. Mama și tatăl lui muriseră, încât bietul negru rămăsese singur pe lume, ca și Edgar, fiul stăpânului său.

Amândoi își petreceau vremea cu vânatul și pescuitul. Din trunchiul unui copac bătrân își făcură o lotcă. Spre asfințit, îi vedeai în largul mării, în căutarea hranei. Într-o zi zări din depărtare o insulă care părea că este spatele unui uriaș din poveste care aștepta să se ridice. Fiindcă se înnoptase, se hotărâră ca a doua zi în zorii zilei să se ducă într-acolo, spre a o explora. Ajunși la țărm, încercaseră să debarce. Dar observară că insula e pustie. Din depărtare însă auziră fluierături misterioase. Până să se dumerească, mii de șerpi cu gurile căscate săreau și încercau să se apropie de îndrăzneții vizitatori.

Cum nu aveau asupra lor nici o armă, se refugiară în lotcă și se înapoiară la cort, cu hotărârea de a se întoarce înarmați în ziua următoare. Cum stau în fața focului, pregătindu-și cina, deodată se prezintă în fața lor un tânăr chipeș și foarte distins.

- Bucuroși de oaspete?
- Sunteți bine venit, domnule, răspunse Edgar, întinzându-i mâna.
- Mă recomand prințul Glinka.
- Contele Edgar de Sex.

După ce își istorisiră viața lor, prințul înainte de plecare le istorisi legenda insulei misterioase.

– Ați văzut, nu este așa, insula este foarte veche, e din timpul grecilor, care veneau la Tomis, și în drum când rătăceau drumul poposeau acolo. Bătrânii spun că a fost acolo un templu de marmură măreț, unde slujea un preot care avea o fată distinsă și frumoasă. El era și vrăjitor, căci venind din Elada, adusese diferiți șerpi pe care îi întrebuința pentru leacuri. Se dusesse vestea de minunile preotului care lecuște orice boală. Bolnavii din lumea întreagă veneau sa-și caute mântuirea.

Un prinț, cel mai bogat din vechea Eladă, era bolnav fără leac. Chiar zeii, prin gura oracolului de la Delfi, i-au prezis moartea. Disperat, el se hotărî să încerce înainte de a muri și sfaturile acestui preot vestit. În patria lui însă legea oprea să imigreze în alte țări pe nababii ținuturilor. Cu multă greutate obținu favoarea de la rege să plece, ridicându-și averile. Zece corăbii umplute cu aur și pietre scumpe plecară în larg. Bătrânul prinț fu însoțit de fiul său și de un servitor credincios. Soția lui murise de întristare mai de mult. Luni de

zile se luptară ei cu furia valurilor și a vânturilor. După multe suferințe, corăbiile ajunseră la insula misterioasă. Averile fură descărcate și prinții fură primiți cu multă cinste de locuitorii insulei și de marele preot cu fiica lui.

Bătrânul prinț se însănătoși. De bucurie, se hotărî să nu mai părăsească insula. Fiul său se căsătorii cu fiica preotului, ducând cu toții o viață ferită de lipsuri.

Dar Agamemnon, rivalul bătrânului prinț, se hotărî să se răzbune în contra lui pentru că plecase fără să-i achite o datorie ce o avea, care se ridica la o sumă mare.

– „Am să-i arăt eu, sgârcitului, cum trebuie să se poarte cu datornicii!”. Zis și făcut. Se imbarcă pe trei galere cu o ceată de voinici și plecă să se războiască. Câțiva pescari aduseră vestea în cetate, căci îi zăriseră în larg. Bătrânii îngropară în grabă comorile.

Unde? Nu se știe! Aproximarea lui Agamemnon îi înspăimântară așa de mult, încât părăsiră cu toții insula. Rămăseseră numai șerpii care aveau locul lor în altarul sfințit și care deveniseră foarte răutăcioși când preotul încercase să-i ridice pentru a fi imbarcați în corabie. Erau așa de furioși, încât l-au mușcat de mâini cu atâta putere, pe bietul preot, încât acesta leșină. Părăsind insula, îi blestemă să trăiască, înmulțindu-se și mâncându-se unii pe alții. Insula, de o mie și mai bine de ani a rămas pustie. Pescarii cântă pe o arie veche aceste cuvinte populare rămase la gurile Dunării:

A fost odată-un prinț bogat  
Valurile, vânturile...  
Și dânsu-aici a îngropat  
Comori de aur și-a plecat  
Valurile, vânturile!

A fost și-un preot minunat,\_  
Valurile, vânturile...  
Ce multă lume-a vindecat  
Cu șerpii cari l-au trădat  
Valurile, vânturile!

Și insula e tot pustie  
Valurile, vânturile...  
O străbate o armonie,  
O nențeleasă poezie  
Valurile, vânturile!”

Mai departe, povestea urmează, cu mici rezumate, nuvela lui Edgar Allen Poe. Știm că Eminescu era interesat de autorul american: tradusese împreună cu Veronica Micle *Morella*, o altă nuvelă a lui (alegerea însăși este interesantă, pentru că subiectul amintește de tiparul nuvelei *Lanțul de aur* de Onkel Adam, tradusă de Eminescu pentru *Familia* încă din 1866) – iar I. L. Caragiale publicase, desigur, tot la îndemnul său, două povestiri de Poe, în *Timpul* din 1878.

Versurile din finalul fragmentului citat glosează pe tema poezii eminesciene *Dintre sute de catarge* – și, lucru încă mai interesant, imaginea se regăsește într-o scrisoare a poetului de la Odessa, din 12 august 1885, către Vasile Burlă: „.....vântul și valurile locului, cu freamălul lor neîncetat, iată singurul acompaniament al zilelor și nopților care se scurg uniform și monotone ca bătaile unui ceasornic de părete.” (O.XVI, p. 216); de asemenea, începutul amintește de o cugetare a sa din Mss.2258,163 v.: „Oamenii veseli comit mai multe nerozii decât cei triști; dar aceștia comit mai grave. Nenorocirea este cel mai bun dascăl; își are metoda lui proprie dar de greș nu dă.”

Vrem să spunem că ne aflăm pe tărâm ferm eminescian din punct de vedere al „realiilor” textului – doar că textul ca text ne lipsește. Putem explica în continuare:



Eminescu a stat la băile de la Odesa o lună de zile în 1885: între 12 august și 12 septembrie – iar aceste băi i-au făcut mult bine. Merge acolo împreună cu un grup de prieteni ieșeni, atrași de un prospect al doctorului E. Max (și acesta se află la băi în aceeași perioadă) – dar aceștia se întorc la sfârșitul lui august și el rămâne singur. Stă la început chiar în stațiunea Liman, dar mai apoi se mută la Odesa, chiar în casa doctorului curant, un polonez cu care se împrietenește și căruia apropiatăi poetului îi vor trimite o telegramă de mulțumiri în limba germană („*Primiți profundele noastre mulțumiri și îndatorarea pentru deosebita atenție pe care o dovediți în toate ocaziile pentru Eminescul nostru*”). Acești apropiați ai poetului sunt din Iași, unul este Vasile Burlă, altul Petre Novleanu – iar un altul se numește Bodescu și este directorul „Școlii comerciale” unde Eminescu suplinise cursurile de Geografie și Statistică din toamna lui 1884 până în toamna aceasta a lui 1885 (fiind al doilea salariu al său; primul era cel de subbibliotecar). Desigur, scrisorile rămase către ei sunt cereri pentru bani. Nu prea se știe împrejurările bănești în care este pregătit Eminescu pentru aceste băi, este de presupus că prietenii s-au îngrijit întrucâtva să-l ajute; dar este și cam ciudată această lipsă a banilor într-o perioadă cu două salarii și cu puține pretenții, în fond: era, doar, burlac într-un Iași nu prea scump la chirie, mâncare și băutură – și plin de prieteni de diferite categorii. Spune, de pildă, într-una dintre aceste scrisori că a primit o sută de ruble și i-a dat-o doctorului, dar nu mai are cu ce se întoarce și a mai cerut amintitului director Bodescu „Să-mi trimită o sută de franci ce aveam a-i primi de la Școala comercială”, (scrisoarea din 2 septembrie 1885 către P. Novleanu). Cunoaștem acum, datorită d-lui Marcel-Dumitru Ciucă, arhiva acestei Școli comerciale – și vedem că Eminescu semna statele de plată. Câteva luni la rând, însă, era indisponibil și cerea să fie suplinit (în asemenea cazuri suplinitorul era plătit din suma titularului – care lua, totuși, ceva bani: Ion Creangă și-a plătit ani la rând suplinitori din propriul salariu). Îl suplinea nimeni altul decât Eduard Gruber, prietenul și apoi soțul Virginiei Micle (în general lumea foarte apropiată lui Eminescu este mică, nu trebuie decât s-o vezi și o cuprinzi repede între degetele unei mâini). În fine, vom zice că era cam cheltuiitor: avea nevoie de tutun, de ziare, cafea etc. Cert este că prima scrisoare din acest lot de patru, cea către Vasile Burlă din 12 august 1885, are o soartă ciudată: destinatarul, profesor de limbi clasice, vechi prieten al poetului, o trimite Ministerului Instrucțiunii și Cultelor ca să-i achite bunului slujbaș la bibliotecă și la școală deplasarea și cura pentru însănătoșire. Nu se știe, desigur, dacă ministerul a dat banii – dar aceștia au venit, o sută de ruble mai întâi – iar apoi alții, necesari întoarcerii poetului. Toate aceste scrisori au o vervă comunicativă oarecum neobișnuită la Eminescu, el este vesel, glumeț, ironic, sigur că prietenii îi vor face rost de bani. Îi spune lui P. Novleanu că a trimis la Iași opt scrisori; se cunosc până acum doar cele trei publicate de Augustin Z.N. Pop în 1962 – și cea către V. Burlă, publicată încă în 1906 de Gh. T. Kirileanu. Octav Minar vine, în 1928, cu „bomba” lui: cartea „Eminescu povestind copiilor” care conține povestiri – cu vorbele editorului repetate sub fiecare dintre ele: „din colecția de povești scrise de Eminescu în 1885 la Odesa și trimise prietenului său Prof. Novleanu pentru a fi publicate.” Această notă a editorului se încheie stereotip: „Reproducerea oprită”. Poate fi aici cauza pentru care cartea n-a fost comentată. Oricum, este destul de obraznică o asemenea ediție: fără o prefață, fără reproduceri fotografice după texte, fără a menționa cum au ajuns textele de la P. Novleanu la editură... Nu s-a mai întâmplat niciodată cu niște inedite eminesciene, chiar dacă sunt destinate copiilor. Încă mai ciudat este textul ca text: plin de greșeli tipografice, chiar de exprimare, unele fraze par aruncate în grabă pe hârtie (parcă ar nota ce aude), vom vedea că unele personaje se pierd în narațiune. Nu știm dacă editorul, Octav Minar, vrea să certifice paternitatea eminesciană prin aceste neatenții – care ar putea fi dovada unui Eminescu obosit, bolnav, bătrân la 1885. Chiar așa presupunând că ar fi, acestea sunt texte scrise în prima aruncătură de condei, neverificate, necorectate – nicidecum ieșite dintr-o minte bolnavă. Poetul are nevoie de bani, cum am văzut, și dă de lucru unui eventual redactor, adică îi trimite

material brut să-l prelucereze în redacție pentru a trimite „nervum rerum” pe plajă la Liman. Vreau să spun că trebuie să privim cu bun simț asemenea defecțiuni de scris – altfel cădem în capcana pe care ne-a întins-o Minar. Toate „poveștile”, mai puțin această localizare din Poe, au configurație și în manuscrisele eminesciene – sunt, adică, titluri date de Minar (sau de autor) pentru titlurile de acolo. Impresia celui care cunoaște originalele eminesciene din manuscrisele de la Academie (sau edițiile după acestea) este că poetul recompune din memorie, cu unele sincope, textele odată scrise mai de mult.

Nu este, însă, și cazul prelucrării după „Scarabeul de aur” de Edgar Allan Poe; aici se vede că a avut modelul în față, pentru că unele pasaje, mai ales replici, merg neted după originalul francez (sau german). Intervențiile poetului sunt, însă, prea numeroase: mai mult de jumătate din text îi aparține și este invenție pură față de model – motivată, însă, de peisaj: el plasează acțiunea în jurul Insulei Șerpilor – atât de aproape, în fond, de Odesa, și dezvoltă o legendă a acestei insule cu personaje din mitologia greacă. Nu se poate crede că Minar însuși ar fi fabricat această povestire în numele lui Eminescu – pentru că arhivarul nu era capabil de atâta fantezie. Unde va fi găsit Eminescu o carte de Edgar Allen Poe? Poate prin anticariatele Odesei, dar mai mult ca sigur în biblioteca doctorului Jankelewicz, la care locuia.

Dacă aceste nuvele nu au girul manuscrisului pentru a fi atribuite definitiv lui Eminescu, în schimb ele demonstrează cert un lucru: la Odesa, Eminescu lucra intelectual, traducea, prelucra, rescria din memorie ce avea scris deja în arhiva lui. Trimitea aceste compuneri la Iași, spre a fi publicate și a primi un oarecare onorariu pentru ele. În epocă se publică enorm de multă literatură prin ziare, și este foarte bine primită de către public, deși nu este tocmai impecabil redată românește – mai ales pentru că traducătorul nu se semna, ori alegea un pseudonim. Nu este de

loc exclus ca chiar aceste povestioare eminesciene să fie găsite, cândva, prin atât de puțin cercetata presă ieșeană a momentului.

Este o dovadă de vitalitate, fără pic de îndoială. Teoria dominantă după 1950 fiind aceea că Eminescu a avut, de la 33 de ani în sus, paralizie generală – nu putea să admită că el ar mai fi fost capabil de creație în acest timp: iată un motiv în plus din care asemenea producțiuni n-au fost nici măcar discutate.

Nicolae Georgescu





# Dr. Marian NENCESCU

## *Presă și Libertate, o formulă transcendentă*

Se vorbește azi în lume, tot mai mult și, cu insistență, în societatea românească actuală, despre „libertatea presei”. Această expresie, mai degrabă generică decât o practică aplicată ad-litteram chiar și în cele mai „liberale” state de pe glob, indică o realitate: jurnalismul, ca profesie, dar și, metaforic, „ochii și urechile publicului” trebuie protejat, dacă vrem să beneficiem de avantajele informării și să aplicăm întocmai așa-zisa „libertate a cuvântului”. Acesta este și motivul pentru care, oficial, ziua de 3 mai a fost declarată, încă din 1991, drept *Ziua Internațională a Libertății Presei*, un gest nu doar de natură politică, cât un drept fundamental al ființei umane, înscris ca atare în *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, adoptată de ONU, încă din 1948. Fundamental, se pleacă de la ideea că exercitarea profesiei de jurnalist implică și riscuri personale, astfel că „libertatea presei” nu înseamnă doar garantarea dreptului la opinie, dar și protecția persoanelor care își asumă riscul de a investiga și comunica public aspecte ce țin de abaterile de la legile naturale, oficiale și morale, ale guvernanților, ale societății în ansamblul ei. Cu atât mai mult, *Ziua Libertății Presei* a devenit și mai actuală astăzi, când, în lume, au avut sau au loc alegeri, la toate nivelele, în peste 60 de țări, astfel încât dreptul la liberă exprimare trebuie garantat și protejat de orice impunități sau ingerințe. Desigur, aceasta reprezintă o situație ideală, în practică jurnalismul devenind în ultimii ani o profesie de risc, sau chiar de mare risc, numărul jurnaliștilor uciși în timpul sau ca urmare a exercitării profesiei crescând vertiginos, asta în vreme ce tot mai multe state, așa-zis totalitare, restrâng sau chiar refuză accesul presei în zonele „fierbinți”, pe front sau în cazurile de revolte, manifestații, tulburări sociale. La polul opus, se află legislația Uniunii Europene care, oficial, dar și practic, susține și protejează libertatea presei, pluralismul mass-media, protejarea surselor și transparența comunicării. Pe de altă parte, se manifestă și tendința unor forțe și entități obscure care înceacă să acapareze și să controleze spațiul informațional, să manipuleze ori să restricționeze accesul publicului la informația factuală și obiectivă.

Pentru mulți jurnaliști, inclusiv de la noi, *Ziua Mondială a Libertății Presei* este și un prilej de a atrage atenția autorităților asupra necesității „transparentizării” informației publice, pe temeiul că responsabilitatea comunicării și a diseminării informației este un aspect ce ține de „etica guvernării”, iar aplicarea Legii 544 privind liberul acces la informațiile cu caracter public nu este o favoare, ci o obligație. Fără a intra în „hățișurile” confruntărilor instituționale între ziariști și autorități, aspecte ce țin mai degrabă de „zbaterile” democrației autohtone, decât de lipsa de coerență a presei, putem constata, și fără prea multe investigații jurnalistice, că presa actuală depinde de publicitate, iar factorul economic devine adesea un instrument de constrângere exercitat asupra profesiei noastre. În acest fel, intervine, tacit, autocenzura, sau chiar renunțarea la acest drept fundamental.

Dar, cum speranța moare ultima, nu ne rămâne, ca jurnaliști profesioniști, decât angajamentul de a promova cu orice mijloc libertatea presei. Credem cu tărie în dreptul la adevăr și la informarea transparentă, valori care nu vin din trecutul apropiat, ci țin chiar de ceea ce filosoful Immanuel Kant numea cândva „formula transcedentă a dreptului public”, respectiv dreptul la informare, formulat pe scurt în următoarea expresie cu valoare de postulat: „Toate acțiunile raportate la dreptul celorlalți oameni a căror maximă nu este compatibilă cu publicitatea, sunt nedrepte” („Scrieri moral-politice”, Editura Științifică, 1991). Vorbind despre formula ideală a „Păcii eterne” între state, și convins că acest „vis” nu i-ar interesa niciodată pe conducătorii statelor, „care nu se pot sătura niciodată de război”, ci, cel mult, pe filosofii care se complac în acest „dulce vis”, Kant



Dr. Marian NENCESCU

face și câteva referiri la raportul dintre presă și libertate, ca parte a dreptului public. În esență, în opinia sa, „formula publicității” (expresie pe care azi o asociem jurnalismului, de orice fel) reprezintă, mai presus de toate, o revendicare juridică, asta pentru că dreptul la „publicitate”/la informare am spune noi azi, este mai presus de dreptul natural, mai mult, dreptul nu poate exista fără „transparență”, astfel încât tot ce nu poate fi comunicat public se situează în afara cadrului juridic acceptat. Așadar, comunicarea funcționează „a priori”, fiind o componentă a „rațiunii pure” din care derivă, fundamental, și materia dreptului, ca instrument național și transnațional de judecată a acțiunilor publice. În opinia lui I. Kant ceea ce nu poate fi făcut public din acțiunea politică a unui stat, a unui conducător, sau a unei persoane, ceea ce ascuns, tănuit sau secret reprezintă „a priori” o expresie a „nedreptății”, iar nu un drept al persoanei sau a entității respective.

Respectarea, sau, din contră, restrângerea ori interzicerea dreptului la adevăr, respectiv negarea principiului publicității, formulat de Kant, stă și la baza dreptului popoarelor la „revolte”, cadrul legal de a răsturna de la putere a unui așa-zis tiran. Când drepturile poporului sunt violate, inclusiv, dreptul explicit la informare/la „publicitate”, se justifică orice fel de mișcări revendicative, inclusiv „detronarea și aplicarea de pedepse drastice” tiranilor, admitea Kant în studiul său „Spre pacea eternă. Un proiect filosofic”, elaborat în 1795, și inspirat, desigur, de un eveniment politic de seamă al epocii, respectiv încheierea Păcii din Franța și Prusia, primul proiect (utopic) ce a stat la baza viitoarei alianțe (pe baze federale, admitea Kant) între statele Europei. Spre deosebire de predecesorul său, Jean-Jaques Rousseau, care considera pacea drept o consecință a constituirii unor state „ideale” în întreaga lume, Kant își imagina o lume bazată pe un imperativ moral superior („Libertatea omului se situează între maximul de comportament, și maximul de moralitate”, admitea Kant). În aceste condiții s-ar putea rezolva, în opinia sa, și problema duplicității politicii, în raport cu morala. Dreptul oamenilor la informare/la „publicitate” este o „datorie”, spunea Kant, dar o datorie necondiționată de „dulcele sentiment al binefacerii”. Cu alte cuvinte, nu factorul politic (în speță, entitatea statală, în accepțiunea contemporană) ne acordă nouă, în marea sa mărinimie, acest drept, ci el se regăsește, fundamental, în însuși dreptul public (ius civitas) sau, altfel spus: „Toate maximele care necesită publicitatea (spre a nu-și rata scopul) se acordă cu dreptul și politica reunite”.

Ca o concluzie, drumul spre „pacea eternă” trece și prin ograda presei, care, pentru a-și exercita rolul natural, ar trebui să aibă „o fire cunoscută public”, adică să fie cu adevărat „transparentă” și, dacă se poate, cât mai liberă.



# George APOSTOIU

## Bolintineanu gazetarul. Obsesia emancipării și a libertății

Jurnalismul independent și participativ a fost dintotdeauna necesar sănătății vieții unei națiuni și luptei de idei atât de necesară adevărului și libertății, inclusiv celei individuale.

Dezbaterile pe teme legate de orientările presei românești de azi ar trebui să pornească nu doar de la rolul acesteia în societate, ci și de la istoria acestei profesii nobile. De aceea am socotit necesar să ne întoarcem în timp și să aducem în actualitate o pagină din istoria presei și un gazetar angajat: Dimitrie Bolintineanu.

Romanticul poet debutează în presa scrisă la una dintre primele gazete românești, „Curierul de ambe sexe”. Revoluția franceză din 1848 îl găsește la Paris, împreună cu Bălcescu, Al. Golescu-Negru, Iancu Alecsandri, Voinescu II D. Brătianu și alți studenți români, care se vor întoarce la București, începând cu martie 1848, pentru a pregăti revoluția românească. Bolintineanu primește misiunea de redactor al gazetei „Poporul suveran”. La 24 Ianuarie 1859, îl găsim sfetnic al primului domnitor al Unirii Principatelor, Alexandru Ioan Cuza.

Reproduc, în continuare, un capitol din volumul *Dimitrie Bolintineanu, un pelerin romandic valah*, ediția a II-a, pe care l-am publicat la Editura Sud, în 2023.

\*

### Bolintineanu, gazetarul. Obsesia emancipării și a libertății

În gazetărie, în ziarele pe care le va scoate sau la care va colabora, Bolintineanu revine la lecția Revoluției franceze. Nu este jurnalist de ocazie. Scrie cu convingerea de cetățean al Agorei, are apetit pentru manifestarea publică, apare în miezul evenimentelor politice atunci când acestea conveneau preferințelor sau idealurilor lui. Experiența pariziană îl determină să adopte poziții ideologice avansate. Nu este un sceptic, nu este nici un entuziast. Europeanismul lui Bolintineanu, al pașoptiștilor, de fapt, vine din credința că progresul politic și economic, dezrobirea cum numeau ei nevoia de schimbare, trebuie gândit în spiritul libertății naționale și individuale. A puterii de a alege fără constrângere, potrivit propriei voințe – să adăugăm și naturii -, în absența oricărui determinism. Libertatea individuală, de exemplu, este înțeleasă ca drept de a trăi în propria țară pentru că orice cetățean are o țară a lui. Obsesie a exilatului care va alimenta nemulțumirea, tânguirea, suferința, devenite teme literare.

Occidentul, de asemenea, era alternativa la eliberarea românilor de despotismul Turciei și al Rusiei. Fiii de boieri luminați vor crea fondul nașterii păturii de mijloc, cel al burgheziei. Inițial, mai vechea idee a unirii românilor și a provinciilor istorice românești și-a găsit cu greu sprijin în marile puteri. Modificarea atitudinii se produce după Războiul Crimeii, declanșat în 1854. Țările românești sunt sistematic vizate de puterile europene interesate de resursele naturale, potențialul lor agrar și de avantajele navigației pe Dunăre. Austria profită de război și trimite la București 40.000 de soldați. O adevărată ocupație, una nouă despre care nu prea vorbim. Domnitorii Știrbei și Ghica se înconjoară de francofili și se orientează spre Franța pentru a-și redobândi autonomia. Aceste frământări le regăsim în presa de la București și de la Iași. Bolintineanu scria: „Progresul omenesc nu se poate tăgădui. Misiunea omului, misiunea societății se descurcă din toate velele sale de umbră, la soarele libertății”. (1) Dacă în poezie, melancolia sau extazul sunt temperate, mai ales la maturitate, în gazetărie militantismul bolintinean este evident. Libertatea și cauza unirii vor deveni embleme ale scrisului său gazetăresc. *Poporul suveran*, gazeta pe care o conduce în vremea Guvernului provizoriu, a apărut sub deviza Republicii franceze *Libertate, egalitate, fraternitate*, apoi a uneia la fel de modernă, *Vox populi, vox dei*.



George APOSTOIU

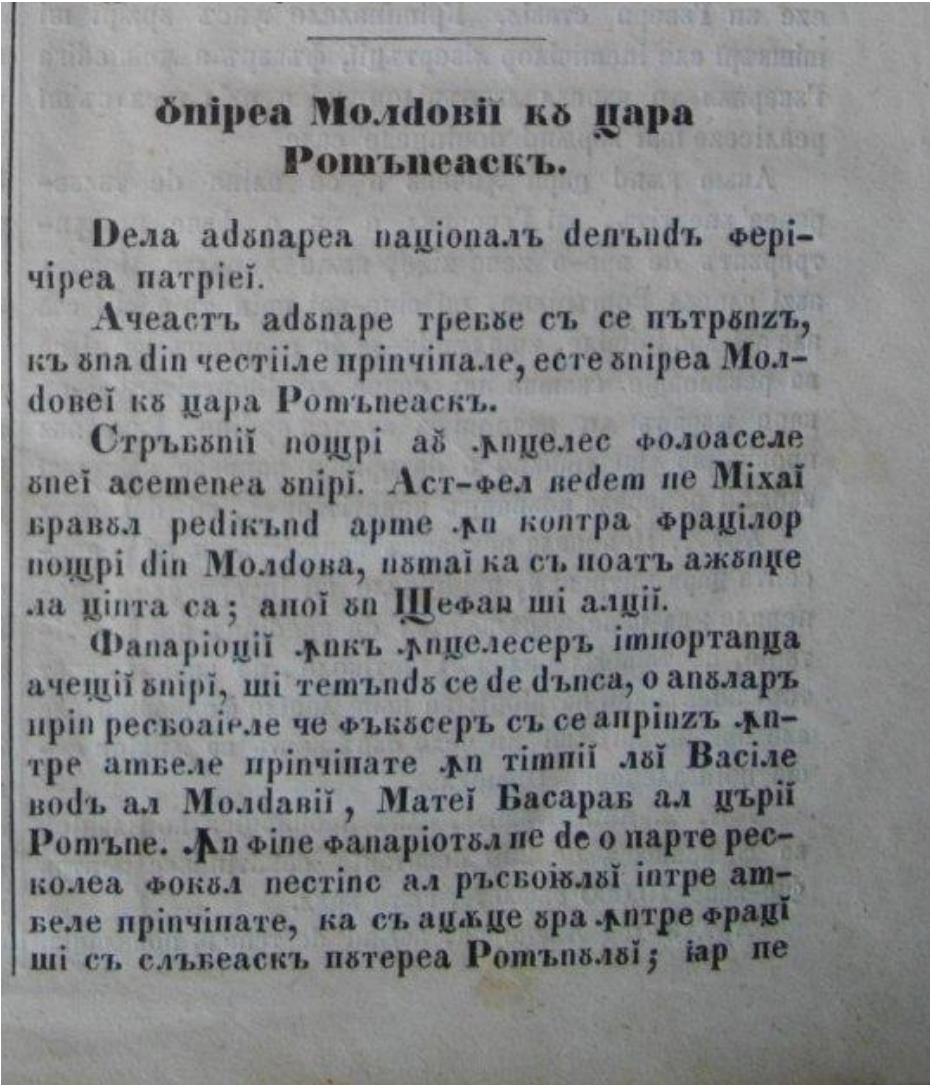
Ambele sugerează directivele programului politic al publicației: libertate, drepturi, unire. „Ținta acestui jurnal este a sprijini drepturile poporului român. Glasul său se va ridica cu energie în contra tiraniei; dar nu va rămânea mut nici împotriva poporului când acesta va abuza de libertatea de care se bucură; însă aceasta va fi ca să-l lumine(ze) și să-l întoarcă de la orice urmare i-ar compromite libertatea și ar aduce Patria la pieire și anarhie. Redacția acestei foi va primi orice plângere dreaptă a cetățenilor și va face să resune coloanele sale în favorul celor nedreptățiți. Va avea drept țință asemenea unirea provinciilor române și tot ce va putea duce România la fericire și la mărire.” Deocamdată, este ușor de intuit moderația lui Bolintineanu, cumpăna pe care are de gând să o folosească pentru evitarea exceselor. Bolintineanu indică doar pe fanarioți ca potrivnici Unirii. „Fanarioții încă înțeleseră importanța acestei uniri, și temându-se de dânsa, o anulară prin resboaiile ce făcuseră să se aprinză între ambele principate în timpii lui Vasile vodă al Moldaviei, Matei Basarab al Țării Române. În fine fanariotul pe de o parte rescolea focul nestins al războiului între ambele principate, ca să ațâțe ura între frați și să slăbească puterea românului.

De la adunarea națională depandă fericirea patriei. Această adunare trebuie să se pătrundă, că una din cestiile principale este unirea Moldovei cu Țara Românească. Străbunii noștri au înțeles foloasele unei asemenea uniri. Astfel vedem pe Mihai Bravul redicând arme în contra fraților noștri din Moldova, numai ca să poată ajunge la ținta sa; apoi un Ștefan și alții”.

(1) *Românul*, an XIII, 16 noiembrie 1869, cf. revista *Sud*, nr. 5-6, mai-iunie, 2022.







...”Cum însă când principul unirii se pune în lucrare de toate națiile, când strein cu strein voiește a se înfrăți, vom fi noi de altă idee, noi care firește suntem frați și care am declarat frăție, dreptate? Nu, nu; să lipsească acele bariere ce par că s-au pus în adins ca să oprească frate pe frate a se îmbrățișa. Iar una din cheștile cele mai importante de care adunarea națională trebuie a se pătrunde, să fie aceasta, fiindcă numai aceasta poate să ducă România la mărire și adevărată fericire....”(2)

În gazeta *Dâmbovița* susține alegerea lui Cuza ca domnitor al Principatelor Moldova și Țara Românească. Chiar în noaptea alegerii domnitorului la București, Bolintineanu scoate gazeta și semnează următorul comunicat: „Astăzi, Sâmbătă, 24 ianuarie, Adunarea Națională din București, a ales domnul Țărei pe Domnul Moldovei Alexandru Ioan I. Cuza. Alegerea a avut loc la orele 10:00 dimineața. Să fim toți fiii aceleiași nații! Bucurați-vă deci Români! S-a împlinit profeția lui Ștefan cel Mare, care a zis: «Când oamenii vor hotărî pierderea voastră, Domnul Dumnezeuul părinților noștri va trimite om din neamul vostru, care unindu-vă, vă va scăpa pe voi de robie»”. Pe Bolintineanu, gazetarul, îl găsim la conducere și în calitate de colaborator la unele dintre publicațiile vremii.

(2) *Poporul suveran* Gazetă politică și literară. Libertate, egalitate, fraternitate București. Sâmbătă 19 Iunie. Anul 1848

La Paris, Bolintineanu publică în timpul exilului *Albumul pelerinilor români*, trei numere, în 1851 și, în franceză, *Les Principautés Roumaines*, în 1854; carte de prezentare enciclopedică: geografie, istorie, cultură și politică al cărui scop era să atragă atenția puterilor europene asupra cauzei unioniste.

Sentimentul care alimentează publicistica lui Bolintineanu este patriotismul, revoluționarul este moderat și, uneori, confuz. Limpezirea vine cu timpul, favorizată de crezul mai vechi al scriitorului în privința istoriei comune a Țărilor românești.

George APOSTOIU

Ziarul revoluționar „*Poporul suveran*”, București, 1848  
Fondator D. Bolintineanu

În perioada Revoluției de la 1848 din Țara Românească au apărut „Pruncul român”, „Konstituționalul”, „Reforma”, „România”, „Monitorul”, dar și o publicație în limba greacă – „Luminătorul poporului”, avându-l ca redactor pe Mihail Hristidis. Cele mai importante au fost „Pruncul Român” și „Poporul Suveran”, aceasta din urmă apare la București, bisăptămînal, în perioada 19 iun./1 iul.-11/23 sept. 1848. A fost organ al revoluționarilor pașoptiști din Muntenia, fiind tipărite doar 16 ediții. Pe frontispiciul primului număr apare motto-ul „*Libertate, Egalitate, Fraternitate*”, care era și deviza Revoluției de la 1848, având ca redactor responsabil pe D. Bolintineanu și colaboratori pe N. Bălcescu, C. Bolliac, Gr. Alexandrescu, Al. Zanne, P. Teulescu, ș.a..

Titlul *Poporul suveran* *Gazetă politică și literară*, a fost o tribună de exprimare a revoluționarilor radicali. Un semnificativ motto, în limba latină, scris pentru prima oară pe frontispiciul acestui ziar: „*Vox populi, vox Dei*” („Vocea poporului, vocea lui Dumnezeu”) – reprezintă un adagiu echivalent principiului existent în Dreptul Roman: *consensus omnium*. De altfel, de la data de 2 august 1848, ziarul se va numi „*Popolul suveran*”, aluzie la originea latină a poporului român.

În numărul din 19 iunie 1848, D. Bolintineanu scria:

„Ținta acestui jurnal este a sprijini drepturile poporului român. Glasul său se va ridica cu energie în contra tiranii; dar nu va rămânea mut nici împotriva poporului când acesta va abuza de libertatea de care se bucură; însă aceasta va fi ca să-l lumineze și să-l întoarcă de la orice urmare i-ar compromite libertatea și ar aduce Patria la pieire și anarhie. Redacția acestei foi va primi orice plângere dreaptă a cetățenilor și va face să răsune coloanele sale în favorul celor nedreptățiți. Va avea drept țință asemenea unirea provinciilor române și tot ce va putea duce România la fericire și la mărire.”



Tricolorul studenților români din Paris, 1848, acuarela de Costache Petrescu (1829-1910) aflată la Cabinetul de Stampe al Academiei Române din București.



# Eugenia TOFAN

## *Taina pașilor victorioși ai academicianului ION TIGHINEANU, ajuns la hotarul septuagenar*



Acad. Ion TIGHINEANU și Eugenia TOFAN

Mai ieri trăgea linia sexagenarului și iată, astăzi, e deja în pragul unui nou hotar al vieții, cel al septuagenarului. Zece ani au trecut fulgerător, lăsându-l însă la fel de energic, cu eleganța fizicului la loc, cu același umor subtil, doar poate că și-a pus peste tâmpile mai mult alb decât avea. Zece ani au trecut ca o pasăre în zbor sau, poate, grăbirea anilor e legată de visul său din copilărie, cel de a zbura. Deși în percepția sa de copil din satul Sofia, a zbura însemna o deplasare departe în spațiu, de exemplu în satul vecin Pelenia sau la Drochia, sau chiar la Bălți, sau poate și mai departe. Anii copilăriei au trecut, a venit la facultate, la Chișinău, dar materializarea visului de a zbura departe sau, la capătul lumii, cum spuneau părinții, s-a materializat. Fericirea de a zbura departe-depart, veni odată cu plecarea sa la Institutul de Fizică și Inginerie din Moscova.

Au mai trecut ani și ani, iar visul de a zbura cât mai departe s-a realizat pe deplin. Visătorul de atunci și academicianul de astăzi, ION TIGHINEANU, Președinte al Academiei de Științe a Moldovei, a străbătut oceane, cutreierând Statele Unite ale Americii, Japonia, China, Germania, Italia, Franța și multe-multe alte țări.

Așadar, ziua de astăzi, când soarele de primăvară încearcă să treacă cumva de opreliștea norilor, omagiem o personalitate complexă a științei, iar prin marcarea aniversării acesteia încercăm a aduce, prin înseși natura lucrurilor, o nouă definiție a ceea ce numim merit sau succes, or, ne-am obișnuit să trăim cu percepția că o zi de naștere se asociază cu anumite succese, care individualizează persoana. Fără ocolișuri, ideea de succes, eu aș vedea-o în primul rând, ca pe un bine comun sau raportat la un bine pentru comunitate, acesta ar fi și factorul diferențelor. Și astăzi, evocăm, cu căldura anotimpului de afară personalitatea academicianului Ion Tighineanu, fondator al Școlii științifice în domeniul nanotehnologiilor nelitografice, care iată

își schimbă prefixul, modificând cifra zecilor. Nu avem mărturisirea deplinei convingeri că este o bucurie îmbrăcată în metaforă, dar calendarul vieții a vestit clipa și, cu o anumită doză de resemnare, sperăm, dar și cu gratitudinea de a se considera, totuși, un privilegiat, cu florile din toate anotimpurile, nanotehnologul a ajuns cu bine și recunoștință la hotarul septuagenar.

Se pare că emoția cuvintelor rostite ar fi fost cu mult mai fabuloasă, dar așa cum profilul meu, trecut prin filtrul propriei trăiri, stă să-mi aducă aminte că sunt făcută din cuvinte, încerc să fac un portret nu în culori, dar în cuvinte, a unui savant, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, specialist afirmat în nanotehnologii, numele căruia a devenit sinonim cu știința fizică autohtonă, un creator, mentor și îndrumător pentru generații.

Din câte am reușit să-l cunosc în cei 15 de ani de activitate la Academia de Științe, se pare că academicianul Ion Tighineanu, nu și-a căutat fericirea în vârf de munte, cum obișnuim să spunem la aniversări, deși urcușul său profesional, ar avea o legătură cu cel al iubitorilor de înălțimi care cuceresc noi și noi vârfuri. Academicianul s-a bucurat, se pare, de fiecare piatră a ascensiunii sale, cucerind treaptă cu treaptă înălțimea care, pentru el nu s-a născut dintr-un succes rapid.

Atunci când a descris activitatea sa în lumea fascinantă a nanotehnologiilor, am avut nevoie să mă înarmez cu multă răbdare, nu că mi-ar fi lipsit interesul, dar problema noastră cronică, știți, e răbdarea. N-avem când ne opri, vorba vine. Când am venit la Academie, termenul „nanotehnologie”, pentru mine, semăna mai curând a cosmos. Mai ales, noi cei de formație umanistă, încercam să fărâșăm dicționarele explicative, în disperarea de a găsi o explicație. Nu era.





Acad. Ion TIGHINEANU

Cu riscul de a omite ceva, dar nu un neadevăr, am scris multe materiale despre acele începuturi în cercetările experimentale în domeniul nanotehnologiilor care au pornit, de fapt, din 2001, anul în care Acad. Ion Tighineanu, a creat Centrul Național de Studiu și Testare a Materialelor (CNSTM) în cadrul Universității Tehnice din Moldova, care și-a început activitatea prodigioasă odată cu lansarea, în SUA, a Noii Inițiative Nanotehnologice, iar deja în 2002, participa la lansarea Programului European pentru Nanotehnologii la Bruxelles, ca parte componentă a Programului Cadru-6. Mi-a luat zile de viață să învăț pe de rost această denumire și să nu caut mereu pe site-uri.

În virtutea activității mele, îl însoțeam la lansarea diferitor proiecte, inclusiv europene (Mold-Era, NanoMedTwin), NanoMedTwin fiind unul din proiectele grandioase, de care au beneficiat 16 tineri, de mobilitate academică, vizitând pe o durată de 4-6 luni laboratoare din mai multe țări europene.

Păstrând componenta de specialist nișat în nanotehnologii, Acad. Ion Tighineanu a inițiat organizarea, în 2011, împreună cu Prof. Victor Șontea, a Conferinței internaționale în domeniul nanotehnologiei și ingineriei biomedicale, o colaborare, în premieră, în parteneriat cu Universitatea Tehnică din Moldova și Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae. Testemițanu”. Actualmente, Conferința a ajuns la cea de-a VII-a ediție și se bucură de un mare succes.

Dincolo de toate, prin intermediul unei strălucite organizări și bune relații de colaborare ale academicianului Tighineanu cu savanți din străinătate, Republica Moldova a fost vizitată în acești ani de zeci de notorietăți ale lumii științifice, inclusiv: Germania, Marea Britanie, SUA, Japonia, Italia, Grecia, România etc. Și dacă atunci mi se părea că aș avea anumite cunoștințe, fie și modeste, despre munca și succesele savantului în acest domeniu, lecturând descrierea dezvoltării nanotehnologiilor în Republica Moldova, într-o formă ordonată și sintetizată, am realizat că nu știam mai nimic.

Nu am certitudinea că și-a pus în aplicare anumite promisiuni sau ambiții, dar dacă-i urmărim realmente activitatea de-a lungul anilor, chiar dacă a fost o alegere conștientă, și chiar dacă a fost o pasiune, astăzi, putem vorbi despre Acad. Ion Tighineanu ca despre o personalitate a științei de nivel internațional, nu doar ca reper de notorietate, născut dintr-un succes rapid, ci de un merit asumat, urmat de considerația celor din breaslă, dar și a publicului larg. După zeci de ani de muncă, cercetări, stagii, susținere de teze, acumulări de noi cunoștințe, participări cu rapoarte la simpozioane și conferințe științifice naționale și internaționale, a reușit să stabilească punți sustenabile de colaborare cu cercetători și experți din SUA, Japonia, Germania, calea spre noi orizonturi științifice fiindu-i deschisă de Fundația germană Alexander von Humboldt, fiind și bursier al acesteia.

Astăzi, pășind pragul celor șapte decenii de viață, președintele Academiei de Științe a Moldovei, trăiește, se pare, fericirea ecourilor profesionale. În acest context, Acad. Mircea Bologna avea să spună

despre succesele savantului Ion Tighineanu că „Aprecierea este lumina creșterii. Domnul Va pus în cap totul ce este mai valoros pentru cercetare. Născut în primăvară ne bucurați cu prospețimea impresionantelor succese și împliniri. Cu darul înzestrat se prea poate era posibil și mai mult, dar este numai începutul. Rezultatele spectaculoase așteptate și binemeritat apreciate au devenit un obicei și sunt clipe ale fericirii. Tabloulul succeselor Dumneavoastră, aflat în culmea gloriei, sunt rezultate asupra cărora apleci privirea și auzul. Astfel, în știință poți activa dacă ai harul lui Dumnezeu și a destinului. Să aveți parte de inspirație, de activități frumoase, de soluții originale, de atribuție considerabilă în lumea nanomiraculoasă. Să aveți viață de model”.

Academicianul Ion Tighineanu este, actualmente, unul din cei mai vizibili savanți din Republica Moldova, lucrările științifice ale căruia în domeniul nanotehnologiilor fiind cunoscute și înalt apreciate la scară internațională. Lucrările științifice, peste 700 la număr, dintre care peste 400 se regăsesc în bazele de date Scopus, au înregistrat peste 8.700 de citări, fiind cel mai citat savant autohton, care deține cel mai înalt indice Hirsch - 47. Un exemplu elocvent în acest sens poate servi crearea primului cristal din pori (adică, din goluri) în baza auto-organizării lor „Elaborarea monocristalelor de nanopori”, elaborarea a fost publicată în revista Applied Physics Letters din SUA și a acumulat aproape 100 de citări.

Academicianul a introdus o serie de noțiuni noi în literatura de specialitate, la care voi face referință ulterior într-un material, în care voi evoca 20 de curiozități despre *Savantul* și *Omul* Ion Tighineanu. Omul de știință a înregistrat 52 brevete de invenție, este organizator al unui număr impunător de conferințe în domeniile științifice de interes, cu peste 150 de referate științifice prezentate la universități și centre de cercetare din zeci de țări ale lumii. Elaborările nanotehnologice au fost apreciate cu medalii de aur și argint la expoziții internaționale de inventică. Deloc de neglijat faptul că 7 elaborări au fost reflectate pe coperta revistelor științifice internaționale, 11 elaborări și rezultate noi au fost menționate de portalul NanoTechWeb.org din Londra, iar elaborarea de anvergură – Aerogalnitul – a fost înalt apreciată de portalul internațional Physics World („Lumea Fizicii”).

Tot la capitolul realizări vom sublinia și faptul că Acad. Ion Tighineanu este fondatorul Școlii științifice în domeniul nanotehnologiilor nelitografice, prima și unica la ora actuală, în Republica Moldova. Este conducătorul și mentorul a 26 de doctori și doctori habilitați în științe, jumătate dintre discipoli au susținut tezele în domeniul nanotehnologiilor și nanomaterialelor. Pe mulți dintre ei îi îndrumă și astăzi în cadrul Centrului Național de Studiu și Testare a Materialelor.

Exemple de recunoaștere a meritelor academicianului Ion Tighineanu servesc și alegerea sa în calitate Membru de Onoare al Academiei Române, Profesor de Onoare al Universității din Shizuoka (Japonia), Doctor de Onoare al Institutului Unificat de Cercetări Nucleare din Dubna, Membru al Academiei Europene de Științe și Arte din 2022, Membru al Academiei Europe (2021), fiind unicul reprezentant al Republicii Moldova în componența acestui for prestigios, Membru de Onoare al Academiei Oamenilor de Știință din Romania (AOSR) din 2013, membru cu merite deosebite al Societății Internaționale pentru Optică și Fonică, Laureat al Premiului Național al Republicii Moldova în domeniul Științei și Tehnicii, membru al multor Asociații și Comitete științifice Internaționale.

Și cum valorile instituționale contează și dictează cumva direcția, misiunea și viziunea, important ar fi de menționat faptul că, Acad. Ion Tighineanu, în primul său mandat de Președinte al Academiei de Științe a Moldovei (2019-2023), a reușit să invite cu prelegeri publice 7(!) Laureați ai Premiului Nobel, în premieră, pentru Republica Moldova. Primul dintre ei a fost Prof. Randy SCHEKMAN, Laureat al Premiului Nobel în Medicină (2013), cu origini, apropo, din nordul Republicii Moldova, Lipcani. Ulterior, forul științific suprem l-a cunoscut pe Prof. Rattan LAL, Laureat al



Premiului Nobel pentru Pace (2007) și al Premiului Mondial pentru Alimentație (2020). A urmat invitația pentru Laureatul Premiului Nobel pentru chimie (2014), Prof. Stefan Walter HELL (Germania), Laureatul Premiului Nobel pentru medicină (1995), profesorul Richard ROBERTS (SUA), Laureatilor Premiului Nobel pentru fizică: Prof. Constantin NOVOSELOV (Marea Britanie, 2010), Prof. Serge HAROCHE (Franța, 2012), Prof. Hiroshi AMANO (Japonia, 2014).

Grație acelorasi punți de colaborare cu mediul științific internațional ale Acad. Tighineanu, Academia de Științe a Moldovei (A.Ș.M.) a fost vizitată, în decembrie 2024, de Prof. Klaus Mainzer (decembrie 2024), Președinte al Academiei Europene de Științe și Arte, din forul academic european făcând parte și 13 personalități notorii din Republica Moldova. O pagină importantă constituie și invitația Profesorului Peter Gluckman, Președinte al Consiliului Științific Internațional, Academia de Științe a Moldovei, fiind membru al acestui prestigios for științific internațional.

Este și contextul potrivit pentru a menționa că, în cadrul Dialogului Global al Cunoașterii, inclus în agenda Forumului Mondial al Științei din 2022, Consiliului Științific Internațional l-a ales, pentru prima dată în istoria științei autohtone, în calitate de membru, pe academicianul Ion Tighineanu, alături de alți 56 de membri, savantul moldovean fiind astfel unicul reprezentat al comunității științifice din Moldova în Consiliul Științific Internațional.

În calitate de președinte al A.Ș.M., Acad. Ion Tighineanu a inițiat și desfășurat, în premieră pentru comunitatea științifică autohtonă, 7 platforme științifice de comunicare, care au atras personalități notorii din mai multe țări ale lumii, inclusiv 5 Laureați ai Premiului Nobel, președinți și vicepreședinți de Academii, care au susținut prelegeri publice în cele mai importante domenii, abordând cele mai stringente probleme: Securitatea ecologică în contextul modificărilor accelerate de mediu; Securitatea și siguranța alimentelor; Securitatea economică, migrația și transformările demografice; Științele fundamentale pentru dezvoltarea durabilă a societății; Accidente vascular cerebrale; Științele fundamentale pentru dezvoltarea durabilă a societății; Educația în societate, cu sublinierea faptului că în perioada pandemică acestea au jucat un rol deosebit în informarea comunității. Platformele științifice sunt coordonate de membri ai A.Ș.M., personalități notorii în domeniu, dar și de membri de onoare ai A.Ș.M. (Prof. Vladimir Fomin, Germania).

Și chiar dacă își onorează destinul prin aportul maxim în dezvoltarea științei, de care se conduce în viața de zi cu zi, omagiatul zilei, Acad. Tighineanu, își valorifică cu tenacitate și talentul de a scrie versuri. Și-a sădit în suflet poezia, iar pasiunea pentru a scrie o are încă din școală. Sunt expresive în acest sens mărturiile



Acad. Victor SPINEI (Academia Română), Acad. Gheorghe DUCA (Academia de Științe a Moldovei), Eugenia TOFAN, Acad. Cristian HERA (Academia Română), Acad. Ion TIGHINEANU (Academia de Științe a Moldovei)

academicianului despre pasiunea sa de a scrie poezii, multe din ele fiind publicate în diverse publicații de cultură. Consideră poeziile ca și nanotehnologiile și viceversa. O poezie, afirmă academicianul, reprezintă un șirag de cuvinte, îmbinate în succesiuni armonioase pentru a reflecta sentimentele și emoțiile noastre: dragostea, durerea despărțirii, dorul, tristețea etc. O nanotehnologie va îmbina atomii și moleculele în diverse arhitecturi spațiale pentru a construi noi nanomateriale și dispozitive. În ambele cazuri avem procese de creație: poezia reprezintă o creație spirituală, nanotehnologia – o creație materială la scară atomică. Creațiile reflectă trăirile sale sufletești, dar are și versuri dedicate unor personalități marcante.

Deosebit de interesant și deopotrivă de emoționant este și faptul că Acad. Tighineanu a scris imnul satului său natal, Sofia „Sat de ceruri binecuvântat”, care a fost pus pe note de compozitorul Constantin Rusnac, iar în 2023 imnul a fost lansat cu prilejul aniversării a 200 de ani de la prima atestare documentară a localității. Ce poate fi mai onorat pentru un fiu al satului, unde este și Cetățean de onoare, și asta pentru că numele bun este mai de preț decât o bogăție mare.



Dr.Corneliu POPOVICI (fost Ministru al Educației și Cercetării, Republica Moldova), Serghei PIROJKOV (fost Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Ucrainei în Republica Moldova), Acad. Ion TIGHINEANU, Președinte al Academiei de Științe a Moldovei; Acad.Gheorghe MUSTEA (compozitor, prim-dirijor al Orchestrei Simfonice Naționale a Companiei Teleradio-Moldova), Eugenia TOFAN

Ar fi multe de spus despre realizările sărbătoritului, dar cum nu putem cuprinde necuprinsul, mai lăsăm și pentru alte aniversări.

De ziua Dumneavoastră, Vă doresc să primiți felicitări sincere și să aveți gânduri care să Vă aducă numai bucurii și liniște în suflet, cea dintâi fericire. În mediul tot mai tensionat al lumii contemporane, Vă doresc ca vocația onestității să fie nu doar un dar pentru Dumneavoastră, dar deopotrivă să devină un scut, dovedind o verticalitate susținută în toate circumstanțele.

Vă mai doresc sănătate și mult bine, iar pragul celor 70, pe care îl pășiți, să Vă fie încărcat de satisfacția lucrului bine făcut și de virtuțile ce armonizează perfect cu viața unui Om. Și pe final, dar nu în ultimul rând, în conturarea orizontului unor eventuale inconveniențe, în calitate de conducător, savant și familist, să faceți față tuturor provocărilor și să împărtășiți celor apropiați, taina pașilor victorioși.

Felicitări deosebite, însoțite de urarea *La mulți ani!*

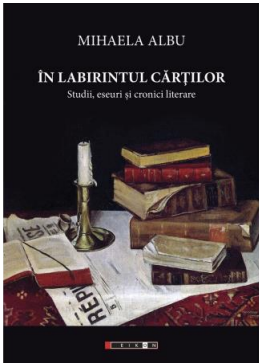
Eugenia Tofan

22.03.2025



# Prof.univ.dr. Ioan N. ROȘCA

## Mihaela Albu: *În labirintul cărților*



Volumul Mihaelei Albu, *În labirintul cărților*, subintitulat *Studii, eseuri și cronici literare*, Editura Eikon, 2024, este al V-lea pe care Domnia sa îl publică sub amintitul titlu generic. Este, deci, vorba, de o activitate prodigioasă și prestigioasă, susținută de o întreagă viață de cercetare. Despre munca inclusă în cele 248 de pagini, sunt grăitoare ambele părți ale volumului: prima, intitulată *Studii și eseuri*, se referă aproape exclusiv la literatura exilului, iar cea de a doua, *Cronici, recenzii*, cuprinde nu mai puțin de 5 rubrici, care desemnează tipurile de cărți la care se referă: A) Poezie, B) Romane, nuvele, povestiri, C) Memorialistică, D) Interviuuri, E) Istorie și critică literară. Autoarea adaugă și un indice de nume, unde, cu excepția literelor K și X, pentru care nu a găsit niciun nume, la fiecare dintre celelalte litere ale alfabetului a menționat un număr însemnat de literați.

Relativ la prima parte, reamintesc faptul că Mihaela Albu este o cercetătoare pasionată și asiduă a literaturii exilului, publicând mai multe volume de unic autor sau în colaborare cu Dan Anghelescu. Dintre acestea, în volumul *Din exil acasă ... cu Eminescu de mână* a reprodus texte necunoscute în țară, de comentare a poeziei sau și a ziaristicii lui Eminescu de către nume mari din exil, cum ar fi Mircea Eliade, Vintilă Horia sau Constantin Amărieuței. În prezentul volum, ne oferă, între altele, o surpriză similară despre *Lucian Blaga – omul și opera – în oglinda exilului românesc anticomunist*. Autoarea redă fragmente în care Ștefan Băciu îl apreciază pe Blaga ca om cu verticalitate morală, iar Barbu Zevedei, fost asistent al magistrului într-o filosofie, ca enciclopedist care, în particular, era un om locvace, modest și generos. Despre filosof, sunt redată mai pe larg, aprecierile lui Octavian Vuia, fost student al lui Heidegger, în volumul *Dimensiunile cugetării românești, München, 1982*, și cele ale lui Vintilă Horia din lucrarea sa *Introduction dans l'Histoire de la philosophie roumaine moderne/ Introducere în Istoria filosofiei românești moderne* (tradusă și publicată în română la Editura Jurnal literar, în 1999). Despre poet, s-a pronunțat cel mai mult Basil Munteanu în a sa *Panorama literaturii române contemporane* (1938), numindu-l „poet al misterului cosmic”. Tot în prima parte, pe lângă Blaga, autoarea dedică studii sau articole și exilaților Grigore Cugler, apreciat ca urmuzian, și N. I. Herescu, prezentat cu activitatea sa jurnalistică din țară și din exil, precum și endogenului Constantin M. Popa, prestigios critic literar al revistei *Mozaicul*. Studiile au aceeași amprentă a cercetătoarei, care apelează la fapte, adică la texte din lucrările celor analizați, pentru a surprinde specificul activității acestora.

În partea a doua, în primele două grupaje, dedicate poeziei și prozei, Mihaela Albu se oprește cu empatie și receptivitate asupra câtorva nume de poeți și prozatori. Poeții sunt George Vulturescu (axat – arată autoarea – pe tema simbolică a Nordului și pe alte motive adiacente), Mihalache Tudorică (preot-poet contemporan, apreciat nu numai ca păstrător al tradiției psalmilor arghezieni, dar și printr-o „îndrăzneală chiar și mai mare”, prin versuri ca acesta: *Am fost la Dumnezeu acasă/ și i-am bătut cu pumnul în masă*), Crisula Ștefănescu și Mihaela Agulescu-Neumeister (ambele ilustrate ca poete ale iubirii), precum și Mircea Nincu (poet craiovean actual, apropiat și el de Arghezi prin căutarea cognitiv-poetică a inimii care bate în lucruri, cum se exprima într-una dintre poeziile sale Lucian Blaga). Dintre prozatori, doi aparțin exilului, și anume N. I. Herescu cu romanul *Agonie fără moarte* (publicat în franceză în 1961 sub pseudonimul Ch. Séverin și tradus în română în două volume în 1998 și 1999) și Constantin Eretescu, cu romanul *Capcana* (apărut la editura Spandugino, în 2020). După analiza comprehensivă a conținutului celor două romane, fiecare din ele având ca personaj principal un literat exilat, ceea ce permite autorilor să se refere deopo-



Prof.univ.dr. Ioan N.ROȘCA

trivă la viața captivă din patria căzută în sfera comunismului sovietic, dar și la o anumită însingurare a exilatului, Mihaela Albu afirmă apreciativ: „*Capcana* – un roman care, în opinia noastră, alături de *Dumnezeu s-a născut în exil* (Vintilă Horia) și *Agonia fără moarte* (N. I. Herescu), completează și înnobilează literatura contemporană”. Ceilalți prozatori români sunt prezentați cu cele mai recente cărți: Varujan Vosganian cu *Povestiri despre oameni obișnuiți* (ed. Polirom, 2022), Dumitru Augustin Doman cu *Omul cu drujba roșie și alte povestiri* (ed. Limes, 2022) și Ștefan Mitroi cu *Poveștile cerului, poveștile pământului* (ed. Rao, 2021). Despre primii doi autoarea remarcă faptul că ambii transformă în literatură oameni obișnuiți și teme ale realității actuale, fie printr-un fel de „văd enorm și simt monstruos” la primul povestitor, fie printr-o „lentilă postmodernă” la cel de-al doilea, pe când la Ștefan Mitroi orice narațiune este „un fel de cântec al unui trecut magic”, întrucât autorul poetizează ființele dragi ale copilăriei petrecute la sat.

Următoarele rubrici, de *Memorialistică* și *Interviuri*, sunt consacrate, fiecare, câte unui singur autor și unei singure cărți: Boris Rozescu, *Refugiul unui copil în România. Note de jurnal din anii 1940* (ed. Cartea Românească, 2022) și, respectiv, Crisula Ștefănescu, *Interviuri la radio Europa Liberă* (ed. Aius, 2023). Autorul memorialist este apreciat pentru încarnarea ideilor abstracte din cărțile de istorie cu fapte concrete și întâmplări personale, iar Crisula Ștefănescu, prezentată anterior și ca poetă, pentru reliefa rolului intelectualului în societate, prin convorbiri cu personalități ca Ana Blandiana, Augustin Buzura, Silviu Purcărete, Marcel Chirnoagă ș.a. În rubrica finală, autoarea se referă la noutățile aduse în problematica abordată de cărțile semnate de: Theodor Codreanu – *Revizuiți Critice*, Ștefan Ion Ghilimescu – *Scriitorul român. De la doctrina și omagiile de partid la premiul Nobel*, Dumitru Sârghie – *Pan M. Izvirescu la microfonul radiodifuziunii române*, Ioan N. Roșca – *Portrete cu peniță Claps*, Stan V. Cristea – *Marin Preda. Anii formării intelectuale*, Ana Dobre – *Ștefan Dimitriu. Confruntarea cu Sfînxul*, Tudor Nedelcea – *Grigore Vieru sau Primăvara basarabeană*, Florentin Popescu – *Acei scriitori minunați și escapadele lor*.

Întregul volum reconfirmă faptul că poeta, prozatoarea și cercetătoarea Mihaela Albu urmează imperativul filosofului Francis Bacon din zorii epocii moderne, potrivit căruia cercetătorul trebuie să procedeze ca albina care culege nectarul din flori și îl preface în miere. De aceea, prezenta carte despre alte cărți invită și incită la lecturarea acestora prin analizele și aprecierile consistente, la obiect, prin care se recomandă și pe sine, inclusiv printr-o expunere atractivă.



# Ionel NOVAC

## *Eminescu – de 36 de ani la Paris*

Cu toate că în scurta dar zbuciumata sa viață pașii poetului Mihai Eminescu nu au ajuns vreodată la Paris, de 36 de ani statuia sa tronează la loc de cinste în Orașul Luminilor. Amplasată nu departe de Universitatea Sorbona, într-un scuar aflat peste drum de Collège de France, în preajma Catedralei Ortodoxe „Sfinții Arhangheli Mihail, Gavriil și Rafail”, statuia lui Mihai Eminescu constituie un obiectiv important atât pentru românii trăitori aici, cât, mai ales, pentru cei din țară, care ajung în marea metropolă ca simpli turiști sau cu alte scopuri. Realizată cu sprijinul Bisericii Ortodoxe Române din Paris și al Ligii Culturale Române, statuia constituie un dar oferit Parisului și locuitorilor săi, cu ocazia comemorării centenarului morții lui Mihai Eminescu, de către românii trăitori în exil.



Ideea marcării „Anului Internațional Eminescu”, așa cum a fost declarat anul 1989 de către UNESCO, ca o recunoaștere a universalității operei poetului român, prin organizarea unor manifestări de înaltă ținută și simțire românească, i se datorează profesorului Aureliu Răuță<sup>1</sup>, personalitate de frunte a exilului românesc, stabilit la acea dată în Spania.

Cu câțiva ani mai devreme (1983), din inițiativa profesorului Aureliu Răuță fusese înființată „Fundatia Cultură Română” din Madrid, care număra printre întemeietorii săi pe Vintilă Horia, Radu Enescu, Alexandru Gregorian și monseniorul Alexandru Mircea. Aceeași Fundație organizase la Paris, în decembrie 1983, un simpozion cu tema „Românii între Apus și Răsărit”, iar în luna iulie 1984 o altă reuniune intitulată „Ortodoxia și Apusul”. Așa că celebrarea centenarului poetului Mihai Eminescu la Paris, eveniment pe care intenționa să îl marcheze în iunie 1989, se potrivea de minune șirului de manifestări organizate în metropola de pe Sena.

Cum a început acest demers aflăm chiar din destăinuirea profesorului Răuță<sup>2</sup> : „Cu un an înainte de comemorare, adică încă din



Ionel NOVAC

1988, prin anunțuri înserate în ziarele și revistele din exil, am comunicat românilor hotărârea Fundației Culturale din Madrid de a comemora acest Centenar al morții marelui nostru Poet cu toată măreția și demnitatea de care voiam și puteam să dăm dovadă. Nu a fost lucru ușor. Prima mea deplasare la Paris, pentru a începe pregătirile, a avut loc la începutul anului 1988. Trebuie să mărturisesc că propunerea mea a fost atât de favorabil primită încă din primul moment”.

Ca urmare, la Paris s-a înființat un grup de organizare din care au făcut parte numeroase personalități ale exilului românesc (Paul Barbăneagră, George Ciorăscu, Nicu Caranica, Theodor Cazaban, Silvia Bădescu, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Emil Cioran, Radu Enescu, Ioana Brătianu, Nicolae Balotă, Ion Vlad, Horia Stamatu, Octavian Vuia, George Bălan, L.M. Arcade, Marin Tarangul, Cicerone Poghir, Alexandru Ghica, Mihai Mărculescu, Ionel Jianu, Pavel Chihaia ș.a.), care au avut mai multe întâlniri până au definitivat programul manifestării și tematica expunerilor.

Între timp, Aureliu Răuță află de existența unei statui Mihai Eminescu realizată de un sculptor român trăitor în sudul Franței și o nouă idee vine să întregască evenimentul: „Într-o zi din luna septembrie 1988, George Ciorănescu îmi telefonă de la München, unde locuia, că el cunoaște un sculptor român, Ion Vlad<sup>3</sup>, care în atelierul său de la Nisa avea o statuie în ghips a Poetului Mihai Eminescu și că poate ar fi cazul să o vedem și să o cumpărăm pentru a o dăruia Parisului, o dată cu comemorarea pe care o pregăteam”.

Fără să stea prea mult pe gânduri, Aureliu Răuță pleacă la Nisa, însoțit de George Ciorănescu, Ileana Cotrubaș și soțul acesteia, văd statuia, o plac pe loc și solicită sculptorului să o finalizeze cât mai repede, pentru a putea fi dusă și turnată în bronz la Carara (Italia).

Mai rămânea de obținut acordul autorităților franceze pentru alegerea și pregătirea locului unde avea să fie amplasată statuia. Într-un interviu acordat cu ani în urmă regretatului ziarist Horia Alexandrescu, legat de acest aspect, scriitorul George Astalos<sup>5</sup> afirma următoarele: „Chiar că a fost o mare performanță, pentru că, nu știu câtă lume cunoaște acest amănunt, în Paris nu se poate pune statuia unui străin decât dacă a fost o mare personalitate politică sau un mare șef militar. Povestea statuii lui Eminescu este într-adevăr frumoasă. Creația aparține lui Ion Vlad, un mare sculptor român din emigrație, motiv pentru care a și rămas, din păcate, prea puțin cunoscut în țară. El a venit la mine într-o zi, prin anii 80, și mi-a spus că are banii de sponsorizare, din partea unui alt român bogat, din Spania, pentru a turna lucrarea în bronz: un Eminescu splendid, de peste doi metri înălțime, turnat în Italia, pentru care trebuia să obținem aprobarea unui amplasament. Când am găsit locul, lângă Biserica Ortodoxă



Română din Paris, am început demersurile.

Și cum făceam parte din Juriul Marelui Premiu de Poezie al Parisului, iar primarul metropolei era nimeni altul decât viitorul președinte Jacques Chirac, nu am ezitat să folosesc acest drum deschis de care beneficiam! Puțină lume știe că domnul Chirac scria poezie pe ascuns, dar, potrivit unei cutume, nici un om politic nu are voie să publice nimic altceva decât lucrări de factură politică sau economică! Cert e că mă cunoscuse la Casa Poeziei din Paris, când mi-a destăinuit pasiunea sa tainică, după care m-a cooptat în juriul despre care vorbeam și care acorda anual un premiu de 50.000 de franci. Următorul pas l-am făcut, însă, apelând la o prietenă actriță, al cărei soț lucra direct cu domnul Chirac, la Primărie. Iar de la aceasta am aflat un lucru uluitor, și anume că viitorul președinte al Franței avea o mătușă de origine... română, de care era și foarte apropiat. Am făcut cererea și, în patru zile, domnul Jacques Chirac, singurul care era în măsură să ne aprobe amplasarea statuii, ne-a acordat mult râvnitul aviz!“.

Ba, mai mult, „Primăria a onorat darul. Au transformat toată intrarea din fața Bisericii românești, au plantat arbori, iar statuia au situat-o la dreapta străzii École, acolo unde se află și statuile celor mai iluștri fii ai Franței și Europei“.<sup>6</sup>

Manifestările Centenarului poetului Mihai Eminescu s-au desfășurat în intervalul 16-18 iunie 1989, la Sala Domus Medica din Arondismentul 7 al Parisului. Alături de Fundația Culturală Română din Madrid, la manifestări au mai participat alte opt asociații românești ale diasporei, dar și cercetători de prestigiu ai operei eminesciene din toată Europa, fapt care l-a determinat pe scriitorul Vintilă Horia să le considere ca fiind „cel mai important eveniment din viața exilului“.

Prima zi a manifestărilor a debutat cu prezentarea unei expoziții de cărți de și despre poetul Mihai Eminescu, urmată de Cuvântul de deschidere al profesorului Aureliu Răuță și mai multe alocuțiuni ale unor participanți (Vintilă Horia, Emil Cioran, Rosa del Conte, Alvaro Rochetto, Dennis Deletant, Wolf Aichelburg și Nicolae Iliescu). Totodată, Ioana Brătianu a dat citire mesajului trimis de Regele Mihai, în care acesta afirma că este „bucuros și mândru să știu că-l comemorați pe marele nostru Eminescu... Cultura, adevărata noastră cultură, are nevoie de libertate. Pe Eminescu îl comemorăm în exil și binevenit fie faptul că-l omagiem la Paris, orașul-călăuză a culturii, Orașul-Lumină pentru toți poeții lumii și, mai cu seamă, pentru noi Latinii“.

Au urmat două sesiuni de comunicări, prima, „Opera poetică“, condusă de către Sanda Stolojan (comunicări susținute de Nicu Caranica, Dorin Tudoran, Alexandru Mircea, George Bălan, Octavian Vuia și Nicolae Balotă), a doua, „Opera filozofică“, condusă de Vintilă Horia (comunicări susținute de Theodor Cazaban, Radu Enescu, L.M. Arcade, Marin Tarangul și Cicerone Poghiric).

În debutul celei de-a doua zile, 17 iunie 1989, a avut loc masa rotundă cu tema „Eminescu, vizionar al lumii moderne“, coordonată de Paul Barbăneagră, în care s-au prezentat patru comunicări (Paul Barbăneagră, Vintilă Horia, Nicu Caranica și Cicerone Poghiric). Aceasta a fost urmată de o altă masă rotundă, „Eminescu în traduceri“, sub coordonarea profesorului Aureliu Răuță, în care au prezentat comunicări Nicu Caranica, Sanda Stolojan, Alexandru Ciorănescu, Alexandru Niculescu, Aureliu Răuță și Rosa del Conte. După pauza de prânz s-a desfășurat sesiunea „Opera istorică“, coordonată de Niculae Iliescu, în care au fost prezentate ultimele nouă comunicări înscrise în programul manifestării (Ionel Jianu, Matei Cazacu, Adolf Armbruster, Pavel Chihaia, George Ciorănescu, Niculae Lupan, Alexandru Ciorănescu, A. Carageani și Ion Halmaghi). Seara s-a încheiat cu un minunat spectacol muzical susținut de Gheorghe Zamfir, inegalabilul artist care i-a fermecat pe toți cei prezenți cu naiul său fermecat.

Dimineața zilei de 18 iunie 1989 a debutat cu Sfânta Liturghie,

oficiată la Biserica Ortodoxă Română din strada Jean de Beauvais de către un sobor de preoți, avându-l în frunte pe părintele Mihai Costandache, preotul paroh al Bisericii. La finalul slujbei, întreg alaiul de participanți s-a îndreptat spre locul în care fusese amplasată statuia lui Mihai Eminescu, pentru a participa la momentul culminat al manifestărilor: inaugurarea monumentului. Aici, după un scurt discurs al profesorului Aureliu Răuță, care a subliniat faptul că „prezența lui Eminescu capătă o extraordinară valoare simbolică pentru noi toți, pentru că în el ne regăsim toată durerea neamului nostru, răspândită în sufletele noastre ale tuturor“, a urmat sfințirea statuii, de către același preot paroh Constandache și, în aplauzele entuziaste ale tuturor celor prezenți, momentul mult așteptat al dezvelirii acesteia.

La final, cuvântul le-a fost acordat domnului Pierre André Perissol, consilier al Primăriei Paris (cel care a preluat simbolic darul făcut de comunitatea românească), sculptorului Ion Vlad, autorul statuii Poetului și profesorului Alexandru Ciorănescu, ultimul pentru „a face o încercare de încadrare a acestui moment eminescian în ambianța culturală a tradiției Orașului-Lumină“.

Statuia lui Mihai Eminescu, operă a lui Ion Vlad realizată în colaborare cu arhitecta Ileana Sassu, apare ca un trunchi de copac firav din care răsare Poetul, el însuși un trunchi de bronz cu privirea spre cer... Ține în mâini o carte, în care poți citi primele versuri ale poeziei „Odă (în metru antic)“, iar fiecare pagină este într-o altă limbă: „Nu credeam să-nvăț a muri vreodată; / Pururi tânăr, înfășurat în manta-mi, / Ochii mei nălțam visători la steaua / Singurătății.”

Înaltă de 2,20 m, statuia „îl înfățișează pe Mihai Eminescu într-o ipostază lirică, chipul său expresiv întors spre cer și inspirație, cărți sub un braț, picioarele goale simbolizând smerenia lui. Elemente mai neobișnuite, îmbrăcămintea lui evocă o armură fracturată sau firmituri ale sărăciei, ale boemiei, în timp ce o frânghie îi înconjoară talia. Cele două ramuri lungi care încadrează sculptura se referă la ideea de natură, motiv recurent în opera lui Mihai Eminescu”<sup>7</sup>.

În partea de jos a statuii, sub picioarele Poetului, este înscris cu litere mari EMINESCU, iar pe o laterală a acesteia se pot citi două versuri din poezia lui George Cosbuc, „Decebal către popor”: „Viata e un bun pierdut / De n-o trăiești cum ai fi vrut”.

Statuia este fixată pe un soclu de marmură gros de 50 cm, pe care au fost montate trei plăcuțe. Pe partea din față a soclului a fost dăltuit numele EMINESCU cu litere mari, alături de care se află o plăcuță bilingvă, cu efigia poetului și următoarea inscripție (tot cu litere mari): „Mihai Eminescu / (1850-1889) / Le plus grand poète roumain, le dernier romantique européen, propagateur de la culture roumaine, dont l’oeuvre est diffusée dans 64 langues et cultures du monde. / L’Église Orthodoxe Roumaine-Paris / Ligue Culturelle Roumaine / 15-VI-2009”.

Pe părțile laterale ale soclului au fost montate alte două plăcuțe având inscripția „MIHAIL EMINESCU / POETE, PHILOSOPHE / LE GENIE ROUMAIN. / 1850-1889”, respectiv „ION VLAD sculpteur / ILEANA SASSU architect / ASCENSION MAORTA / AUREL RĂUTĂ donateurs / FONDERIA ARTISTICA VERSILIESE PIETRA SANTA”.

Ca totul să fie așa cum se cuvenea memoriei Poetului, cu prilejul comemorării centenarului morții acestuia, Aureliu Răuță și Ion Vlad, primul în rol de mecena, al doilea de realizator, au realizat și o medalie din bronz dedicată lui Mihai Eminescu, prima, pare-se, care ar fi apărut în afara granițelor țării. Pe aversul medaliei este imprimată masca mortuară puternic stilizată a Poetului, însoțită de mențiunea în semicerc „EMINESCU” și anii milesimi 1850-1889. Pe revers, în partea stângă a fost imprimată o casetă cu 16 pătrate ce cuprinde inscripția „1889-1989 CENTENAR”, iar pe o coloană verticală, formată tot din pătrate, a fost gravat numele „EMINESCU”. O medalie rară, una dintre cele mai prețioase piese ale tematicii eminesciene, după care tânjesc mulți colecționari astăzi.



Manifestările organizate la Paris pentru comemorarea centenarului morții poetului Mihai Eminescu au continuat în seara zilei de 18 iunie 1989 cu un spectacol de înaltă ținută artistică, în care patru dintre marii cântăreți români aflați în exil, Ileana Cotrubaș, Viorica Cortez, Ion Piso și Ion Pânteă, au interpretat numeroase cântece compuse pe versuri eminesciene. Astfel s-au încheiat cele trei zile de înaltă simțire românească, în care toți cei prezenți, organizatori, participanți activi sau simpli privitori, chiar dacă aflați vremelnic departe de țara natală, au adus un binemeritat omagiu șlefuitorului limbii române, celui care a înălțat-o pe culmi neatinse până la el.

<sup>1</sup> Aurel Răuță s-a născut la Câmpulung-Muscel la 12 februarie 1912 și a absolvit cursurile Liceului „Dinicu Golescu“ din orașul natal (1930). A urmat Institutul Agronomic din București, după care a lucrat la Institutul de Cercetări Agronomice, unde a fost asistent al profesorului Gh. Ionescu-Sisești.

Director de personal în Ministerul Agriculturii, apoi consilier la Institutul Național al Cooperăției, Aurel Răuță a părăsit România în 1941. A stat un timp în Germania, unde și-a luat doctoratul la Dahlem Institute. Între 1942 și 1944 a locuit în Italia, de unde a plecat în Spania, țară în care a rămas definitiv. Aici și-a luat licența în Litere și a fost profesor de filologie romanică la Universitatea din Salamanca până la sfârșitul carierei. A încetat din viață la Madrid, pe 13 iunie 1995.

<sup>2</sup> În „Centenarul Eminescu. Paris 1989“, Fundacion Cultural Rumana (Madrid), 1994.

<sup>3</sup> Ion Vlad s-a născut la 24 mai 1920 în Fetești (jud. Ialomița), a absolvit liceul la Călărași, a studiat cu Cornel Medrea la Școala de Arte Frumoase din București și a funcționat ca profesor de sculptură la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu”. I s-a acordat Premiul de Stat în anul 1964, iar în 1965, la 45 de ani, se stabilește la Paris. În anul 1967 execută o comandă de cinci sculpturi pentru „Espace Pierre Cardin” din Paris, prima sa comandă importantă. În anul 1969 este titularizat ca profesor de sculptură și desen la Centrul American din Paris. În 1972 primește cetățenia franceză, iar din 1975 a devenit profesor de sculptură și desen la Universitatea din Sorbona. În 1980 își deschide la Nisa cel de-al doilea atelier, astfel că pînă în 1991 face un fel de navetă creativă între Nisa și Paris. Primit ca Membru de onoare al Academiei Române în ultimii ani de viață, Ion Vlad moare la Paris, la 28 ianuarie 1992.

<sup>4</sup> Idem.

<sup>5</sup> George Astaloș ( 4 octombrie 1933 - 27 aprilie 2014) poet, romancier și dramaturg roman, stabilit la Paris în 1971, după ce a primit o bursă a Academiei Franceze.

<sup>6</sup> Ibidem.

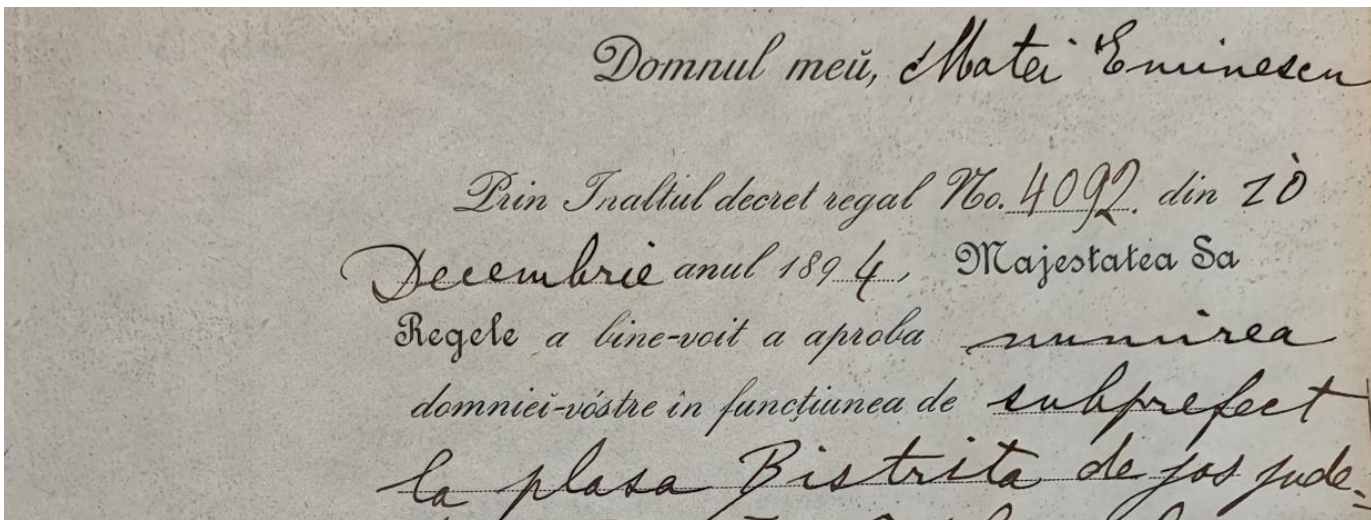
<sup>7</sup> Caroline Hauer, „Paris 7 Statue de Mihai Eminescu, poète roumain célébré par le sculpteur Ion Vlad, son compatriote - Vème”, în <https://www.parisladouce.com/2019/05/paris-statue-de-mihai-eminescu-poete.html>





# Dr. Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS

## Documente privitoare la numirea căpitanului Matei Eminescu în funcția de subprefect la plasa Bistrița de Jos, județul Bacău (1894)



Matei Eminescu, fratele mai mic al poetului Mihai Eminescu, s-a născut în anul 1856 și a fost al zecelea copil din cei unsprezece ai familiei Gheorghe și Raluca Eminovici. A fost ofițer în armata română și s-a distins în Războiul de Independență (1877-1878). A murit în 1929 la Bistrița<sup>1</sup>.

La Arhivele Naționale Istorice Centrale se află, printre altele, șase documente, emise între 9 și 12 decembrie 1894, care fac referire la numirea căpitanului Matei Eminescu în funcția de subprefect la plasa Bistrița de Jos, județul Bacău. Ultimele două înscrisuri au în frontispiciu, reproducă prin coduri convenționale, stema României de la 1872<sup>2</sup> (fig. 7) pe care o redăm așa cum a fost descrisă în actul normativ al vremii:

Art.I. Armele României se fixează cum urmează:

Art.II. Scutul sau pavăza are forma vechilor scuturi românești, adică a unui pătrat lung rotunjit la ambele unghiuri de jos și terminat la mijlocul bazei printr-un vârf, iar de la mijlocul laturilor înălțimii, scutul se ascute și apoi crește iarăși spre unghiul de sus.

Linia de sus a capului (*chef*) este ușor înălțată în semicerc orizontal de la un unghi spre celălalt.

Scutul se împarte în patru secțiuni, prin două linii încrucișate la mijloc.

În I-a secțiune din dreapta sus, pe albastru<sup>3</sup>, figurează aquila romană cu capul spre aripa dreaptă, cu o cruce în gură, cu coroana Domnească, sabia și toiagul, simbolurile principatului Țării Românești, toate de aur<sup>4</sup>. În dreapta aquilei sus un soare mișcând (*mouvant*), asemenea de aur.

În a II-a secțiune, din stânga de sus, pe roșu<sup>5</sup>, figurează capul de bour cu o stea cu 6 raze între coarne, simbolul principatului Moldovei, toate de aur. În stânga bourului sus, o lună mișcând (*mouvant*), asemenea de aur.

În a III-a secțiune din dreapta jos, pe roșu, figurează leul ridicat, coronat, coada furcată (*queue fourchée*), cu o stea cu 6 raze între picioare și ieșind dintr-o coroană de Ban, toate de aur; simbolul banatului Craiovei<sup>6</sup>.

În a IV-a secțiune din stânga de jos, pe albastru, figurează 2 delfini, cap la cap și coadele depărtate în sus, care sunt simbolul țărmurilor Mării Negre, toate de aur. Pe scut va fi coroana regală.

Art.III. În mijlocul scutului României figurează scutul Măriei Sale Domnitorului, scartelat<sup>7</sup>, având în secțiunea I-ia din dreapta sus și în cea din jos din stânga alb (*argint*<sup>8</sup>); iară în cea din stânga de sus și în cea din dreapta de jos negru<sup>11</sup> (*sable*).

Scutul României are suporti<sup>12</sup> 2 lei de culori naturale, privind scutul și cu coadele trecând între picioare: simbolul Daciei.

Art.IV. Sub suporti este așezată o eșarpă albastră, căptușită cu roșu, pe care este scris cu aur deviza<sup>1</sup> familiei de Hohenzollern: *Nihil sine Deo*.

Art.V. Pavilionul este de culoare purpurie<sup>1</sup>, căptușită cu hermină (*cacom*) având deasupra coroana regală...

Promulgăm această lege și ordonăm ca ea să fie investită cu sigiliul Statului și publicată în *Monitorul Oficial*.

Dat în București, la 8 Martie 1872.

Stema descrisă mai înainte, cu metalele și culorile redată prin coduri convenționale, se află la Arhivele Naționale Istorice Centrale<sup>13</sup>.

Redăm, mai jos, rezumatele documentelor, transcrierile lor, precum și reproducerile grafice ale acestora și ale stemei României de la 1872.

### REZUMATE

I. 1894 decembrie 9. Raportul lui Radu Rosetti, prefectul județului Bacău, nr. 9.221, către ministrul de Interne, prin care roagă să aprobe numirea lui Matei Eminescu, căpitan în retragere, fost subprefect, în postul de subprefect la plasa Bistrița de Jos din județul Bacău.

II. 1894 decembrie 9. Notă, semnată de L. Nicolescu, în care se menționează că: „Matei Eminescu recomandat pentru funcțiunea de subprefect, fiind retras din armată cu gradul de căpitan și fost subprefect în județul Ilfov în 1892, întrunește condițiunile legii”.

III. 1894 decembrie 10. Raportul lui L. Catargi, ministru de Interne, nr. 45.923, către rege, prin care, în urma recomandării făcute de prefectul județului Bacău, roagă să aprobe numirea lui „Matei Eminescu, căpitan în retragere, fost subprefect, care întrunește condițiile art. 49 al. b din legea organică administrativă exterioară, în funcțiunea de subprefect la plasa Bistrița de Jos din acel județ, în locul vacant”.

IV. 1894 decembrie 10, București. Decretul regal nr. 4.092, semnat de regele Carol I și contrasemnat de ministrul de Interne L. Catargi, prin care „Matei Eminescu, căpitan în retragere, fost subprefect, care întrunește condițiile art. 49 al. b din lege, este numit în funcțiunea de subprefect la plasa Bistrița de Jos, din județul Bacău, în locul vacant”.

V. 1894 decembrie 12. Adresa Ministerului de Interne, nr. 46.031, către prefectul județului Bacău, prin care îl informează că, prin Înaltul decret regal № 4.092 din 10 decembrie 1894, Matei



Eminescu a fost numit în funcțiunea de subprefect la plasa Bistrița de Jos din acel județ.

VI. 1894 decembrie 12. Adresa Ministerului de Interne, nr. 46.033, către Matei Eminescu, prin care îl informează că, prin Înaltul decret regal № 4.092 din 10 decembrie anul 1894, regele a aprobat numirea sa în funcțiunea de subprefect la plasa Bistrița de Jos, județul Bacău, în locul vacant și îl invită să intre în exercițiul funcțiunii ce i s-a încredințat.

DOCUMENTE

I. „Prefectura  
Județului Bacău  
№ 9.221  
1894 decembrie 9

MINISTERUL DE INTERNE  
№ 56.953 \* 9. DEC.94  
SERV. REGISTRATURII GENERALE

Domnule Ministru,

În postul vacant de subprefect la plasa Bistrița de Jos din acest județ, am onoare a recomanda pe D<sup>nu</sup> Matei Eminescu, căpitan în retragere, fost subprefect, care îndeplinește condițiunile cerute de lege, și vă rog să binevoiți a aproba numirea sa.

Primiți vă rog, Domnule Ministru, asigurarea Înaltei mele considerațiuni.

Prefect

Radu Rosetti

D<sup>sale</sup>

Domnului Ministru de Interne” (fig. 1).

În partea stângă s-a scris de mână, puțin oblic, cu cerneală neagră, pe trei rânduri: Raport M. S. Regelui / pentru Înalta aprobare / L. Catargi.

Cota: Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Interne. Diviziunea Administrației Centrale*, dosar nr. 176/1894, f. 1.

II. „1894 decembrie 9

D<sup>l</sup> Matei Eminescu recomandat pentru funcțiunea de subprefect, fiind retras din armată cu gradul de căpitan și fost subprefect în județul Ilfov în 1892, întrunește condițiunile legii.

L. Nicolescu” (fig. 2).

Cota: Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Interne. Diviziunea Administrației Centrale*, dosar nr. 176/1894.

III. „Sire,

În urma recomandațiunii făcute de domnul prefect al județului Bacău prin raportul № 9.221/94, am onoare a ruga pe Majestatea Voastră să binevoiască a aproba numirea domnului Matei Eminescu, căpitan în retragere, fost subprefect, care întrunește condițiile art. 49 al. B din legea organică administrativă exterioară, în funcțiunea de subprefect la plasa Bistrița de Jos, din acel județ, în locul vacant.

Sunt, cu cel mai profund respect,

Sire,  
Al Majestății Voastre,  
prea plecat și  
prea supus servitor,

Ministru de Interne,  
L. Catargi

Director,  
(semnătura)

45.923 \* 10.DEC.94” (fig. 3).

Cota: Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Interne. Diviziunea Administrației Centrale*, dosar nr. 176/1894, f. 3.

IV. „Carol I<sup>u</sup>

*Prin grația lui Dumnezeu și voința Națională  
Rege al României*

*La toți de față și viitori sănătate.*

Asupra raportului Ministrului Nostru secretar de Stat la Departamentul de Interne № 45.923.

Văzând legea pentru organizarea autorităților administrative exterioare, dependinte de Ministerul de Interne;

În virtutea art. 93 din Constituțiune;

Am decretat și decretăm:

Art. I. Dl. Matei Eminescu, căpitan în retragere, fost subprefect, care întrunește condițiile art. 49 al. B din lege, este numit în funcțiunea de subprefect la plasa Bistrița de Jos, din județul Bacău, în locul vacant.

Art. II. Ministrul Nostru, secretar de Stat la Departamentul de Interne, este însărcinat cu executarea acestui decret.

Dat în București la 10 decembrie 1894.

Carol

Ministru de Interne,  
L. Catargi

№ 4.092” (fig. 4).

Cota: Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Interne. Diviziunea Administrației Centrale*, dosar nr. 176/1894, f. 4.

V. „MINISTERUL DE INTERNE  
DIRECȚIUNEA  
ADMINISTRAȚIUNEI GENERALE A PERSONALULUI  
ȘI  
POLIȚIEI DE SIGURANȚĂ  
№ 46.031 \* 12.DEC.94

Domnule Prefect de Bacău

Prin Înaltul decret regal № 4.092 din 10 decembrie 1894, D. Matei Eminescu este numit în funcțiunea de subprefect la plasa Bistrița de Jos acel județ, în locul vacant.

Regulați chemarea sa în serviciu, după ce va depune jurământul.



Ministru,

Director,

Domnului Prefect de...” (fig. 5).

Cota: Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Interne. Diviziunea Administrației Centrale*, dosar nr. 176/1894, f. 5.

VI. „ROMÂNIA  
MINISTERUL DE INTERNE  
DIRECȚIUNEA  
ADMINISTRAȚIUNEI GENERALE  
A PERSONALULUI ȘI POLIȚIEI DE SIGURANȚĂ  
№ 46.033 \* 12.DEC.94

Domnul meu, Matei Eminescu

Prin Înaltul decret regal № 4.092 din 10 decembrie anul 1894, Majestatea Sa Regele a binevoit a aproba numirea domniei-voastre în funcțiunea de subprefect la plasa Bistrița de Jos județul Bacău, în locul vacant.

Comunicându-vă această Înaltă dispozițiune regală, am onoare de a vă invita ca să intrați în exercițiul funcțiunii ce vi s-a încredințat.

Primiți, vă rog, domnul meu, asigurarea deosebitei mele considerațiuni.

Ministru,

Director,

Domniei-sale

Domnului...” (fig. 6).

Cota: Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Interne. Diviziunea Administrației Centrale*, dosar nr. 176/1894, f. 6.

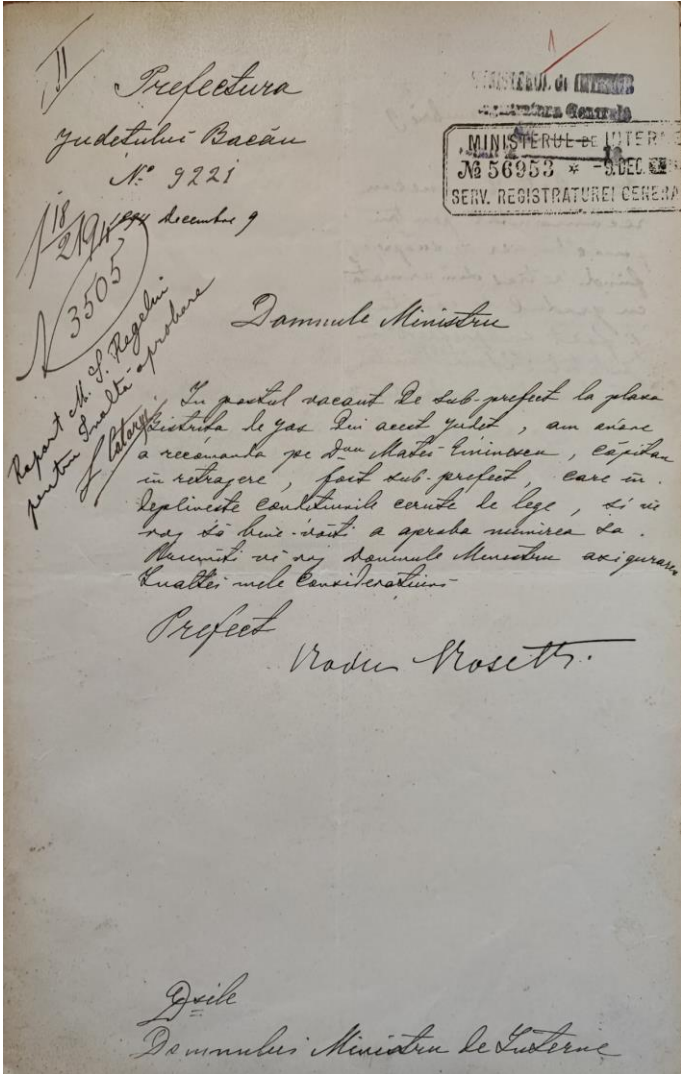


Fig. 1. Raportul lui Radu Rosetti, prefectul județului Bacău, nr. 9.221 din 9 decembrie 1894.

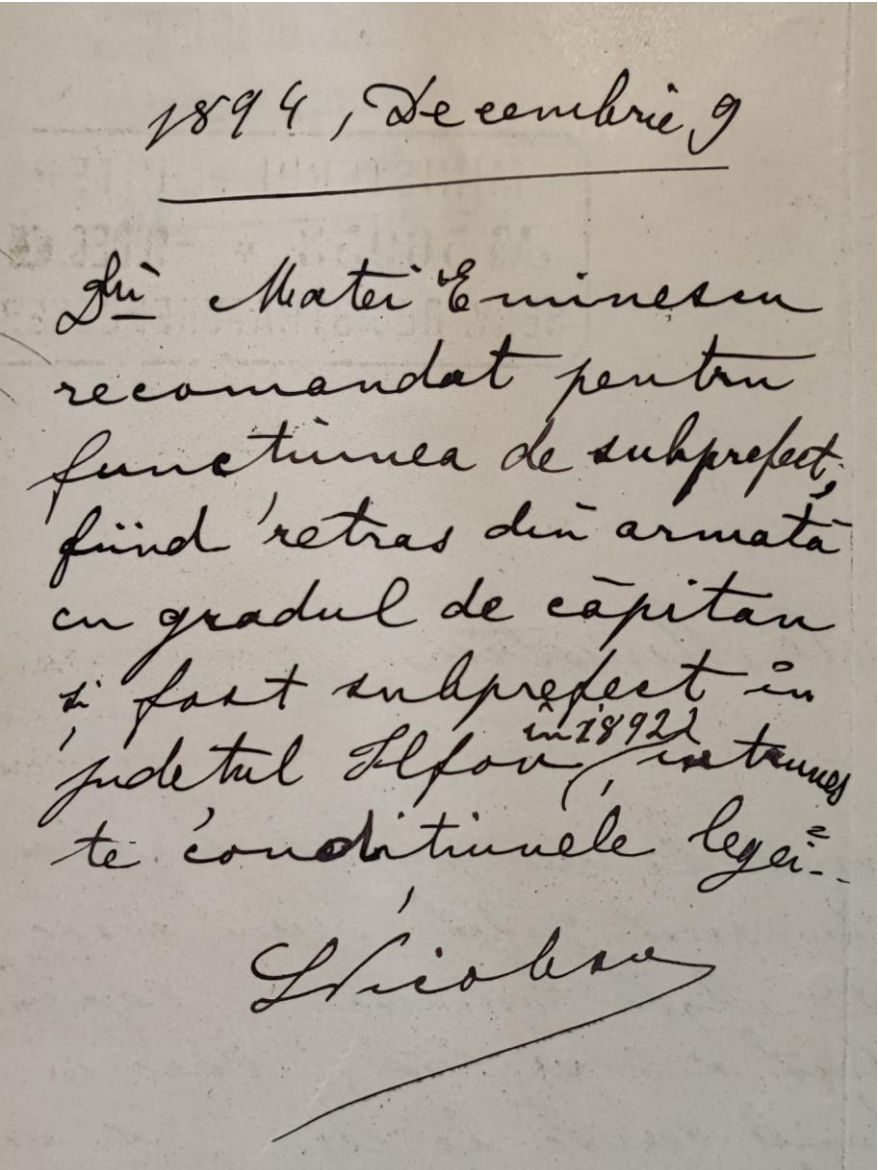


Fig. 2. Nota din 9 decembrie 1894.

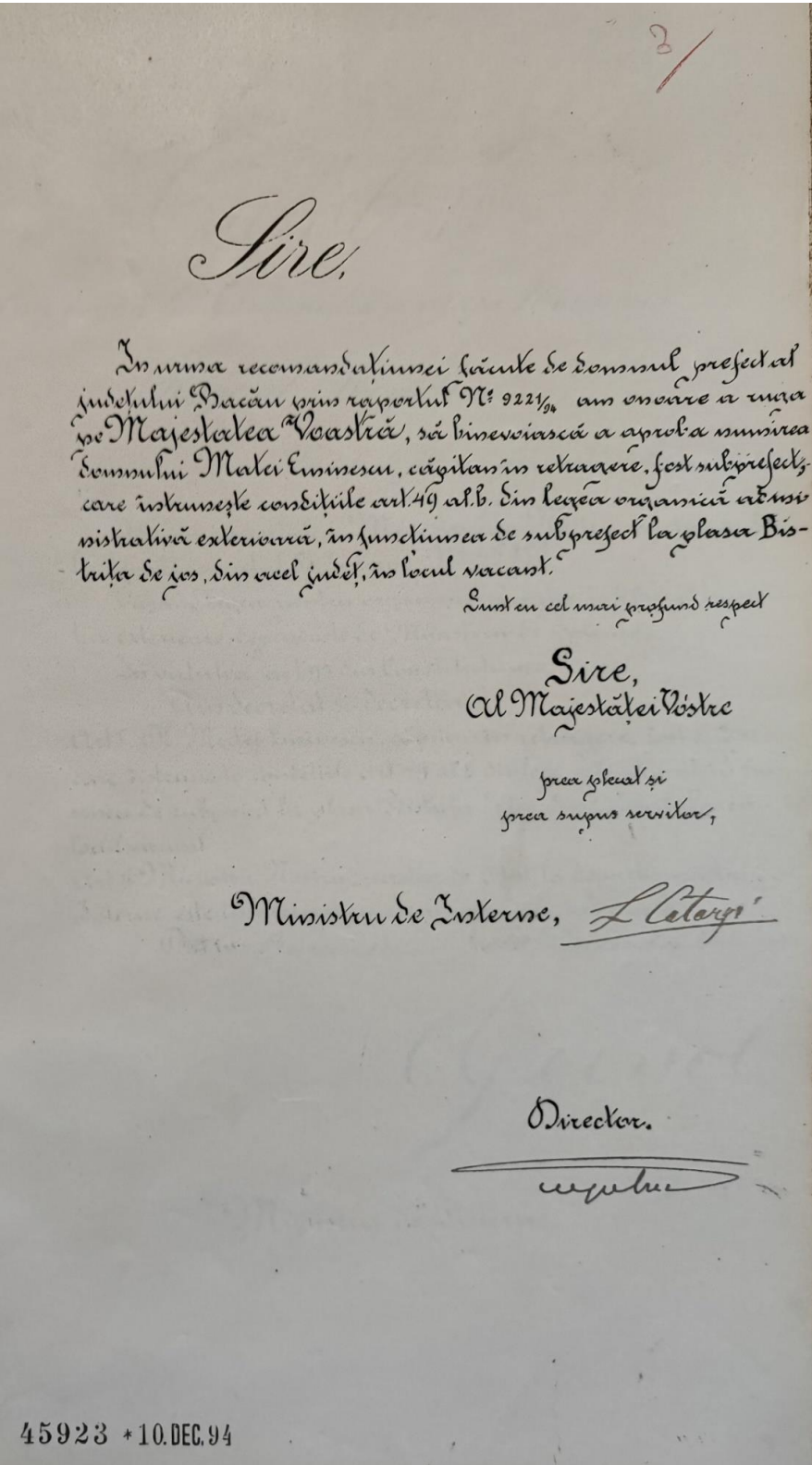


Fig. 3. Raportul lui L. Catargi, ministru de Interne, nr. 45.923 din 10 decembrie 1894.



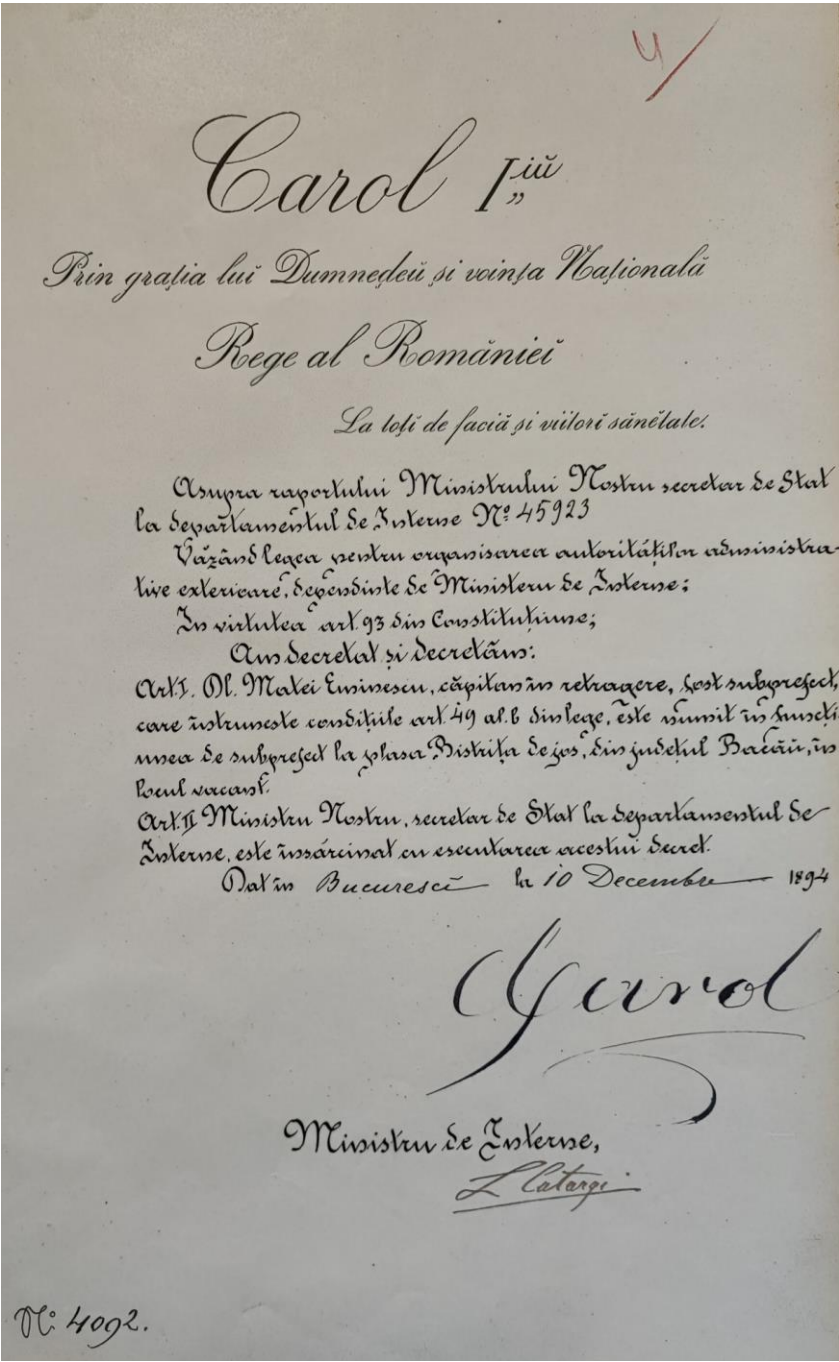


Fig. 4. Decretul regal nr. 4.092 din 10 decembrie 1894.

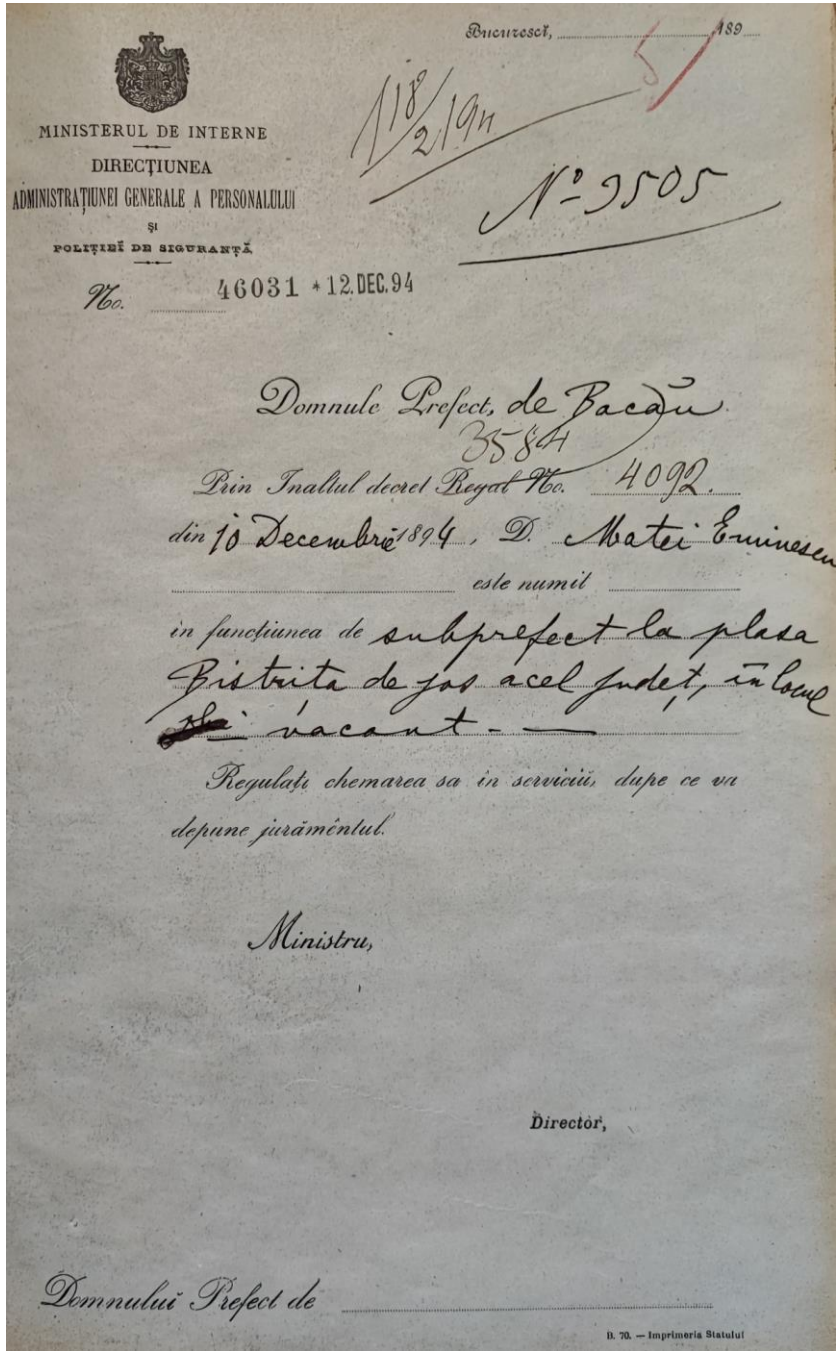


Fig. 5. Adresa Ministerului de Interne nr. 46.031 din 12 decembrie 1894.

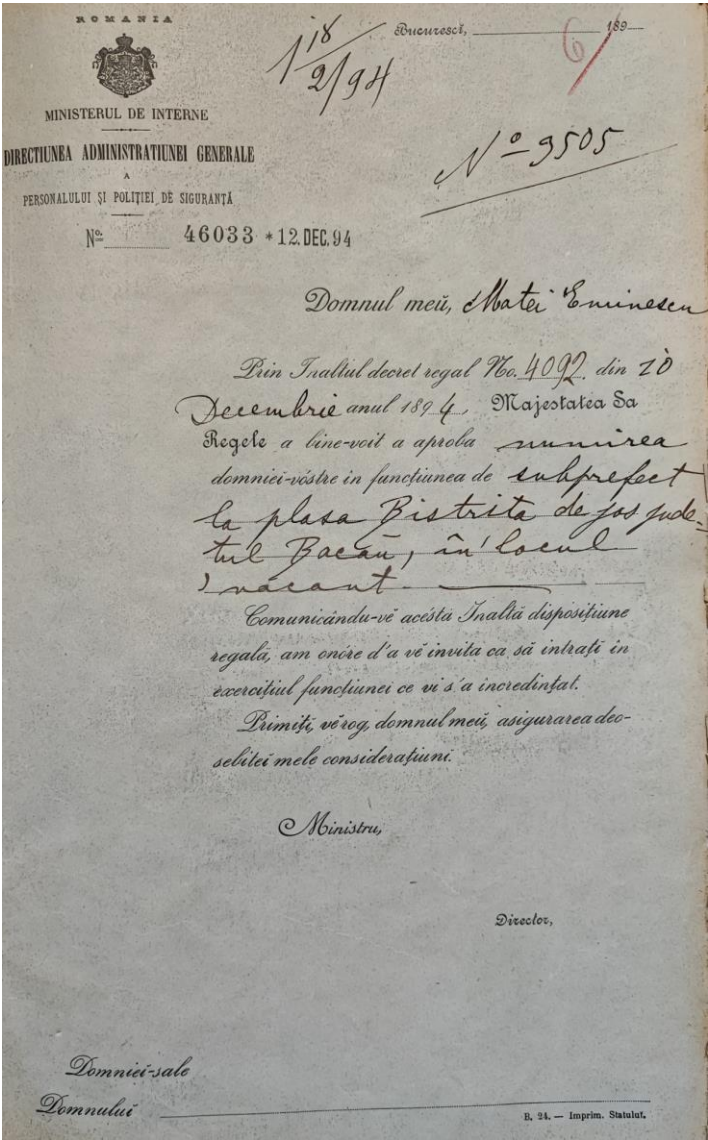


Fig. 6. Adresa Ministerului de Interne nr. 46.033 din 12 decembrie 1894.

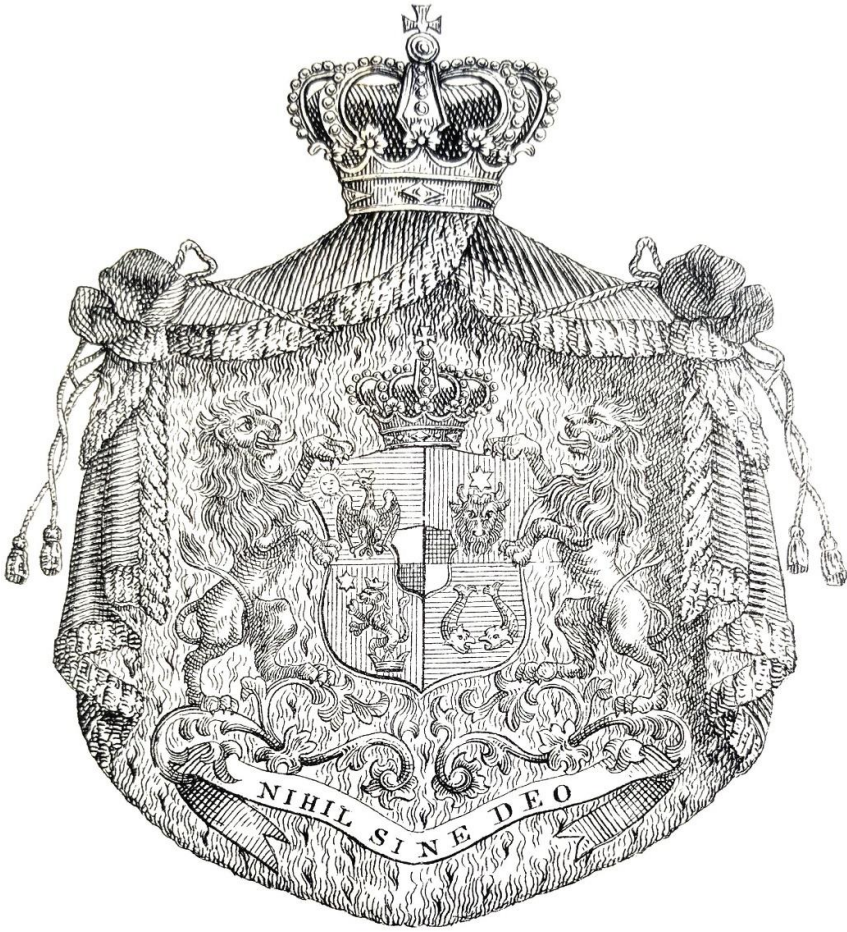


Fig. 7. Stema României de la 1872 (având metalele și culorile redade prin coduri convenționale).

<sup>1</sup> Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1878 lui Matei Eminovici*, în „Muzeul Presei Românești, an IV, nr. 16, decembrie 2024, p. 17.

<sup>2</sup> Promulgată prin *Legea pentru modificarea armelor țării*, publicată în „Monitorul Oficial” nr. 57 din 11/23 martie 1872, p. 337; P. V. Năsturel, *Stema României. Studiu critic din punct de vedere heraldic cu numeroase figuri în text*, București, Tipografia «Voința Națională», 1892, pp. 219-221; idem, *Steagul, stema română, însemnele domnești, trofee. Cercetare critică pe terenul istoriei (cu numeroase figuri în culori)*, București, „Universala”, 1903, pp. 103-110; Ștefan D. Grecianu, *Eraldica română. Actele privitoare la stabilirea armeriilor oficiale cu planșe și vocabular*, București, Institutul de arte grafice Carol Göbl, 1900, anexa de la p. 49; Constantin Moisil, *Stema României. Originea și evoluția ei istorică și heraldică*, București, 1931 (extras din „Boabe de grâu”, II, 1931, nr. 2), pp. 19-20; idem, *Stema României*, în *Enciclopedia României*, vol. I, 1938, pp. 69-70; Dan Cernovodeanu, *Știința și arta heraldică în România*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 161;



idem, *Evoluția armeriilor Țărilor Române de la apariția lor și până în zilele noastre (sec. XIII-XX)*, traducere din limba franceză Livia Sîrbu, Muzeul Brăilei, Editura Istros, Brăila, 2005, p. 406; Maria Dogaru, *Colecțiile de matrice sigilare ale Arhivelor Statului*, București, 1984, p. 46; eadem, *Stemele României moderne. De la Cuza la Marea Unire*, în „Magazin Istoric”, serie nouă, anul XXVII, 1993, nr. 1 (310), pp. 3-5; eadem, *Arta și știința blazonului. Album*, București, 1994, pp. 36-37, poziția 43; eadem, *Din heraldica României. Album*, JIF, 1994, pp. 61-62; eadem, *Tipare sigilare provenind de la suveranii României 1866-1947*, Editura Biblioteca Centrală Pedagogică, București, 2000, pp. 10-11; Cristache Gheorghe, Maria Dogaru, *Simbolurile naționale ale României*, Editura Sylvi, București, 2003, pp. 128-129; Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Steme din emblemele matricelor sigilare care au aparținut unor unități de poliție (1831-1921)*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2014, pp. 31-36; idem, *Steme din emblemele unor matrice sigilare care au aparținut suveranilor României (1867-1947)*, Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, Brăila, 2015, pp. 41-52; idem, *Distincții acordate jandarmilor în perioada 1917-1919*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2018, pp. 19-24; idem, *Poliția Română în documente de arhivă (1831-1941)*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2022, pp. 29-33; idem, *Crucea „Serviciul Credincios” acordată în 1922 primarului comunei Agrij*, în „Caiete Silvine”. Revistă de cultură sub egida Uniunii Scriitorilor din România, nr. 205, februarie 2022, p. 39; idem, *Crucea „Serviciul Credincios” conferită comandantului Companiei de Jandarmi Arad (1924)*, în „Gutenberg Universul Cărții”, publicație trimestrială editată de Editura Gutenberg Univers Arad - România, anul XIV, nr. 50, martie 2022, pp. 19-21; idem, *Decorație acordată comandantului Companiei de Jandarmi Mehedinți (1924)*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 351, 25 ianuarie 2022, p. 5; idem, *Decorație acordată unui funcționar din județul Dâmbovița (1924)*, pe <https://chindiamedia.ro/editorial/editorial-decoratie-acordata-unui-funcionar-din-judetuldambovita-1924/>; idem, *Decorație acordată unui subofițer de administrație de la Cercul de Rechiziție Mehedinți (1920)*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 374, 12 iulie 2022, p. 4; idem, *Decorație conferită unor mecanici principali de la T. Severin (1924)*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 364, 3 mai 2022, p. 8; idem, *Două matrice sigilare care au aparținut Judecătoriei de pace Strehaiia, jud. Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 349, 11 ianuarie 2022, p. 5; idem, *Două matrice sigilare care au aparținut Judecătoriei de pace Vânători, jud. Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 356, 1 martie 2022, p. 4; idem, *Două matrice sigilare care au aparținut Judecătoriei de pace Balta, jud. Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 360, 29 martie 2022, p. 4; idem, *Matrice sigilară care a aparținut Oficiului Telegrafic Poștal Baia de Aramă*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 369, 7 iunie 2022, p. 4; idem, *Medalia „Serviciul Credincios” acordată șefului unei secții de jandarmi din județul Romanți (1900)*, pe <http://www.revista.jandarmieriaromana.ro/medaliaserviciul-credincios-acordata-sefului-unei-sectii-de-jandarmi-din-judetul-romanati-1900/>; idem, *Medalia „Serviciul Credincios” clasa a II-a conferită unor jandarmi din județul Roman în 1928*, în „Jandarmeria Română”, nr. 55, iunie 2021, p. 78; idem, *Medalia „Serviciul Credincios” conferită șefului cantonier la județul Ialomița (1922)*, în „Helis”. Revistă de cultură, anul XIX, nr. 10-11-12 (219-220-221) octombrie-noiembrie-decembrie, 2021, Editor: Asociația Culturală Helis, Slobozia, p. 23; idem, *Medalia „Serviciul Credincios” decernată unor sergenți de oraș din poliția orașului Turnu-Severin (1922)*, în „Cronica de Severin”, anul X, nr. 346, 14 decembrie 2021, p. 6; idem, *Decorație conferită unui plutonier din Turnu-Severin (1924)*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 376, 26 iulie 2022, p. 4; idem, *Decorație acordată în 1928 notarului comunei Jibou*, în „Caiete Silvine”. Revistă de cultură sub egida Uniunii Scriitorilor din România, nr. 212, septembrie 2022, p. 43; idem, *Crucea „Serviciul Credincios” acordată în 1922 unui conductor în Serviciul de poduri și șosele din județul Dâmbovița*, <https://chindiamedia.ro/general/editorial-crucea-serviciul-credincios-acordata-in-1922-unui-conductor-in-serviciul-de-poduri-si-sosele-din-judetul-dambovita/>; idem, *Sigiliul Președinției Comisiunii Încoronării Suveranilor României imprimat pe două documente emise în 1923*, în „Document”. Buletinul Arhivelor Militare Române, anul XXV, nr. 4 (98), 2022, pp. 63-66; idem, *Sigiliul Președinției Comisiunii Încoronării Suveranilor României imprimat pe șase documente emise în 1923*, în „Analele Buzăului”. Buletinul științific al Muzeului Județean Buzău, XIV, Buzău, 2022, pp. 231-252; idem, *Sigiliul Președinției Comisiunii Încoronării Suveranilor României, imprimat pe șapte documente emise în 1922*, în „Analele Brăilei”, Serie Nouă, anul XXII, nr. 22, Brăila, 2022, pp. 143-166; idem, *Sigiliul Președinției Comisiunii Încoronării Suveranilor României imprimat pe trei documente emise în 1922 și 1924*, în „Acta Musei Porolissensis”, istorie-etnografie, XLIV, Editura Porolissum, Zalău, 2022, pp. 171-182; idem, *Sigiliul Președinției Comisiunii Încoronării Suveranilor României imprimat pe patru documente emise în 1922*, în „LITUA”. Studii și cercetări, XXV, Muzeul Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu”, Târgu-Jiu, 2023, pp. 215-232; idem, *Medalia „Serviciul Credincios” acordată în 1895 șefului Secției de jandarmi Prunișor, județul Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XIII, nr. 482, 10 decembrie 2024, p. 4; idem, *Ridicarea dreptului unui primar de a purta Medalia Jubiliară „Carol I”*, în „Integritatea - buletin documentar și de informare privind activitatea de prevenire și combatere a corupției”, anul XVIII, nr. 2 (35), 2024, Serie Nouă, Direcția Generală Anticorupție, Editura Ministerului Afacerilor Interne, pp. 5-10; idem, *Sigilii ale suveranilor României care au autentificat documente emise în perioada 1872-1931*, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2022, pp. 26-28.

<sup>3</sup> Albastru (azur) = culoare utilizată în alcătuirea stemelor, reprezentată convențional prin linii orizontale plasate la distanță egală. Semnifică speranță, sinceritate, seninătate, credință; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 19.

<sup>4</sup> Aur = metal utilizat în alcătuirea stemelor, reprezentat convențional prin puncte plasate la distanță egală.

<sup>5</sup> Roșu = culoare utilizată în alcătuirea stemelor, reprezentată convențional prin linii verticale plasate la distanță egală. Semnifică curaj, dărzenie, îndrăzneală, dragoste sacrificiu, generozitate; *Dicționar al științelor speciale*, p. 201.

<sup>6</sup> *Dicționar de istorie a României*, de Dan Stoica, Vasile Mărculeț, Vasile Valentin, Valentina Bilcea, coordonator: Stan Stoica, Editura Meronia, 2007, p. 348.

<sup>7</sup> Scartelat = suprafață împărțită în patru cartiere printr-o linie verticală și una orizontală; scartelat în curmeziș, suprafață împărțită în patru prin două diagonale suprapuse; *Dicționar al științelor speciale*, p. 205.

<sup>8</sup> Argint = metal utilizat în alcătuirea stemelor, reprezentat convențional prin câmp alb, respectiv suprafață liberă. Simbolizează puritate, nevinovăție, sinceritate; *Dicționar al științelor speciale*, p. 31.

<sup>9</sup> Negru = culoare utilizată în alcătuirea stemelor, reprezentată convențional prin linii verticale suprapuse pe linii orizontale. Semnifică știință, modestie, durere, prudență; *Dicționar al științelor speciale*, p. 173.

<sup>10</sup> Suport = element exterior al scutului reprezentat de animale (inclusiv cele fabuloase), având rolul de a sprijini scutul; *Dicționar al științelor speciale*, p. 221.

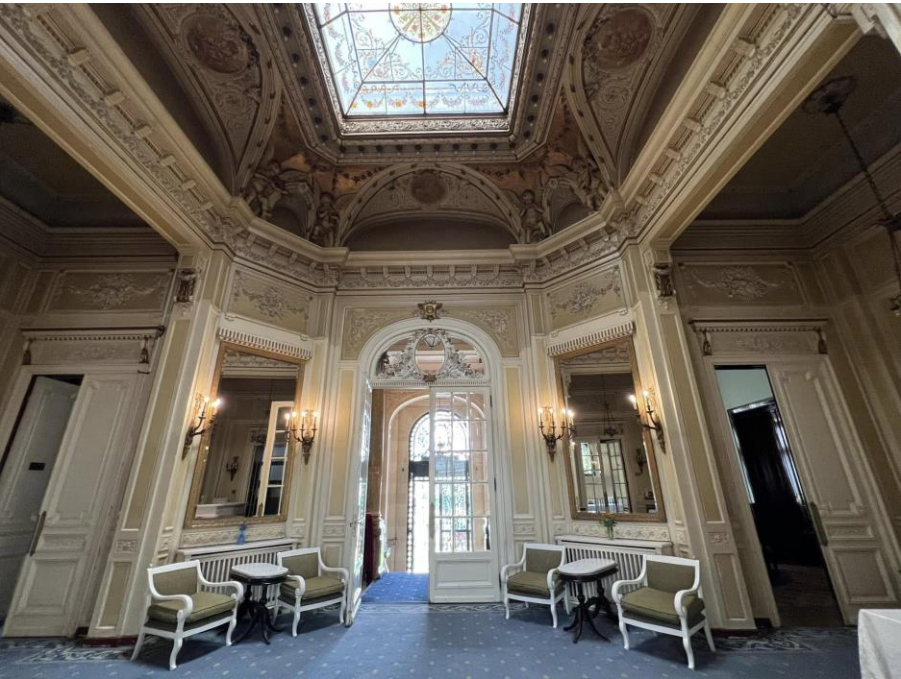
<sup>11</sup> Deviză = inscripție conținând o maximă morală, o exclamație, o formulă de credință, un angajament. Devizele pot fi în legătură cu numele familiilor care le poartă, cu figurile heraldice reprezentate în stemă, cu un anumit eveniment sau pot cuprinde unele maxime. Textul devizelor, putând fi scris desășururat, prescurtat, sau printr-o combinație de litere și imagini, este de obicei plasat într-o eșarfă; *Dicționar al științelor speciale*, p. 100.

<sup>12</sup> Purpuriu = culoare utilizată în alcătuirea stemelor și reprezentată convențional prin linii diagonale, pornind de la colțul stâng superior al scutului spre colțul drept inferior al acestuia. Semnifică suveranitate, putere; *Dicționar al științelor speciale*, p. 193.

<sup>13</sup> Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, passim.

## Casa ASSAN, în imagini, de Tanța Tănăsescu

Casa Assan, azi *Casa Oamenilor de Știință*, este situată în București, Piața Lahovari nr.9. A fost ridicată în perioada 1906–1914 fiind inițial reședința inginerului și industriașului Bazil G. Assan (1860-1918), primul român care a efectuat o călătorie în jurul lumii (1897–1898). Clădirea a fost realizată după planurile arhitectului Ion D. Berindei (1871–1928), în stil neoclasic francez, cu interioare definite de armonie și eleganță, decorate cu picturi de Octav Băncilă. Scara exterioră care dă spre curtea din spate are un aspect monumental.







*Casa Assan, azi Casa Oamenilor de Știință, construită în București, Piața Lahovari nr.9*



# Marilena GRIGORE

## Sant Jordi: Ziua în care Barcelona celebrează dragostea și literatura

Barcelona, orașul care te cucerește din prima clipă cu energia sa, este un amestec impresionant de artă cu arhitectură, mare, munte, istorie și modernism.

E ca și cum ai păși într-un vis colorat semnat *Gaudí*, clădiri fantastice și mozaicuri strălucitoare. De la *Sagrada Família*, care pare că atinge cerul, până la *Parcul Güell*, unde te simți ca într-o poveste, totul te inspiră.

Pe lângă frumusețea vizuală, orașul are suflet —*La Rambla*, plajele din *Barceloneta*, cartierele boeme ca *El Born* sau *Gràcia*, toate au propria lor personalitate. Găsești *tapas* delicioase la orice colț, auzi limba catalană amestecată cu zeci de alte limbi și simți mereu că aparții unui loc deschis și vibrant.

Barcelona este un oraș unde poți fi turist, artist, visător sau doar un om care se bucură de soare, cultură și libertate.

Și de parcă energia orașului nu ar fi de ajuns, imaginează-ți o zi de sărbătoare în Barcelona. Și nu orice sărbătoare, ci chiar *Sant Jordi*, sfântul patron al Cataloniei. *Pe 23 aprilie, de Sant Jordi, Catalonia sărbătorește cea mai romantică zi a anului.* Conform tradiției, *bărbații oferă femeilor trandafiri roșii, iar femeile dăruiesc cărți în schimb.*

În dentitatea culturală a catalanilor, trandafirul reprezintă iubirea, protecția și cultura.

Însă *Sant Jordi* este mai mult decât o simplă sărbătoare romantică. Este un omagiu adus limbii și culturii catalane, o reafirmare a valorilor locale într-o lume tot mai globalizată. Dincolo de frumusețea vizuală, ziua reflectă respectul profund pe care catalanii îl poartă literaturii, artei și tradițiilor lor.

*Sant Jordi*, sau *Sfântul Gheorghe*, este patronul spiritual al Cataloniei, iar *Diada de Sant Jordi* – Ziua Sfântului Gheorghe – este o ocazie festivă care, de-a lungul anilor, a devenit o celebrare a culturii catalane. Acesta este motivul pentru care multe balcoane din oraș sunt decorate cu *senyera*, steagul catalan, așa cum se întâmplă și în alte momente naționale importante. De fapt, este o sărbătoare a *culturii și iubirii*, reprezentată prin *cărți și trandafiri*. Principalul loc de întâlnire în Barcelona este *La Rambla*, care este plină de tarabe cu cărți și flori, de la un capăt la altul.

În *Ziua de Sant Jordi* este normal să găsești cărți în toate limbile despre Catalonia, dar sunt și multe standuri specializate în cărți în *limba catalană*, mai ales deoarece această zi este văzută ca un moment de promovare și apărare a *limbii și culturii catalane*.



Marilena GRIGORE

*Festa de Sant Jordi* are loc în toată țara pe *23 aprilie*, ziua în care a murit *Sfântul Gheorghe*. Acesta se afla sub ordinele împăratului roman Dioclețian și a refuzat să execute comanda de a persecuta creștinii, așa că a fost martirizat și decapitat. Foarte repede a început să fie venerat ca martir, iar povești fantastice despre el au început să circule.

Cultul *Sfântului Gheorghe* s-a răspândit în Ținuturile Catalane în Evul Mediu, deși era venerat încă din secolul al VIII-lea. Din *1456*, el este *sfântul patron al Cataloniei*.

Ziua sa de sărbătoare a fost celebrată într-un mod mai mult sau mai puțin extins încă din secolul al XVI-lea, dar în secolul al XIX-lea, odată cu apariția mișcării politice și culturale *Renaixença*, a devenit cea mai importantă zi civică, culturală și patriotică din Barcelona și Catalonia.

Barcelona organiza deja un *târg de trandafiri de Sant Jordi* în secolul al XV-lea. Acesta era deosebit de popular printre *logodnici, proaspăt căsătoriți și cupluri tinere*, ceea ce ne face să credem că obiceiul de a oferi un trandafir a apărut la acest târg, organizat la *Palatul Generalitat*.

Asocierea *Zilei de Sant Jordi* cu cărțile poate fi urmărită până în anii 1920, când *Vicent Clavel i Andrés*, scriitor din Valencia și director al editurii Cervantes, a propus *Camerei Oficiale a Cărții din Barcelona* și *Breslei Editorilor și Librarilor* organizarea unui festival pentru promovarea cărților în Catalonia. Aceștia au ales data de 7 octombrie 1927 pentru a-l organiza.

În timpul *Expoziției Internaționale din Barcelona din 1929*, librarii au decis să instaleze tarabe în stradă, pentru a-și prezenta noile publicații și a încuraja lectura. Inițiativa a avut atât de mult succes, încât s-a decis mutarea datei pe 23 aprilie, deoarece este ziua în care au murit două mari nume din istoria literaturii: Cervantes și Shakespeare.

Încă de la început, această sărbătoare a oferit un impuls important producției editoriale catalane – și acesta este și astăzi esența sa. Impactul *Zilei Cărții din Catalonia* a fost atât de mare, încât în 1995, Adunarea Generală UNESCO a declarat 23 aprilie drept *Ziua Mondială a Cărții și a Drepturilor de Autor*.

Peste 500 de standuri cu cărți și trandafiri umplu străzile din Barcelona cu iubire și literatură. Miercuri, 23 aprilie 2025, mii și mii de oameni au ieșit pe străzi în tot teritoriul pentru a celebra *Sant Jordi, Ziua Iubirii în Catalonia*.

Această zi este cunoscută pentru faptul că transformă străzile în roșu, pline de *trandafiri, iubire și literatură*, iar anul acesta nu a fost diferit. Doar în Barcelona, *500 de standuri cu cărți și trandafiri* au umplut străzile, marcând o ediție record a *versiunii catalane a Zilei Îndrăgostiților*.



*Legenda lui Sant Jordi (Sf. Gheorghe)*

Ziua de 23 aprilie poartă numele sfântului patron al regiunii. Conform legendei, cavalerul *Jordi* a salvat o prințesă ucigând un *dragon malefic* care teroriza micul oraș catalan Montblanc. Din sângele dragonului a crescut un *trandafir roșu luxuriant*, iar cavalerul a cules cea mai frumoasă floare pentru a o oferi prințesei.

Astăzi, dragonul este mult mai prietenos, apărând adesea sub formă de ursuleț de pluș sau bucată de ciocolată, dar tradiția de a dăruii trandafiri rămâne puternică în Catalonia.

Motivele florale (rosa) se văd pretutindeni în Barcelona: de la pavele până la clădiri emblematic cum ar fi și Palatul Muzicii Catalane (Palau de la Musica Catalana).

Palatul Muzicii Catalane a fost construit între anii 1905 și 1908 în perioada Modernismului catalan (un fel de Art Nouveau local), unde arta florală, natura și simbolurile tradiționale erau esențiale. Arhitectul Lluís Domènech i Montaner a vrut să îmbine dragostea pentru muzică cu dragostea pentru patrimoniul și spiritul catalan, și a folosit trandafirii atât ca element decorativ, cât și ca simbol al renașterii culturale catalane (Renaixença). De aceea vezi peste tot în Palau — în vitralii, mozaicuri și sculpturi — motive florale și trandafiri.

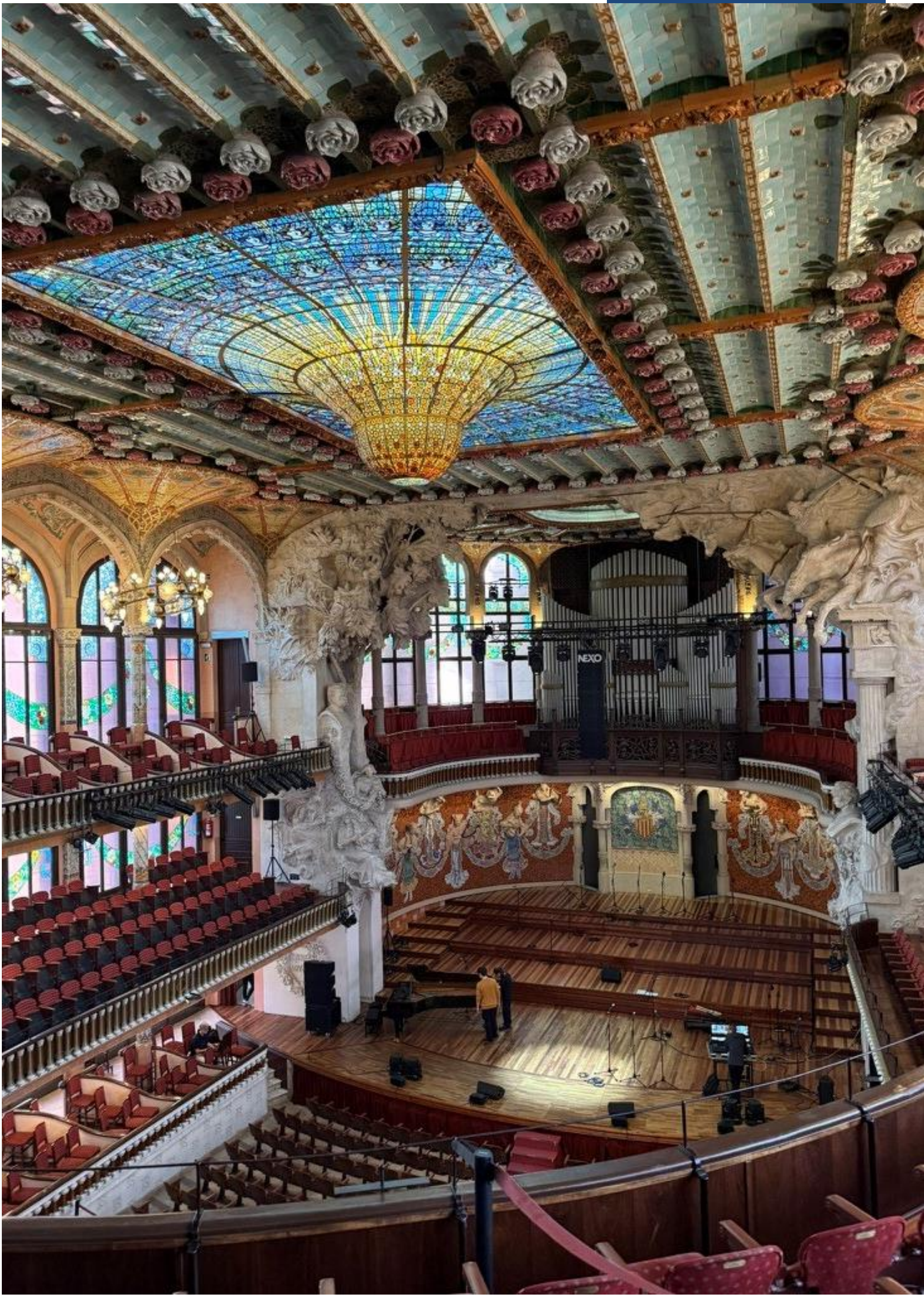
Fie că te plimbi printre tarabe, admirî mozaicurile florale ale orașului sau îți lași inima să fie purtată de farmecul străzilor, *Sant Jordi* este o experiență pe care Barcelona ți-o oferă cu toată generozitatea sa: un oraș care îți dăruiește, în aceeași zi, o carte, un trandafir și o poveste.

În fiecare trandafir oferit și în fiecare carte primită se ascunde o declarație tăcută: iubim ceea ce suntem, iubim ceea ce creăm.

La Barcelona, de Sant Jordi, dragostea nu este doar pentru oameni, ci și pentru cuvinte, pentru tradiție, pentru frumusețea de a dăruii.







*Palatul Muzicii Catalane, Barcelona; Credit foto: Marilena Grigore*



# Constantin LUPEANU

## Repere de civilizație



Civilizația desemnează starea progresului social al omenirii. Cuvântul provine din limba greacă veche, desemnând orașul, ca organizare de viață superioară și se contrapune astfel de la bun început lumea civilizată primitivității și barbariei. În limba chineză, în componența cuvântului modern civilizație, *wenming*, intră două ideograme, *wen*, cultură, și *ming*, lumină. Civilizația ar fi la modul cel mai simplu lumina pe care o emană cultura. Este posibil ca ilustrul gânditor Confucius, Kong Zi cum este el cunoscut în China, să fie creatorul acestui cuvânt, fiindcă cel dintâi text care alătură aceste două ideograme este *Yi Jing, Cartea Schimbărilor*, în secțiunea *Note Explicative: Dragonul este văzut pe ogor. Pământul strălucește ca o broderie. Sub ceruri este civilizație*. Desigur, acum trei mii de ani era greu să existe noțiunea de civilizație în înțelegerea actuală și textul trebuie să fi desemnat o strălucire a vieții ca o broderie așternută pământului, oricum, ceva făcut cu migală și înțelepciune de către om.

China are o lungă și strălucită civilizație, iar numărul de ani care se vehiculează frecvent este – cinci mii. Îndelungată, bogată, minuțios elaborată, originală ar putea fi calificativele care desemnează una dintre cele mai distincte civilizații ale umanității.

Este îndeobște recunoscut că limba și civilizația Chinei au scos din adâncurile ignoranței multe seminții din Asia. Japonia, Vietnamul, Coreea au renunțat în timpurile moderne la scrierea ideografică pe care au împrumutat-o cu milenii în urmă, însă resorturile civilizației de esență confucianistă s-au păstrat. China a jucat în Asia rolul pe care l-au avut, aproximativ în același timp, Roma și Imperiul Roman în Europa.

Am citat mai sus din *Cartea Schimbărilor*, una dintre cărțile cele mai vechi ale omenirii, lucrare masivă de filosofie și divinație, care înglobează gândirea chinezilor îmbogățită pe mai multe ere dinastice. Scriam cândva că pentru a înțelege structura și esența civilizației chineze se cuvine să se pornească de la această carte, o veritabilă enciclopedie cu caracter profetic, care a premers *Biblia*.

Ca și grecii în Europa, iată că și în Extremul Orient oamenii așează la baza civilizației filosofia, știința cunoașterii și interpretării vieții. În China, după cartea de divinație notată mai sus, apar filosofii, și avea să devină celebră expresia *a se întrece o sută de școli*, atât de multe și variate erau concepțiile și orientările într-un timp al începuturilor lumii civilizate. Urmează poezia, apoi proza și drama, pentru a ne limita cu acest exemplu numai la literatură.

Se dezvoltă instituțiile statului, apar coduri de legi, preluate întocmai în regiune, pe baza gândirii pragmatice confucianiste, viața respingând ideile lui Lao Zi, un fel de Jean-Jacques Rousseau avant la lettre, care preconiza viața în natură, iar țările să aibă dimensiuni de liliput, să nu fie mai mari decât un sat și să-și fie suficiente lor înșele, fără contacte, fără schimburi. De aici se prea poate să se fi inspirat peste milenii Mao Zedong în anii revoluției culturale (alăturare de cuvinte greu de explicat la un poet cum a fost Mao!), izolând China de restul lumii și luând la propriu un principiu de altfel pozitiv - bazarea pe propriile forțe.

Un factor de civilizație copleșitor a fost Primul Împărat Qin, descălecător de țară de talia Împăratului Galben din mit, numai că el a existat cu adevărat și a știut să se înconjoare cu sfetnici de calitate. În anul 221 înainte de Hristos, el a construit un imperiu reunind statele care formau pe atunci lumea chineză. Și-a împlinit opera cu reforme, împărțirea administrativă în provincii și județe, unificarea monedei, a măsurilor și greutăților, dar și a scrierii etc, cu rezultate benefice, multe valabile până în zilele noastre. Oarecum ce a făcut Cuza la noi,

dar abia la mijlocul secolului 19! Iar el nu și-a desăvârșit opera, fiind alungat de oameni iluștri, precum I.C.Brătianu, Ion Ghica, C.A. Rosetti, Petre Carp și alții. Cum ar fi România astăzi dacă verii romani nu ne-ar fi atacat, iar Imperiul lui Burebista sau al lui Decebal ar fi supraviețuit? Ori, după plecarea romanilor, măcar acum o mie de ani să se fi ridicat un vizionar și să fi cucerit unul câte unul toate mini-țările viețuite de români?

În anul 105, mai marele peste arsenalul împăraților Chinei, pe nume Cai Lun, a inventat hârtia, amestecând cânepă, resturi textile, coajă de copac. Mai înainte, încă din vremuri imemorabile, ideogramele chineze se scrijelau pe carapace de broască țestoasă, pe oase de animale. Mai apoi s-a folosit bambusul tăiat în fâșii lungi și se spune că Primul Împărat Qin, atent la administrarea iperului său, citea zilnic o sută de kg de rapoarte și analize! Ulterior, câteva secole s-a scris pe mătase... Din China, hârtia a ajuns spre est în Japonia, în secolul IV, și spre vest, la arabi, prin secolul al VIII-lea.

Chinei i se atribuie fără echivoc cele trei mari invenții ale omenirii, esențiale pentru noi salturi ale civilizației, deși, cum spuneam, atâtea multe descoperiri ale modului civilizat de a viețui îi aparțin ori s-au dezvoltat concomitent în China și în alte părți ale lumii.

Busola, intitulată simplu *nanzhen*, ac spre sud, tiparul și praful de pușcă, numit atât de frumos *huoyao*, medicamentul de foc, au toate puncte de plecare în antichitatea Chinei, au fost încontinuu perfecționate, pentru ca în Dinastia Song (960-1279) să se afle în folosință totală, cu utilizări în navigație și război. Câteva cuvinte despre fiecare. Busola este menționată în scrierile filosofului Han Fei Zi (280-233 înainte de Hristos), mai târziu arabii au preluat-o și au dus-o în Europa. Tiparul este cunoscut din Dinastia Sui (581-618), pentru ca în epocile următoare să fie consemnate tipografiile în toată regula, mandarinale și private, factor esențial al dezvoltării literaturii și vieții sociale în general. Caracterele mobile au fost confecționate la început din lut, apoi din lemn, aramă și în cele din urmă din plumb, într-o evoluție firească. Prin secolul al XV-lea, arta tipăriturilor a fost transferată Coreei și Japoniei etc, în această operă de diseminare a seminței civilizației. Cât despre praful de pușcă, noi știm că este un amestec de salpetru, sulfat și cărbune, la care s-a ajuns în China, grație căutărilor taoiste după drogul nemuririi. Nu se știe exact cine a descoperit praful de pușcă, dar el era cunoscut în China dinastiei Tang (618-907). Iar nemuritori nu au apucat să fie adevărații inventatori, ci numai produsul fanteziei lor. A fost folosit în armată (la început nu pentru a ucide, ci a incendia și a împrăștia fum, cu scopul de a panica dușmanul), la vânătoare, minerit. Din secolul al X-lea, chinezii fac focuri de artificii, folosindu-se de praful de pușcă în cel mai pașnic și artistic mod. În Europa, el ajunge în secolul al XIV-lea, prin aceeași filieră arabă.

Este greu să alegi abia câteva repere izolate dinlăuntrul unei civilizații ca aceea a Chinei. Ne vom opri în final asupra tulburătoarei capitale Chang An, Tihna Perpetuă, nu numai pentru că a fost centrul politic al unui mare imperiu și am numit astfel Dinastia Tang, ci deoarece în secolele VII-X era orașul cel mai mare al lumii.

Câteva cifre sunt necesare pentru a înfățișa miracolul civilizației Chinei tocmai printr-un oraș. Populația depășea cu mult 1 milion de locuitori. Orașul avea 8-10 km pe axele nord-sud și respectiv est-vest, fiind construit în patrat. Perimetrul: 36 km. Pe latura sudică era situat palatul, iar în parte opusă, la marginea orașului, se răsăteau două locuri de recreere, Lacul Fluviului și



Grădina cu lotusi.

Chang An era nod comercial de răsunet al vremii, cu două centre de comerț, așezate în estul și în vestul metropolei, cu câte o sută de branșe, cu hanuri, depozite de mărfuri. Mandarinii imperiali stabileau mercurialele, și anunțau, prin 300 de dangăte de clopot, deschiderea și închiderea piețelor. Și fiindcă se tocmeau mari afaceri și nu era simplu să umbli cu galbenii la tine, s-au inventat așa-zișii *bani zburători*, un sistem de plată din adevărate depozite bancare moderne.

Orașul era larg cunoscut în Orient, precum Roma imperială în

Occident. Funcționa celebrul *drum al mătăsii* și prezența străinilor era o constanță. Aici studiau tineri din țările din jur mai cu seamă. Oficiali, inclusiv din Imperiul Roman de Răsărit și regele Persiei în persoană, negustori, medici, artiști și aventurieri din toate colțurile lumii erau atrași de bogăția vieții în Chang An, de nivelul culturii și civilizației.

Iată câteva repere antice ale unei civilizații multimilenare, în ardentă amplificare astăzi și într-o emulație de creativitate și modernitate, specifică lumii noastre.

**Constantin LUPEANU**  
**ales Consilier al**  
**Asociației Internaționale Confucianiste**

La reuniunea din Decembrie 2024, Constantin Lupeanu a primit în unanimitate titlul de Consilier – membru al Consiliului Consultativ al Asociației Internaționale Confucianiste – ICA.

Amintim că, de-alungul anilor, el a publicat în revistele românești de cultură mai multe articole și studii despre Confucius, 孔子 Kong Zi (28 September 551 – 4 March 479 î.Hr.), iar din opera lui a tradus și a publicat cele mai de seamă lucrări printre care *Cartea Poemelor*, culegere de poezie populară și cultă întocmită de Confucius în secolul 5 îHr, colecția *Cele mai frumoase poezii*, numărul 195, 228 pagini, Editura Albatros, 1985; *Lao Zi și Confucius*, textele fundamentale ale taoismului și confucianismului, 384 pagini, Editura Qilinul din Jad, 1997; *-Yi Jing, Cartea Schimbărilor*, carte de filosofie și divinație întocmită de Confucius, 2 volume, 880 pagini, Editura Qilinul din Jad, 1997.

Rugat să ne spună pe scurt cine a fost Confucius, iată răspunsul Excelenței Sale Constantin Lupeanu: „Confucius (28 September 551 – 4 March 479 î.Hr.) este venerat de 2575 de ani pentru faptul de a fi cel mai mare gânditor, om politic și pedagog al națiunii chineze. S-a născut în actuala provincie Shandong, în principatul Lu. Nu există chinez care să nu fi auzit de Confucius și nici știutor de carte care să nu fi citit și să nu fi memorat citate din lucrarea de numai 12.700 de caractere, *Lunyu, Analecte, Compilație, Cugetări*, o sinteză a concepției sale despre lume și viață. Lucrarea a apărut la o jumătate de secol după moartea marelui maestru și reprezintă citate din memorie, aparținând unora dintre discipolii săi. Ei retrăiesc scene din clasă și conversații particulare și notează cuvintele înțelepte ale acestuia. Sunt ziceri de moment, frânturi de gând, sfaturi și îndemnuri, lecții de viață. Ele acoperă o gamă largă de subiecte, inclusiv idei despre guvernare, raporturile sociale, normele morale, perspectiva socială a vremii. Sunt povestite întâmplări din viața lui Confucius ori a unor discipoli, cu rezolvări ad-hoc ale învățătorului. Textele sunt simple, naturale, fără înfrumusețări stilistice. Fiecare citat degajă înțelepciune. Confucius trăiește prin ele. Parcă ni se adresează nouă, atunci când îl citim.”

证书  
CERTIFICATE

尊敬的 鲁博安 先生：  
Dear Mr. Constantin Lupeanu ,

经国际儒学联合会第七届执行委员会第一次会议审议通过，聘请  
您担任第七届顾问。

After deliberation and approval by the First Meeting of the Seventh Executive Committee of the International Confucian Association (ICA), we are pleased to appoint you as an Advisor to the Seventh Council of the ICA.

特颁此证。  
This certificate is hereby issued.

国际儒学联合会  
International Confucian Association  
2024年12月 December, 2024



# Dan Toma DULCIU

## *Arenele Romane, Constantin Tănase, Taurii și Ziariștii*

### *Prima coridă, în stil românesc, la București, în anul 1928*

Spre sfârșitul verii anului 1928 un eveniment neașteptat avea să trezească emoții colective dar și dispute acerbe în sânul liniștitei populații a Capitalei. Pe zidurile mohorâte și pe alocuri dărăpănate apar afișe ciudate, asemănătoare unor pete de culoare strigătoare, îndemnând pe curioși să participe la un spectacol nemaîntâlnit până atunci pe meleagurile noastre: exhibiții de lupte cu tauri în Parcul Carol, la „*Arenele Romane*”, un nume sfidând logica și regulile gramaticale (cum ar suna de pildă „*Ateneele Române*” ca denumire pentru clădirea din Centrul Capitalei?)

Ipoteticii spectatori primeau promisiuni din partea impresarului că nu vor uita niciodată ceea ce vor avea să vadă: un spectacol în premieră, de care se bucurau doar locuitorii din Madrid, Sevilla sau Barcelona.

Ca de multe ori în situații asemănătoare, opinia publică, trezită parcă din somnolența letargică a unei veri toride, se împărți dialectic în două tabere contrare, unii susținând desfășurarea luptelor din arenă, alții opunându-se unei bănuite coride sângeroase, urmând probabil exemplul disputei literare pe marginea tauromahiei dintre Blasco Ibanez, luptătorul dedicat dreptului la viață al inocentelor taurine, și apologetul recunoscut al acestor spectacole de bărbăție și curaj, scriitorul Henry de Montherlant.

Presa bucureșteană, fermă în principialitatea sa profesională, mereu prezentă în miezul evenimentelor controversate, mai ales când trebuie să descoase dedesubturilor unor asemenea afaceri dubioase, bănuielnică cu măsură dar îndeajuns de determinată să prezinte cititorilor săi apetisante subiecte de scandal, cu potențial sigur de creștere a tirajului, își onorează cu promptitudine misiunea de câine de pază al democrației.

Sub pliurile steagului de luptă în serviciul cetățeanului, pe care îl servește cu pietate și devotament, ziariștii sar la gâtul organizatorului, adică al impresarului, insinuând relele intenții ale beneficiarului acestui spectacol sângeros, luând cum s-ar spune „taurul de coarne” în cel mai curajos mod posibil.

Ziarele deplâng fiorosul măcel, stupidul asasinat de biete dobitoace chinuite, cum se exprima atât de plastic un jurnalist autohton, în timp ce alte foițe mai indulgente, situate pe metereze contrare, liniștesc populația prin optimiste notițe de ziar: totul este sub control, această corida nu este decât un carnaval, un prilej de destindere, cu saltimbanci, cu muzică și dansuri iberice.

Spre exemplu, iată ce scria ziarul „*Dimineața*” din acele zile: „Ne surprinde că tocmai Asociația „*Cultul Eroilor*” (n.n. beneficiara pe hârtie al evenimentului) s-a putut gândi la o asemenea negustorie, în orice caz, nu putem înțelege barbaria aceasta, la noi, unde nu se poate invoca nici măcar tradiția seculară din Spania. Ar fi de dorit ca amatorii de negustorii rentabile să-și îndrepte apetiturile în alte direcții și să scutească publicul nostru de plăcerea sadică a unor asemenea spectacole” („*Dimineața*”, 25 august 1928, p.9).

Impresarul misterios, al cărui nume nu apare pe afișele coridei bucureștene este..... Constantin Tănase, directorul Teatrului „*Cărbuș*”, dornic să se remarce și în calitatea de samsar de spectacole hispanice.

Se știe că, în același an, maestrul scenei românești a convins-o pe superba Josephine Baker să vină la București, și pentru a-i face o primire impresionantă, a plimbat-o pe Calea Victoriei, în drumul de la



Dan Toma DULCIU

Gara de Nord la Capșa, într-o trăsurică trasă de un struț.

Prezența în culise a lui Constantin Tănase explică, așa cum vom vedea mai departe, deznodământul teatral avut de prima coridă organizată în România.

În acest vârtej de agitație jurnalistică, mințile lucide ale cetății nu puteau sta nepăsătoare, intrând cum s-ar spune în arenă, dându-și cu părerea asupra acestei noi panamale de pomină.

Printre ei și scriitorul Camil Petrescu, care lansează înțepături de condei bine ținute în cei ce doreau să speculeze acest eveniment în folosul buzunarelor proprii, periclitând viața bietelor necuvântătoare, transportate cu vaporul tocmai din Spania, mai întâi la Marsilia, apoi debarcate după un lung chin, ca pe niște vite duse la tăiere, în portul Constanța, și așteptate cu nerăbdare de sadicul public bucureștean.

Pentru a îndulci cerbicia opozanților acestui măcel criticat cu atâta tam-tam, organizatorul coridei așa zis nelegiuite drege busuiocul, afirmând că va dona sumele de bani obținute, sau cel puțin o parte, în conturile Societății „*Cultul Eroilor*”, instituție patriotică, aflată la doi pași de „*Arenele Romane*”, în Turnul lui Vlad Țepeș, vis à vis de Valea Plângerii, loc mai cunoscută sub numele Cocioc.

Vedem, prin urmare, în avatarurile coridei autohtone de acum aproape o sută de ani începuturile timide ale mișcării contemporane de protecție a animalelor, o pură, nobilă și dezinteresată asociație de salvatori ai naturii sălbătice a Bucureștilor, alcătuită din vajnici apărători civici ai pâșului de pădure, ai ursului brun carpatin și ai noii Delte a Bucureștilor, această arie îndelung și temeinic protejată, îndemnând locuitorii cartierului Văcărești să accepte o coexistență pașnică cu speciile pe cale de dispariție ale țânțarilor de Balta Albă.

Societatea „*Cultul Eroilor*” (numită pe atunci „*Mormintele Eroilor*”), în administrarea căreia se aflau „*Arenele Romane*”, care tocmai renovase acest complex din Parcul Carol, nevoind a-și păta imaculatul blazon patriotic cu sângele nevinovat al taurilor spanioli, observând desigur emoția colectivă clocotind ca într-un cazan de palincă autohtonă, întocmește de îndată un Comunicat de Presă, spre



liniștirea spiritelor înfierbântate, în care explică foarte clar că în spațiul pașnic al „*Arenelor Romane*” nu vor fi sacrificate patrupelele cu coarne, aici desfășurându-se un joc caricatural, inofensiv și pașnic, unde nici taurii nu vor sângea, nici toreadorii nu vor fi răniți.

Camil Petrescu formulează, la rândul său, în termeni de meșteșug literar, un eseu exprimând neliniștea sa filosofică, sugerând că o asemenea distracție, timid încetățenită pe malurile Dâmboviței, se va perpetua mai târziu pe meleagurile noastre mioritice, în mod perfid și periculos, cu de la sine putere, asemenea gripei spaniole („*Universul*”, 30 august 1928, p. 3).

Cum curentul ostil la adresa matadorilor și toreadorilor oaspeți, veniți să tulbure liniștea pașnicilor locuitori ai Capitalei, creștea din ce în ce mai mult, s-a zvonit în presă, spre potolirea spiritelor vigilente, că taurii vor avea coarnele boante, tocite cu pila, iar toreadorii nu vor fi decât niște comici prezentând numere acrobatice de circ, scheciuri de clovni, costumați caraghios, înfigând în ceafa taurului doar săbiuțe cu ventuze.

În plus, spectacole amintite, primele de acest fel la noi în țară, vor fi completate cu chermeze andaluze, ademenind pe eventualii gură cască cu dansatoare gingașe, frumoase și înfocate, spanioloaice veritabile, defilând în cortegii multicolore, în costume de epocă.

Spectatorii trebuiau de asemenea să știe că la „*Arenele Romane*” nu prestau niște nume oarecare, ci un grup spaniol de elită, format din celebrii *matadorii* Rafael Gimenez, Ramon Gomez și Fernand Diaz, *banderillerii* Antonis Ulona, Salvatore Ulodre, Sebastiano Ortuno, precum și *toreadorii* Balustianu Ricco, Hipoleto Puente, Luis Ortep, Pedro Calvo, lor alăturându-li-se toreadorul comic Chariot Malaquenós, respectiv artistul de comedie Charlot.

Cum nimic nu scapă însă ochiului circumspect al presei, aceasta dezvăluie că, de fapt, Madrigalos, prezentat drept un faimos picador, toreador sau matador, spuneți-i cum vreți, prezent în spectacolul cu tauri de la „*Arenele Romane*”, era român sadea. Povestea sa, relatată de erou însuși, este de toată nostimada: lucrând într-o redacție bucureșteană, s-a gândit să emigreze după război în America. Dar neavând bani de drum, este dat jos de pe vapor, la Marsilia, unde ajunge să profeseze meseria de „tregher” (hamal, pe înțeles mai larg). Sătul de căratul cu cărcă, acesta își va schimba după câțiva ani profesia, devenind toreador, în Spania. Ingeniosul nostru toreador avea o tactică proprie de a înfuria taurul, fără să fluture prin fața ochilor injectați de mânie ai acestuia celebra capă roșie, ci pur și simplu îi întorcea spatele, în mod sfidător. Această metodă infailibilă, brevetată de român, era calificată de nobilul taur drept un afront de neiertat, reacționând furios.

Dar să revenim la adversarii desfășurării coridei. Aceștia nu se lasă însă înduplecați, cu una, cu două, continuând canonada critică, mai degrabă caracteristică unei campanii electorale, și nu unui biet spectacol cu tauri. Făcând aluzie la acest eveniment, presa de opoziție, profitând de situație, combate atitudinea guvernanților, acuzați că inventează diversiuni, potrivit obiceiului moștenit de la romani, aluzie fină la „*Arenele Romane*”, oferind populației „*panem et circenses*”. În realitate, spun ei, aceasta este o manevră străvezie, menită să escamoteze scandalul iscat de fraudele descoperite în domeniul petrolier, în județul Dâmbovița !!!

Pline de umor, foile opoziției fantauzau inspirat: „*Nemaiputând culege lauri, alergăm după tauri*”, „*Cultul Eroilor cerând mult aur, în lipsă aducem un taur*”, „*Boii de la carul statului sunt slabi și nepotriviți*”.

Spectacolele fiind programate pentru datele de 15-16 septembrie 1928, autoritățile par copleșite de vârtejul acestui scandal mediatic, codindu-se să aprobe reprezentația.

Acestea aveau motivele lor, de nespus însă în public, de teamă să nu îl supere pe Constantin Tănase, personaj cu mare influență printre mărimile vremii. Dacă publicul ar fi știut că, de fapt faimoșii toreadori spanioli erau de fapt bieți amatori, culeși de prin cine știe ce port,



Ziarul „Lupta”, 20 august 1928.

Anunțuri similare în ziarele „*Viitorul*”, „*Rampa*”, „*Cuvântul*”, „*Universul*”, „*Dimineața*”, „*Dreptatea*”, etc

ar fi dat cu tifla acestei coride. Așa zișii toreadori se îmbătau seară de seară, făcând scandal la Hotelul „Paris”, din centrul Bucureștilor, unde erau cazați, fiind în pericol să fie evacuați pentru chefurile monstruoase făcute cu lăutari și alți cheflii dornici de distracție. Numai intervenția energică a lui C. Tănase și atitudinea binevoitoare a patronului hotelului îi salva de fiecare dată. Ce să mai spunem de taurii ținuți în grajdurile de pe lângă „*Arenele Romane*”, care arătau cam bătrâni și jigăriți însă, cum se spune în zilele noastre, „*The show must go on*”.

În aceste condiții, pentru a forța mâna autorităților, organizatorii decid ca, în interiorul arenei cu tauri, să se construiască un gard de lemn protector, înalt de 2 m și vopsit în roșu.

De asemenea, pentru a ușura accesul comod al spectatorilor din toate colțurile de oraș, au fost deviate trasee de autobuz și de tramvai, care să facă stație în preajma Parcului Carol. Au fost aranjate câteva case de bilete suplimentare în diverse cartiere ale Bucureștiului.

Cu cât se apropia data spectacolului (9 septembrie 1928), cu atât așteptarea dar și incertitudinea deveneau mai vizibile.

Dar, lovitură de teatru: Societatea „Cultul Eroilor” trimite presei o dezmințire, arătând că nu are nici un fel de implicare în organizarea acestor spectacole de lupte cu tauri.

De la un spectacol „cu casa închisă” la unul cu „porțile închise”

Cum un rău nu vine niciodată singur, se emite și verdictul de interdicție al coridei, ucigător al oricărei speranțe, căzut ca un trăsnet de la mai marii Poliției de pe Calea Victoriei, sub motiv că suntem un popor blând, pașnic: „*Prefectura Poliției Capitalei aduce la cunoștința generală că Ministerul de Interne nu permite reprezentații de lupte cu tauri. În consecință, luptele cu tauri la Arenele Romane, anunțate prin ziare și afișe speciale, nu vor mai avea loc.*”

Acest anunț avea să fie repetat câteva zile la rând în toată presa românească și internațională, norii negri ai izolării pe plan extern a României planând ineluctabil asupra Guvernului.

Cum adică, Bucureștiul, oraș proeuropean și democrat, să adopte o asemenea măsură autarhică, izolaționistă, lipsită de adevărată marilor puteri?

Evident, Guvernul face eforturi intense pentru ieșirea din această criză diplomatică și găsește *in extremis*, în data de 14 septembrie, în al 12-lea ceas, cum s-ar spune, o soluție salvatoare, descrisă de presă astfel:

„*Ieri, 14 septembrie, la ora 11, s-a făcut o demonstrație de lupte cu tauri, la Arenele Romane din Parcul Carol. Au asistat: din partea Ministerului de Interne, dl. Richard Franasovici, subsecretar de Stat, cu doamna, dl. Budurescu, secretar general al Ministerului de Interne, dl. Însărcinat cu afaceri al Spaniei la București, directorul Prefecturii Capitalei, dl. Anibal Stănescu, comisarii regali, maior Pella și maior Hotineanu, împreună cu numeroși inspectori de poliție, precum și nelipsiții jurnaliști, de la principalele ziare ale Capitalei. În urma acestei demonstrații, Ministerul de Interne a autorizat luptele*



cu tauri anunțate pentru zilele de 15 și 16 Septembrie a. c.”

Așadar, rațiunea a învins. Pericolul unui conflict diplomatic cu repercusiuni europene a fost înlăturat, grație inteligenței nedezmînțite a autorităților. Dar, adăugăm noi, și influenței oculte a lui C.Tănase.

Din nefericire, pentru mulți doritori de senzații tari anunțul salvator era tardiv: ori renunțaseră la bilete, ori și-au planificat alte activități recreative, încât corida nu a avut succesul de public scontat, soarta acesteia pendulând de la spectacol „cu casa închisă”, la spectacol „cu porțile închise”.

Cu toate acestea, reprezentațiile din data de 15 și 16 septembrie 1928 au avut loc, cu chiu-cu vai, debutând cu o paradă a toreadorilor, precedați de doi călăreți în costumele tradiționale de pe vremea lui Filip al IV-lea.

Muzica a intonat tradiționalul marș de defilare al cortegiilor spaniole. Au avut loc trei reprize de lupte, protagoniști fiind toreadorii Rafael Gimenez, Malaguenos și alții, care și-au arătat calitățile lor de acrobați ai arenei. Luptele au decurs „pașnic”, fără vre-un accident grav, fără uciderea bietelor animale, cu respectarea întocmai a ordonanței polițienești.

Pe lângă luptele tauromahice, spectatorii au avut bucuria să se delecteze de asemenea cu șlagărele unei fanfare militare, executând piese din repertoriul clasic spaniol.

Gurile rele au spus că jumătate din arenă era goală, iar din cea pe jumătate plină, o parte din public aplauda, iar o parte egală fluiera. Se poate spune: „de gustibus...”

De aceea, Constantin Tănase anunță un bis, desigur cu alți tauri, în săptămâna următoare, în zilele de 22-23 septembrie 1928. Precaut de data aceasta, pentru a câștiga simpatia presei, spectacolele au fost date în folosul *Sindicatului Ziariștilor din România* !

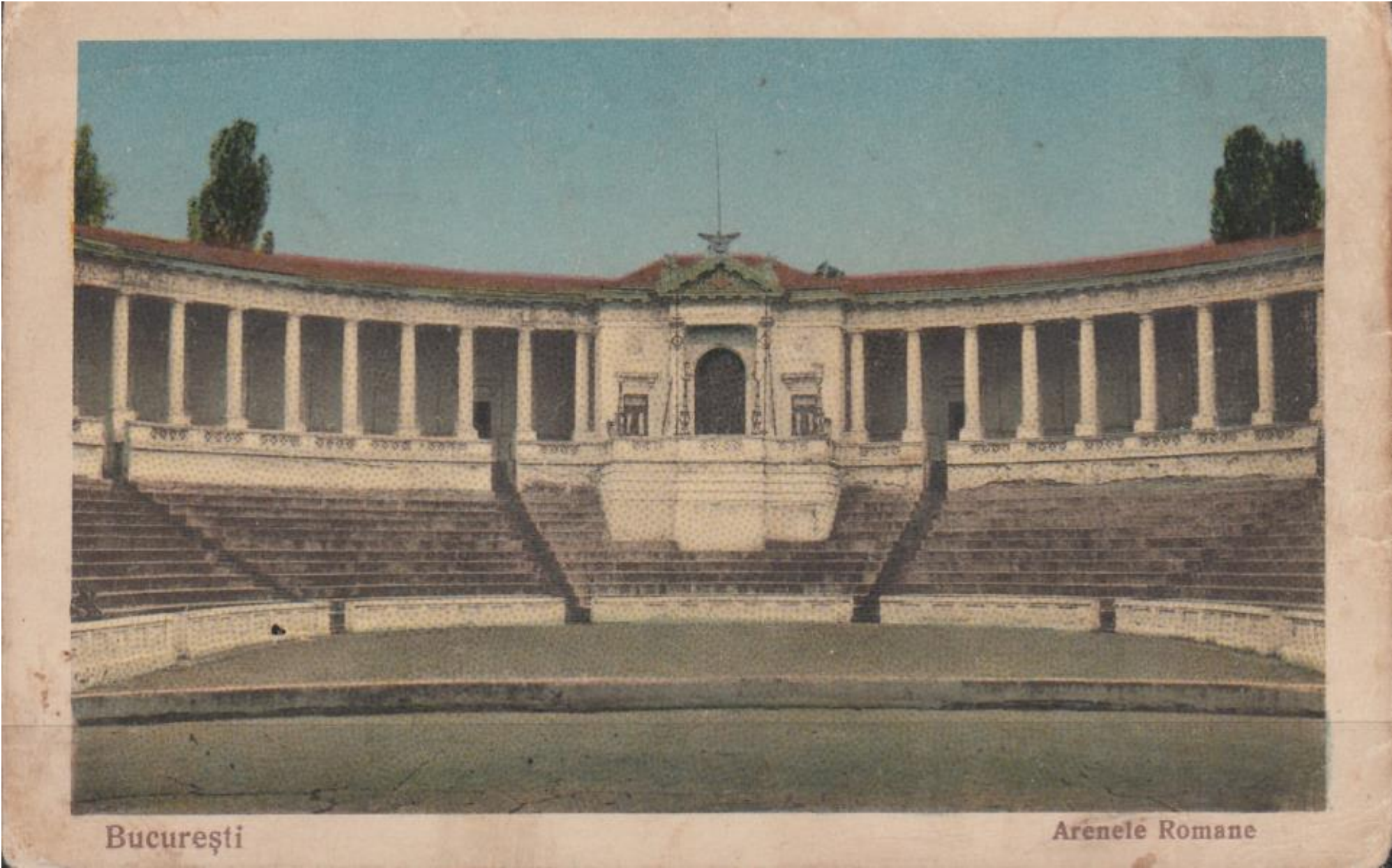
Bilete, la ofertă, erau pentru toate buzunarele: 60, 140, 200 iar loja 1000 lei, fiind vândute la Magazinul „Mozart” din Calea Victoriei, la Casa *Teatrului Cărbuș*, iar seara, la casele de bilete ale *Arenelor Romane*. Normal, doar Constantin Tănase trebuia să recupereze paguba suferită, deoarece taurii fusesse cumpărați din Spania, pe persoană fizică, adică pe numele său.

Nu știm care au fost rezultatele celei de-a doua serii de reprezentații, dar se pare că marele comedian român a rămas să se spele pe cap cu taurii pensionari, care erau cât pe aci să rănească un biet îngrijitor de grajd, purtând din necunoștință ceva roșu în îmbrăcăminte.

Deoarece buclucașii tauri aduceau numai pierderi în buzunarul lui C.Tănase, și cum nici o zalhana nu voia să sacrifice asemenea arătări cu carne bătrână, norocul său a fost decizia eroică a unui comandant de regiment, care frecventa spectacolele *Teatrului Cărbuș*, de a oferi ofițerilor săi, prin popota unității, o specialitate unică: carne aparținând personajelor primei coride desfășurate pe pământ românesc.

Evenimentul amintit a lăsat de asemenea urmări neașteptate și în viața artistică a Capitalei, astfel încât, la câteva săptămâni după corida dedicată jurnaliștilor, într-o spumoasă revistă de comedie, intitulată „*Ca la mama acasă*”, pe scena Teatrului „*Scala*”, artista de varieteu Țuky Eremia rostea un „*sketch*” de succes, intitulat „*Lupte de tauri fără vărsare de sânge*”, lansând cu acest prilej romanța „*Ramona*” !

Iată povestea taurilor transformați în mielusei blânzi, performând la „*Arenele Romane*” în folosul ziariștilor bucureșteni!



Carte Poștală, „Arenele Romane”



# Dumitru-Tudor TĂNĂSESCU

## Muzeul Țăranului Român, redeschis publicului. 150 de ani de cultură tradițională românească



Muzeul Țăranului Român, situat în București, Șos. Kiseleff nr.3, a fost redeschis publicului pe 25 aprilie 2025, după un amplu proces de consolidare și reabilitare, început în urmă cu nouă ani și care a constat în lucrări de structură, arhitectură și instalații. Spațiul său expozițional reunește obiecte reprezentative, care au trecut proba timpului.

Acest muzeu emblematic pentru cultura tradițională românească își are începutul în anul 1875, urmare a inițiativei lui Titu Maiorescu de a înființa o secție de artă textilă cu piese realizate în mediul rural, în cadrul Muzeului Național de Antichități. A devenit instituție autonomă în anul 1906 iar începând cu anul 1912 își are sediul în clădirea actuală, așa cum se citește și pe placa montată pe frontispiciul clădirii. La 17 iunie 1912 este pusă piatra de temelie a noii clădiri a Muzeului Național în prezența regelui Carol I și a reginei Elisabeta. În discursul rostit cu acel prilej, Alexandru Tzigara-Samurcaș a subliniat că „un muzeu în adevăratul sens al cuvântului este un templu, dar este totodată și o școală de educație. Un templu, căci într-însul, ca într-un sanctuar național, se adăpostesc pe veci nu numai odoarele scumpe ale unui popor, dar el e și depozitarul tradiției naționale.”

Clădirea este realizată de arhitectul Nicolae Ghika-Budești (n.1869-d.1943), cel care este și membru fondator al revistei *Arhitectura*, în anul 1906, dar și președinte al Societății Arhitecților Diplomați din România, în perioada 1932-1935. În creația sa, N. Ghika-Budești utilizează loggia brâncovenească și ancadramentele

gotice din Moldova, bolțile moldovenești și o culă din Oltenia (vezi turnul Muzeului). A fost un promotor al renașterii arhitecturii românești și al afirmării specificului național, al stilului neoromânesc ce a apărut la sfârșitul secolului al XIX-lea. Nicolae Ghika-Budești este cel care a proiectat în București prima biserică de rit greco-catolic, ridicată și sfințită în anul 1909, Catedrala Sf. Vasile cel Mare, situată pe strada Polonă, nr. 50. Dintre lucrările acestuia mai amintim Mausoleul lui Vasile Alecsandri din Mircești și Biserica Sfântul Nicolae din cartierul Copou al Iașiului. Cea mai importantă lucrare a arhitectului N. Ghika-Budești este clădirea actualului Muzeu Național al Țăranului Român, fostul Muzeu de Etnografie, Artă Națională, Artă Decorativă și Artă Industrială (înființat la 13 iulie 1906), edificiul fiind construit în perioada 1912-1914.

Muzeul este distins în anul 1996 cu cea mai importantă recompensă anuală din sectorul muzeelor europene - Premiul Muzeu European al Anului (European Museum of the Year Award - EMYA), acordat în fiecare an de Forumul European al Muzeelor (EMF), sub auspiciile Consiliului Europei.

Găzduind peste 155.000 de piese de patrimoniu, casa memoriei țăranului român prezintă modele autentice și tradiții românești. În spațiul expozițional, obiectul cotidian poartă amprenta artei. Putem admira costume tradiționale românești, obiecte de uz casnic, diverse piese ce reflectă viața țăranului român, ouă încondeiate, icoane, cruci, o mică biserică de lemn din Mintia, Hunedoara, chiar și casa meșterului gorjean Antonie Mogoș, expune-

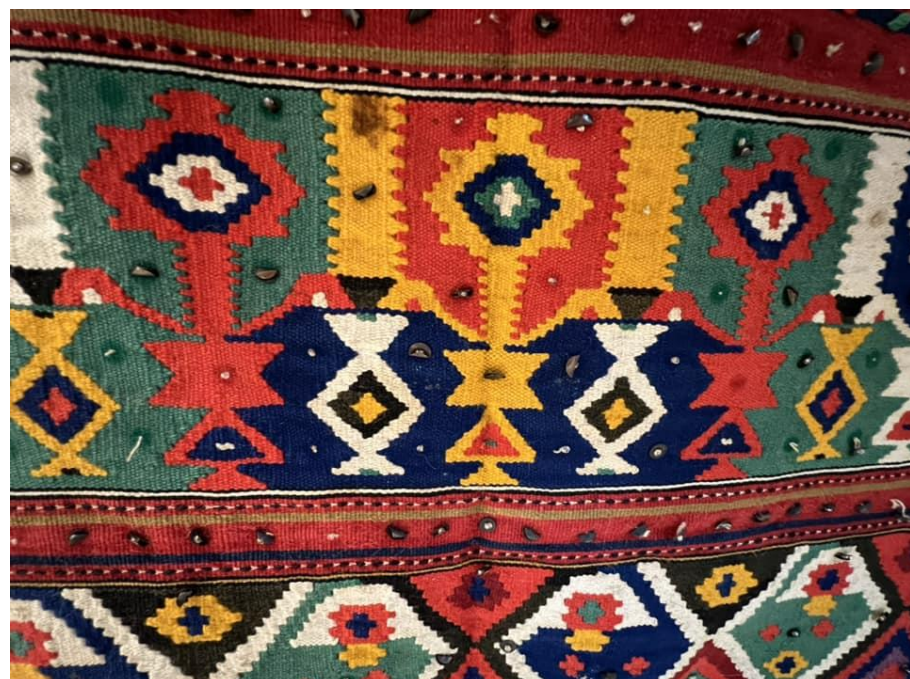


rea acestei case într-una din sălile Muzeului reprezentând un gest de curaj și unicitate în muzeografia europeană, și multe altele. Frumusețea și imaginația exprimate în obiectele țărănești vorbesc fără cuvinte despre libertatea în interiorul convenției. Covorul maramureșean vorbește despre îndrăzneala cromatică, fără a fi strident. În timpuri vechi fastul se obținea din țesături subțiri de bumbac sau cânepă, din raporturi cromatice echilibrate și din ritmuri.

Un mare iubitor al specificului național, istoricul de artă Alexandru Tzigara-Samurcaș (n. 23 martie/4 aprilie stil nou 1872 – d.1 aprilie 1952) este întemeietorul muzeografiei românești, publicist în sfera culturală, intelectual format în spirit european. Iată ce scria în 1908 Al. Tzigara-Samurcaș în publicația *Viața Românească*: „Trebuie neapărat să salvăm rămășițele ce se mai pot găsi din arta de odinioară. Fie chiar numai ca document al unor vremi mai bune și al unor însușiri sufletești mai înalte, pe care le-a avut, și desigur că le mai are încă poporul român. Prin asemenea probe, mai mult decât prin vorbe, vom putea dovedi gradul nostru de cultură. Datoria de a culege aceste testimonii ale trecutului trebuie să o împlinim, chiar dacă, printr-o orbire momentană, nu am fi cu toții convinși de însemnătatea lor artistică sau culturală. Să ne ferim de blestemul generațiilor viitoare, care nu ne-ar ierta greșeala de a nu fi salvat la timp asemenea rămășițe. Căci nepăsarea de azi nu se va mai putea îndrepta mâine: obiectele dispărute sau distruse nu se mai regăsesc.”

Alexandru Tzigara-Samurcaș, 40 de ani director al acestui edificiu, a conferit muzeului un prestigios statut cultural și științific, reușind să dezvolte neîntrerupt Muzeul și muzeografia etnografică românească.

Muzeul Țăranului Român vă așteaptă să îi treceți pragul.









# O statuie și istoria sa

## Mihai Cantacuzino, Spătarul Țării Românești

### Prima statuie de for public din București



Statuia întemeietorului *Spitalului Colțea*, Spătarul Mihai Cantacuzino (1640-1716), se află și astăzi în curtea vechii unități medicale bucureștene, amplasate în centrul capitalei românești. Lucrarea este realizată din marmură de Carrara, autor sculptorul Karl Storck, finalizată în anul 1869 și considerată primul monument de for public din București. Lucrarea a durat doi ani până la finalizare și a costat 82.000 de lei, sumă impresionantă pentru acele vremuri.

Spitalul Colțea este creația Spătarului Mihai Cantacuzino, minte luminată, care a contribuit la creșterea și dezvoltarea Bucureștiului. Spitalul se numește Colțea și nu Cantacuzino pentru că terenul pe care a fost ridicat spitalul a fost donat de Vornicul Colțea. Spătarul Mihai Cantacuzino, în semn de mulțumire pentru acest generos gest al donatorului, decide ca spitalul să se numească *Spitalul Colțea*.

La început, spitalul funcționa în Mănăstirea Colțea, iar pe la 1700 spitalul însemna altceva decât astăzi – era o unitate socială unde erau ajutați și vindecați nevoiașii, cărora li se oferea hrană și haine... Era vremea când spitalul contribuia la plata hirotonisirii preoților săraci și răscumpăra prizonierii.

Pe pisania care era montată inițial pe Turnul Colței (demolat în

1888, după ce a fost afectat de multe cutremure), era înscris numele ctitorului Mihai Cantacuzino astfel „*Această înconjurare de zid, cu toată copriinderea din temelie, s-au zidit de dumnealui jupân Mihai Spătarul Cantacuzino, carele fiind coprins de dumnezeiască râvnă, toate acestea foarte înfrumusețate a făcut precum se vede, pentru mărirea și slava iui Dumnezeu și pentru veșnica pomenire a dumnealui și a tot neamul dumnealui și s-au săvârșit în zilele luminatului Domn a toată Țara Românească, Io Ștefan Vodă Cantacuzino, fiind Arhiereu - Mitropolit prea sfințitul părinte Antim în anul 1715.*”

Mihai Cantacuzino (cunoscut în istoriografia română drept Spătarul Mihai Cantacuzino a fost unul dintre cei șase fii ai marelui postelnic Constantin Cantacuzino. Împreună cu unul din frații săi, Constantin Cantacuzino, Mihai a avut o contribuție marcantă în alegerea lui Constantin Brâncoveanu (1654-1714) la domnie. Brâncoveanu a fost Domn al Țării Românești în perioada 1688-1714, una dintre cele mai lungi domnii din istoria Principatelor Române. Cei doi frați au exercitat o influență importantă asupra politicii lui Brâncoveanu, până când fricțiuni între cele două familii au declanșat în 1707 ruptura. Mihai a fost apoi înlăturat din funcția de mare spătar, pentru ca aceasta să fie încredințată ulterior, totuși, unui Cantacuzin.





Statuia lui Mihai Cantacuzino, Spătarul Țării Românești, amplasată la București în curtea Spitalului Colțea; Credit foto: Tanța Tănăsescu



# Marilena GRIGORE

## Recunoștință – cheia unui echilibru interior durabil



Marilena GRIGORE

Trăim într-o lume în care totul pare să se miște mai repede decât poate inima noastră ține pasul. Ne comparăm constant, alergăm spre următorul obiectiv și, adesea, uităm să ne oprim și să privim ceea ce avem deja. În acest zgomot, recunoștința s-a dovedit a fi pentru mine o ancoră. A fost acel mic moment de liniște în care am ales să mă întorc spre mine înșami și să spun: *Este suficient. Sunt recunoscătoare.*

A fost o perioadă în viața mea în care, deși aveam tot ce părea „în regulă” la exterior, în interior simțeam o stare subtilă, dar persistentă, de nemulțumire. Zilele treceau repede, iar gândurile erau mereu cu un pas înainte: „Ce urmează?”, „Ce nu e încă suficient?”, „Ce mai trebuie rezolvat?”.

Una dintre acele ancore care m-au readus cu blândețe în prezent a fost o simplă plimbare prin parc, alături de fiul meu, care avea atunci doar trei ani. Era dimineață, iar ploaia din noaptea precedentă lăsase în urmă un aer curat și grădinile parcă mai vii ca niciodată. Copiii au această abilitate fascinantă de a trăi clipa cu o intensitate pe care noi, adulții, o pierdem adesea — iar bucuria lui sinceră în fața naturii a fost, pentru mine, un adevărat moment de revelație.

L-am privit cum urmărea cu uimire un melc care înainta lent, dar hotărât, către o frunză proaspătă. Pentru el, era o adevărată aventură. Pentru mine, o lecție neașteptată. Am redescoperit curiozitatea autentică, ritmul firesc al lucrurilor și liniștea profundă care apare atunci când nu mai ești presat să grăbești fiecare pas. A fost un moment de recunoștință pură – pentru simplitate, pentru natură, pentru prezență.

Am observat că, în loc să alerg constant după „mai mult”, începusem să văd mai clar ce aveam deja. Să apreciez. Să simt. Să mă opresc.

Așa am ajuns să înțeleg că recunoștința nu e doar o emoție frumoasă, ci o practică zilnică, o alegere conștientă care poate schimba felul în care ne raportăm la viață. Din acea curiozitate și din experiențele personale s-a născut și acest articol – ca o invitație sinceră de a încerca o cale mai blândă, mai conectată și, poate, mai echilibrată de a fi.

Dar ce este, mai exact, recunoștința? Și de ce are un impact atât de profund asupra stării noastre interioare?

Recunoștința nu e doar un cuvânt frumos sau un gest de politețe. Este, mai degrabă, o stare de prezență — acel moment când te oprești, respiri adânc și observi cu adevărat ce ai în jur. E clipa în care, poate fără vreun motiv special, simți un val de mulțumire pentru lucruri care altădată treceau neobservate: un zâmbet, o dimineață senină, o vorbă bună spusă la timp.

Psihologii definesc recunoștința ca o emoție pozitivă ce apare atunci când conștientizăm că binele din viața noastră nu este doar meritul nostru. Vine, adesea, de la ceilalți, de la viață, de la natură sau chiar din întâmplări aparent banale. E o combinație între recunoaștere și umilință — o deschidere sinceră către miracolul lucrurilor simple.

Mai mult decât o emoție de moment, recunoștința poate deveni un obicei, o trăsătură de caracter care îți modelează întreaga perspectivă asupra vieții.

Cum ne ajută recunoștința? Psihologii Robert Emmons și Michael McCullough vorbesc despre recunoștință ca despre un proces cu două etape: să recunoști binele din viața ta, chiar și atunci când pare că totul e în derivă; să devii conștient de faptul că multe dintre aceste lucruri bune nu ți se datorează exclusiv ție, ci sunt daruri venite din afară — de la alți oameni, de la context, de la viață.

Această conștientizare aduce cu ea o schimbare subtilă, dar puternică: începem să simțim mai puțină invidie, mai puține resentimente, mai puțină ruminăție — toate acele stări care, în tăcere, ne destabilizează.

Recunoștința are un efect de domino. Când simțim și exprimăm recunoștință, devenim mai deschiși, mai generoși. Cercetările arată că atunci când cineva este recunoscător, e mai probabil să aprecieze ajutorul primit și să-l răsplătească. La rândul lor, cei care sunt apreciați se simt încurajați să ofere, mai departe, binele altora.

Pe scurt, un simplu *mulțumesc* poate pune în mișcare un val de bunătațe.

Când viața îți dă lămâi... Am învățat că cele mai grele momente ale vieții pot ascunde daruri valoroase. Așa cum spune expresia cunoscută, „fă limonadă din lămâi”, provocările pot deveni lecții. În loc să te lași doborât, oprește-te și întreabă-te: *Ce mi-a adus această experiență? Ce am învățat despre mine? Cum pot reacționa diferit data viitoare?*

Uneori, doar schimbând perspectiva, ne recăpătăm echilibrul.

*Beneficiile recunoștinței: mai mult decât o stare de bine*

- ✓ *Sănătate mintală.* Recunoștința reduce stresul, anxietatea și chiar simptomele depresive. Activează zone ale creierului legate de fericire și echilibru emoțional.
- ✓ *Reziliență emoțională.* Persoanele recunoscătoare trec mai ușor prin traume și pierderi. Ele găsesc sens acolo unde alții văd doar durere.
- ✓ *Relații mai profunde.* Un simplu gest de recunoștință poate întări o relație. Fie că e vorba de partenerul de viață, un coleg sau un prieten, aprecierea creează legături autentice.
- ✓ *Somn mai bun.* Un jurnal de recunoștință ținut seara poate liniști mintea și favoriza un somn odihnitor.
- ✓ *Sănătate fizică.* Reducerea tensiunii arteriale, întărirea sistemului imunitar și o stare generală de bine — toate acestea pot porni de la un gând recunoscător.

*Recunoștința, un fir roșu prin credințe și culturi*

Indiferent de religie sau tradiție, recunoștința apare mereu ca un punct central. În budism, este exprimată prin acceptarea interdependenței. În iudaism, rugăciunea „Modeh Ani” mulțumește pentru viață încă din prima clipă a dimineții. Iar în creștinism, fiecare rugăciune de mulțumire este o ancoră către divin.

*Cum putem cultiva recunoștința? Iată câteva idei simple, dar puternice: Jurnalul recunoștinței* – notează în fiecare zi 3 lucruri pentru care ești recunoscător, vei observa cum mintea începe să caute mai des ce funcționează bine în viața ta; *Scrisoarea de mulțumire* – scrie unei persoane care a avut un impact pozitiv asupra ta (chiar dacă nu trimiți scrisoarea, efectul emoțional este eliberator); *Meditația pe recunoștință* – doar 5 minute de liniște în care să te conectezi cu lucrurile bune din viața ta pot aduce claritate și pace; *Albumul recunoștinței* – păstrează imagini sau obiecte care îți amintesc de momente frumoase (îți vor reaminti, în momentele grele, cât de multă frumusețe există în jur); *Obiceiuri în familie* – la finalul zilei, întreabă-ți copiii sau partenerul: „Pentru ce ești recunoscător azi?”. Această simplă întrebare poate întări conexiunile emoționale.

*Recunoștința nu schimbă lumea din jur, dar schimbă lumea din interiorul tău.*

Nu avem nevoie de o viață perfectă ca să fim recunoscători. Avem nevoie de prezență, de curajul de a vedea ceea ce e deja bun și de a învăța să-l prețuim. Și când facem asta zi de zi, pic cu pic, viața devine mai bogată, mai echilibrată, mai luminoasă.

Chiar și în cele mai grele zile, un pas mic – precum a observa un zâmbet, un mesaj sau o cană cu ceai cald – poate declanșa o schimbare profundă. Practicată cu consecvență, recunoștința devine un adevărat antrenament al minții și sufletului.



# Tanța Tănăsescu în dialog cu

## Mircea Ionel Popi, jurnalistul cu program în limba română la Radio Helsinki

*„Reușita în jurnalism cere multă corectitudine, sinceritate în evaluarea știrilor și nu în ultimul rând o documentare profundă asupra temei relatate.” (Mircea Ionel Popi)*

Mircea Ionel Popi este stabilit în Austria, fiind sufletul comunității românești din zona Graz. Pe pământ austriac a pornit de la statutul de azilant (a plecat din Timișoara în decembrie 1989, cu câteva zile înainte de izbucnirea Revoluției) și, după ani de muncă intensă, a ajuns la vârsta marilor împliniri.

A înființat în anul 2000 Asociația „Dor Călător” cu scopul de a realiza o uniune a românilor ce locuiesc în Landul Stiria din sudul Austriei. Ansamblul de dansuri creat păstrează viu sentimentul de apartenență la glia natală. Această asociație își dorește să reunească românii din sudul Austriei de minim două ori pe an, prin organizare de concerte cu artiști și actori din România, recitaluri, conferințe, mese rotunde.

Susține o emisiune de înaltă calitate în limba română la Radio Helsinki - un post radio din Graz, fiind și coordonatorul Filialei Europa din cadrul Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România.

*Tanța Tănăsescu: Domnule Mircea Ionel Popi, v-am întâlnit ultima oară pe 26 septembrie 2019 la Sala Radio din București, când s-au desfășurat activitățile de celebrare a Centenarului Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România (UZPR), sub genericul „Ziaristul român – promotor al Marii Uniri. Sărbătorirea a 100 de ani de jurnalism profesionist în România (1919 – 2019)”. Vă mulțumesc mult că acceptați să ne acordați acest interviu. Sunteți trăitor de cultură românească în sudul Austriei de peste trei decenii. Ați înființat în anul 2000 Asociația „Dor Călător” cu scopul de a realiza o uniune între românii ce locuiesc în Landul Stiria din sudul Austriei. Cum realizați acțiunile culturale românești și cum se face finanțarea lor?*

*Mircea Ionel Popi:* Vă mulțumesc pentru invitația făcută. Au trecut 25 de ani de la acel 24 ianuarie 2000 când am înregistrat asociația „AUT PRO ROM”, asociație care după 10 ani și-a schimbat numele în „Dor Călător”. Au fost vremuri frumoase, cu bune și rele, dar am rezistat. Un mare ajutor în construcția asociației l-am avut din partea regretatului Doru Dinu Glăvan. Suportul moral a fost în multe cazuri decisiv. Am reușit, și o spun fără falsă modestie, să construiesc punți de legătură între românii din landul Stiria și nu numai. Prezența la Graz a unor artiști adevărați din muzica populară românească, muzica ușoară și teatru ne-a făcut pe toți să fim mai aproape unul de altul. Bazați pe contribuția anuală a membrilor asociației, apelarea la economiile proprii, acestea au fost sursele de finanțare a acțiunilor noastre. Din păcate, decidenți de la București nu ne-au înțeles și fiecare proiect pentru care am cerut finanțare nu a fost admis. Nu sunt adeptul compromisului de nici un fel și cred că aici a fost punctul slab al proiectelor mele.

*Tanța Tănăsescu: În evenimentele culturale organizate de-a lungul timpului ați interacționat cu mari scriitori sau artiști din țară, invitați la Graz pentru concerte sau spectacole românești. Vă invităm să ne dezvăluiți câteva amintiri cu aceștia.*

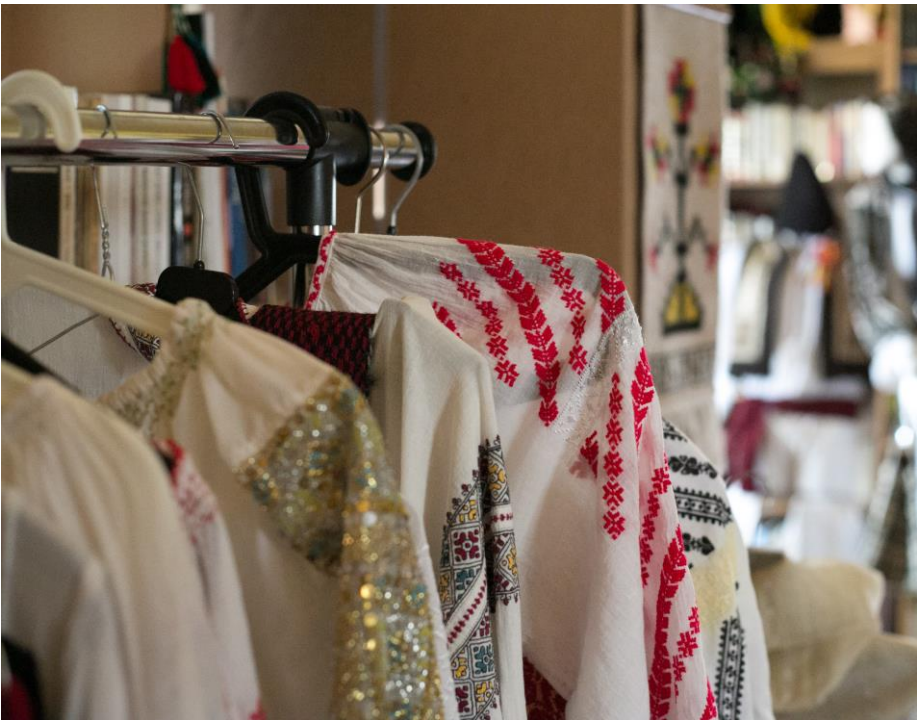
*Mircea Ionel Popi:* Prezența la Graz a unor nume mari ale culturii românești a fost nu numai pentru mine dar și pentru românii din Stiria și pot spune, fără să greșesc, din Austria, un moment de mândrie. Prezența marelui actor Florin Piersic a atras simpatia nu numai a românilor prezenți dar și a invitaților austrieci. Vă redau un aspect: la un simpozion de poezie Eminescu - Lenau susținut de profesorul de germanistică Hans Dama de la Universitatea din Viena, Florin a recitat o poezie de Vlahuță, „Unde ni sunt visătorii?”. O doamnă din



Mircea Ionel POPI

Graz, în pauza simpozionului, mi-a relatat ce a înțeles ea din mimica actorului și tonul recitării. Ei bine, fără să exagerez, esențialul mesajului transmis a fost perfect înțeles. Prezența multor austrieci la concertele de muzică populară a fost dovada că au apreciat tezaurul folcloric românesc prezentat. Distinsa doamnă a cântecului bucovinean, Sofia Vicoveanu, a reușit să o impresioneze la un spectacol chiar pe conducătoarea landului Stiria, Doamna Waltraud Klasnic.

*Tanța Tănăsescu: La sediul Asociației „Dor Călător” ați creat un mic „muzeu al satului”, unde sunt expuse peste 70 de costume populare, reprezentând toate zonele românești, nu doar Banatul natal, dar ați creat și o mică bibliotecă cu carte românească ce însumează peste 2.000 de volume. Cât de ușor și cât de greu este să menții spiritul românesc departe de acasă?*





*Mircea Ionel Popi:* Biblioteca noastră numără 2.300 de volume, cărți din toate domeniile și pentru toate vârstele. La fiecare vizită în România, o sacoșă destul de mare a fost și este încă destinată cărților. Spre surprinderea mea, mulți români apelează la cărțile din bibliotecă. Este un lucru îmbucurător. Micul muzeu are deja peste 100 de costume populare, din toate zonele țării. Cu exponatele noastre am participat la mai multe expoziții aici în Austria. Unele școli din Graz, unde învață și copii români, ne solicită prezența la manifestările lor.

La început a fost greu în această luptă pentru menținerea spiritului românesc dar, zic eu, acum este mai ușor.



*Tanța Tănăsescu:* Cum ați influențat destine românești în spațiul austriac, prin acțiunile culturale românești realizate? Cum i-ați atras și cum i-ați implicat pe românii de acolo? Sunt și cei foarte tineri atrași?

*Mircea Ionel Popi:* În activitatea noastră am căutat să ajutăm sub toate aspectele, să ajutăm pe conaționalii noștri pornind de la problemele sociale și terminând cu cele profesionale. Am cultivat bune relații cu oficialitățile locale și în cadrul legislativ existent am rezolvat multe probleme. Pe tinerii noștri încercăm să-i atragem în cadrul ansamblului folcloric „Dor Călător”. Avem peste 30 de fete și băieți în ansamblu și aceștia repetă în fiecare duminică dupăamiază sub atenția unui coregraf din Buziaș. Domnul Doru David se deplasează o dată pe lună la Graz pentru repetiții. Cu ansamblul nostru am fost prezenți în Austria, Germania, Italia. În România suntem în fiecare an prezenți la Timișoara la Festivalul inimilor.



*Tanța Tănăsescu:* Ce proiecte culturale aveți pentru anul în curs și cum află comunitatea românească despre programul de desfășurare?

*Mircea Ionel Popi:* Suntem în pregătirea unui festival românesc în decembrie, de Ziua Națională a României. Cu această ocazie vom sărbători și cei 25 de ani de existență.

*Tanța Tănăsescu:* Susțineți o emisiune în limba română la Radio Helsinki, un post radio din Graz. Când și cum s-a născut colaborarea cu Radio Helsinki? Cum se derulează această activitate radiofonică?



*Mircea Ionel Popi:* Programul în limba română s-a născut în urmă cu 20 de ani și datorăm acest lucru lui Doru Dinu Glavan, el a fost cel care m-a învățat ce înseamnă realizarea unui program radio. La *Radio Helsinki* am urmat un curs și apoi un test. La Radio am luat un premiu pentru cel mai bun program într-o limbă străină, drept premiu am mai primit 30 de minute. Așa că, în prezent avem vinerea o oră și jumătate iar duminica o oră. Prezentăm în emisiunile noastre aspecte din viața culturală românească, încercăm să aducem tot ce este mai frumos și mai bun în Romania.

*Tanța Tănăsescu:* Care vă sunt marile împliniri și povești de succes, ca jurnalist?

*Mircea Ionel Popi:* Împliniri sunt multe. Aș aminti în primul rând că am reușit să organizez două transmisii TV pe canalul *România Internațional*, fiind la acel timp primele transmisii din afara granițelor țării. La cartea de vizită aș mai adăuga câteva premii din partea Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

*Tanța Tănăsescu:* Aveți o bogată activitate radiofonică la postul radio din Graz, *Radio Helsinki*. Dacă ar fi să oferiți sfaturi tinerilor jurnaliști, ce le-ați spune?

*Mircea Ionel Popi:* Sfaturi nu cred că aș putea să dau, generația de azi vine cu multe lucruri pe care le putem și noi învăța. Totuși, cred eu, reușita în jurnalism cere multă corectitudine, sinceritate în evaluarea știrilor și, nu în ultimul rând, o documentare profundă asupra temei relatate.

*Tanța Tănăsescu:* Ați putea să ne spuneți care vă sunt marile împliniri, dar și marile regrete, ca român trăitor în Austria?

*Mircea Ionel Popi:* Nu doresc să închei acest interviu cu o notă pesimistă. Mă văd obligat să vă spun că încă nu am reușit să temperez invazia de noncultură care a început să prindă rădăcini. Vreau să cred că spiritul înființării Asociației va dăinui și vom trece peste acest moment.

*Tanța Tănăsescu:* Încă de la înființare, coordonați Filiala EUROPA din cadrul Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România. Vă invit respectuos să adresați un mesaj colegilor noștri din Uniune.

*Mircea Ionel Popi:* Colegilor din Uniune le doresc în primul rând multă sănătate pentru că fără ea nu se poate face nimic.

Dragi colegi, fiti puternici și nu va lăsați atrași în tot felul de curse întinse de cei care nu au nimic cu o presă liberă!

La mulți ani!



Interviu realizat de Tanța Tănăsescu / UZPR, 1 mai 2025



# Theodor RĂPAN

## TERȚINE. Rime în rugă

### Terțina ascunzișului final

Să fug în rugă? Știe, oare, vântul,  
Că-s orb de mine și la Rai, întruna,  
Din zori în noapte mie-mi sunt ne-nfrântul?

Morar bătrân ades mă cert cu luna,  
Uiumul slavei îl dosesc de mine  
Și-mi ard obrajii când ating cununa

Umilei vorbe rătăcind albine –  
Pripor ce-așteaptă veșnic primăvara!  
O, Tată bun, m-ajută să fac bine,

În rime, află, mi-am ascuns comoara !

### Terțina căderii cortinei

Nebun mă prind în dansul baiaderei,  
Aed ratat, la gândul de-a fi mire,  
Pe veci vândut metehnelor himerei

Pieri-vor, oare, fără de simțire,  
Aceste rime-n rugă, ferecate  
Sub șapte lumi de-azur? Eu dau de știre

Că-s doar umilul care azi străbate  
Prin pulberi un hotar de bucurie,  
Fiind ca voi, pe căi nicicând umbrate...

Stăpâne bun, Tu Clipa întârzie!

### Terțina prefăcutului scripcar

Socot pe-ascuns că sunt bogat de inger,  
Hatmanul nopții lacrima-și ascunde,  
Ca, mai apoi, să-mi spun: degeaba sânger!

Urăsc... Iubesc... Ce sunt? O undă-n unde!  
Pe loc rămân, porunca Ta e una,  
Isopul destrămării nu pătrunde

Acolo unde singură, nebuna  
Se zbate-n cușca cerului zglobie,  
Sunt prins, desigur, iarăși, cu minciuna...

Doar flacăra în candel arde vie!

### Terțina milei ce-nzeiește

Din visul nevisat alt vis mi-apare:  
Lăcustele stau toate-n rugăciune!  
Frământ Cuvântul – zare peste zare...

Năvala crește... Focul e-n tăciune,  
Arată-mi, Doamne, cum s-ajung la mine!  
Hoinar lunatic – o sălbăticiune!

Din nou la drum! Tăcerea fierbe-n vine,  
Un urlet – noaptea! Roua mă trezește,  
De-ales nu am, sub cumpeni de suspine,

Rămân orfanul milei ce-nzeiește!

### Terțina vântoasei desfătări

Cu îngeri plouă toamna! Roadă țipă,  
Mă chemi pe schelă, sus, la Judecată,  
Rănit de-un vis, mai am doar o aripă

Și ochii minții, orbi, spre Tine cată  
Un semn să-mi dai, căci Duhul nu-mi vorbește,  
Lumina-nluminării nu se-arată!

E murmur vântul? Holda împietrește,  
Ades mă mint, și, zău, că bine-mi pare,  
Al vieții șir la tine se oprește...

Mărire Ție, Doamne, viața doare!

### Terțina mult așteptatei primăvărări

Oprește-ți, inimă, de poți, fiorul!  
Corsarii fug spre malul bucuriei  
Și luna-i beată, uită noaptea zborul,

La stele cânt și-ncerc melanholiei  
Un dar să-i fac! Limanu-i, hăt, departe...  
Slăvită fi e lacrima pustiei,

Credința-n Duh de viață se desparte,  
Grăbit mă-ntorc la poarta unde visul  
Rămas-a mut, nerăstignit, pe moarte,

Lucind pe cer! Azi, a-nflorit caisul!

### Terțina înzidirii în lumină

De-a dreapta și de-a stânga, pare-mi-se,  
Un cor de îngeri cântă... Doamne sfinte,  
Să dorm aș vrea sub albe paraclise,

Ca tu, femeie, noaptea, ia aminte,  
Să vii furiș, arzândă lumânare,  
Cu gura ferecată în cuvinte...

E prea târziu și azi, apusul doare,  
Regina, oare, stupul părăsește?  
Dar, sigur, Tată, nu e întâmplare...

Vezi? Ana în lumină se-nzidește!

### Terțina prefăcătoarei înluniri

Preaplinul minții suduie destinul  
Și-n ușa vrerii nume au strigoi,  
Păuni de foc beau pe ascuns pelinul...

La jug se-nhamă îngerii nevoii,  
Pe scenă dirijorul nu se-arată!  
Sătul de toate, cer mantaua ploii,  
Mi-e frig de mine, umbra-i disperată,  
Viteaz mai sunt, la moară valțul tace,  
Cocorii fug din raiul meu pe dată!

Vrăjmașă, luna face și desface!



Theodor RĂPAN

### Terțina secretului neaflat

Cobzare, cântă-mi, cântă-mi de durere,  
Mă-ntreb și eu: ispita poartă vina?  
Chivotu-i tainic, sufletul îmi cere

Să-mpart norocul milei și rugina  
Uitată fie, pricinile toate  
Rescrise-s grabnic... Nu-ntinez terțina

Cu flori de dor, în somn cuminecate  
Și nu dau crez lui Cronos niciodată!  
Văd Sfînxul iarăși... Buzele-mi, sărate,

Rostesc tăcând povestea neaflată

### Terțina cuvântului de bucurie

În sânge stă ascuns cuvântul magic  
Și-n solzii vorbeii cifrul descifrării  
Nespart rămâne, Doamne! Imnul tragic

Îmi poartă-n suflet glodul depărtării,  
Cum psalm de jar abia așteaptă focul,  
Să-nghită hăul și adâncul zării,

Gonindu-mi nălucirea și norocul...  
Mărire Ție, Tată, robul știe,  
Că-n tot și-n toate simt unde mi-e locul:

Aici așez cuvânt de bucurie!

### Terțina trecutului ascuns

Mărire ție, nuntă călătoare,  
Tălhară, amăgirea uită jocul,  
Respir cuvântul, rima-n somn mă doare,

Pojar e totul, ne-implinit sorocul  
M-așteaptă-n drum cu ochi de întuneric...  
Hoțit de viață am să-ntreb ghiocul

De pot urni pustiul cel himeric,  
Sub cremenii, Maică, doarme-o hetairă,  
Pe ea o blestem și pe-ascuns, homeric,

Înving trecutul, sufletul respiră...



# Gheorghe VĂDUVA

## Nicolae Grigorie Lăcrița - „Cetățean de onoare” al comunei Robănești

Consiliul local al comunei Robănești, în ședința din 21 martie 2025, a hotărât, cu unanimitate de voturi, acordarea titlului de „Cetățean de onoare” al acestei comune, care este și primul de acest fel care s-a acordat până acum în această comună.

„Cetățean de onoare” este titlul care se acordă personalităților care au contribuit în mod deosebit la dezvoltarea unei localități sau care, prin activitatea lor de utilitate publică, au dobândit o recunoaștere notorie pe plan național și internațional.

Câțiva zeci de ani, Lăcrița a fost comună, în a cărei componență intrau satele Bufna (un cătun pe atunci, ulterior denumit „Lăcrița Mică”), Lăcrița (ulterior denumită „Lăcrița Mare”), Golfîn și Vlașca. După împărțirea administrativ - teritorială a țării din anul 1968, fosta comună Lăcrița a trecut, cu cele 4 sate ale sale, în componența comunei Robănești.

Nicolae Grigorie Lăcrița este numele publicistic al domnului Nicolae Grigorie, compus din prenumele și numele de familie (Nicolae Grigorie), la care s-a adăugat, pentru o mai bună individualizare și din respect față de izvor, denumirea localității în care s-a născut (Lăcrița). Cu timpul, s-a ajuns ca numele „Lăcrița”, care este unic la o persoană în România, să exprime o identitate capabilă să individualizeze, ușor, corect și precis, atât autorul, cât și opera. De câțiva ani, s-a ajuns ca și în viața de zi cu zi să fie apelat „Lăcrița”, fără ca cei care o fac să-și mai pună problema dacă „Lăcrița” este nume sau prenume.

În acordarea acestui titlu, s-a avut în vedere faptul că activitatea sa a generat numeroase și însemnate efecte benefice pe plan economic, social și de utilitate publică, dintre care sunt de amintit.

Domnul N. Grigorie Lăcrița este una dintre personalitățile contemporane ale României, foarte cunoscut și apreciat în țară și în numeroase țări din lume. Este suficient să accesezi, pe Internet, „N. Grigorie Lăcrița” și se deschid sute de pagini în care sunt prezentate cele peste 100 de cărți și peste 2.000 de articole publicate de dumnealui, vizualizate și citite în întreaga lume.

Cărțile și articolele dumnealui abordează o mare diversitate de teme care, prin veridicitatea informațiilor și prin utilitatea lor publică, se bucură de un mare interes și apreciere.



Nicolae GRIGORIE LĂCRIȚA



Gheorghe VĂDUVA

Nu puține sunt articolele în care teme, pe cât de interesante, pe atât de o mare sensibilitate, sunt abordate cu o temeinică fundamentare și într-un mod revoluționar de înțelegere.

Chiar dacă locuiește în Craiova și a ajuns la o vârstă înaintată (născut la 20 aprilie 1948), domnul N. Grigorie Lăcrița nu și-a uitat niciodată locurile natale și înaintașii, fiind un exemplu și prin modul exemplar în care întreține casa în care s-a născut, din Lăcrița, moștenită de la părinți, mormintele părinților, ale bunicilor și ale unor rude.

Dintre realizările sale pentru locurile natale, se pot menționa: după ce Biserica din satul Lăcrița a rămas fără clopot și fără toacă, a realizat, pe propria sa cheltuială și a donat acestei biserici actualul clopot cu toaca; gardul cimitirului a fost realizat și prin intervenția sa esențială la o persoană juridică; clopotul din cadrul Bisericii din satul Lăcrița Mică este donat tot de dumnealui.

Fie și numai din acest punct de vedere, se cuvine să exprimăm cuvinte de apreciere și la adresa actualului consiliu local al comunei Robănești, la conducerea căreia se află domnul primar Costin-Ionuț Ștefănescu, domnul viceprimar Marian Vasile și doamna secretar Silvia Dumitru, oameni iubiți și apreciați de cetățeni pentru rezultatele lor remarcabile, precum introducerea apei curente, asphaltarea drumurilor, introducerea alimentării cu gaze, ordine și disciplină în instituție și în întreaga comună etc.

Locul de unde venim și de unde, de fapt, nu plecăm niciodată este cel mai frumos loc din lume, este locul unde inima, sufletul și mintea își păstrează cea mai frumoasă casă, casa de acasă, casa-izvor. N. Grigorie Lăcrița, așa după cum o spune adesea, este nu numai fiul comunei de unde vine, ci și ambasadorul ei de onoare în țară și în lume.

București, martie 2025



# Tanța TĂNĂSESCU

## Farmecul discret al Bucureștilor – Chipul de azi a *Casei Universitarilor*



O plimbare prin centrul Bucureștilor, în zona Parcului *Grădina Icoanei*, din care izvora odinioară *Bucureștioara*, nume de loc amintit azi, prilejuiește o incursiune nu doar într-un cartier pitoresc, uitat parcă de valul înnoirilor moderne, ci mai ales o imersiune în istoria puțin cunoscută a acestui oraș. Pe la mijlocul veacului al XIX-lea, aici exista un fel de rai pământean, alcătuit din grădini și livezi, cu o vegetație impresionantă, din care azi au mai rămas câteva relicve: parcurile *Ioanid* și *Grădina Icoanei*, acesta din urmă amenajat în perioada 1870-1873. Zestrea edilitară a acestui cartier este alcătuită, preponderent, din case ce datează din perioada 1880-1890, majoritatea reședințe cu curte, parter și etaj, în stilul neoclasic.

Venind dinspre Piața „Alexandru Lahovary”, unde am poposit pentru a-mi desfăta privirea cu frumusețea *Casei Oamenilor de Știință*, pășesc spre artera C.A. Rosetti, mergând pe strada purtând numele Dionisie Lupu (odinioară numită simplu – Dionisie). Acest nume amintește de un mitropolit al Țării Românești, ocrotitor al cărțurului Gheorghe Lazăr, dar nu pentru acest fapt a meritat Dionisie Lupu onoarea de a se boteza o uliță centrală, spre neuitare, cu acest nume. A devenit faimos fiindcă a fost primul locuitor de seamă al orașului care l-a întâmpinat cu brațele deschise pe Tudor Vladimirescu, recunoscându-l drept guvernator.

În această zonă a Capitalei au locuit de-a lungul timpului mari personalități ale culturii naționale: scriitori, critici, editori, academicieni, oameni de știință, cinești. Pe această stradă întâlnim, la numărul 80, o placă omagială care evocă faptul că în acest imobil de pe Str. Dionisie Lupu a locuit Gheorghe Țițeica, fondator al Școlii Românești de Matematică și Secretar General al Academiei Române, precum și fiul acestuia, fizicianul Șerban Țițeica.

Tot pe această stradă, dar la numărul 46, admirăm o fermecătoare reședință în stil neogotic, astăzi numită *Casa Universitarilor*, însă pe care arhitecții o cunosc sub numele Casa Librecht-Filipescu, deoarece a fost construită în jurul anului 1860 de Cezar Leopold Librecht (1820-1890), un personaj controversat, misterios, ajuns omul de taină al domnitorului A.I.Cuza, numit director al Poștelor și Telegrafului.

Sub ochii săi treceau știri importante, depeșe fulger, atât oficiale, cât și domestice, unele aparținând potrivnicilor Domnitorului. Pentru aceasta, era temut, dar și țință a răzbunării partidei adverse.

După abdicarea lui Cuza, vrăjmașii săi l-au acuzat de acte de corupție, mai precis infama învinuire că și-ar fi însușit bani publici. De aceea, chiar în anul în care Domnitorul Unirii a fost înlăturat de pe tron, 1866, Cezar Librecht este deferit justiției, în ceea ce va constitui primul proces de mare corupție din România, însă acesta scapă nepedepsit, cu obligația de a părăsi Principatele Unite. Nu știm dacă și-a răscumpărat libertatea, oferind ceva la schimb, sau au lipsit probele, cert este că primul (în ordine cronologică) „mare corupt” din istoria modernă a României și-a continuat existența în afara țării noastre.

Dar să urmărim destinul casei acestui om gata a se pune în slujba oricărei cauze. La puțin timp după părăsirea țării de către omul de taină al lui Cuza, somptuoasa reședință din strada Dionisie Lupu va intra în proprietatea Mariei Obrenovici, marea iubire a domnitorului detronat, fiica boierului moldovean Costin Catargi. Din căsătoria sa cu prințul Milos Obrenovici, va avea un fiu, pe nume Milan Obrenovici, ce va ajunge mai târziu Regele Serbiei.



Cum vremurile se schimbă necontenit, casa ajunge să fie scoasă la mezat, licitația fiind câștigată de nimeni altul decât Gheorghe C. Filipescu, mareșalul Palatului Regal (1866-1874). Școlit în Germania și Austria, ajuns diplomat, șeful Agenției Diplomatice a României din Sankt Petersburg, va fi repus în funcția de mare mareșal al Palatului Regal, spre sfârșitul vieții (1898-1904).

Provenind dintr-o veche familie boierească, acesta a avut două soții: Natalia Ghica (fiica unuia dintre ultimii domnitori ai Moldovei, femeie de o frumusețe aparte, față de care însuși Vasile Alecsandri a nutrit o idilă secretă) și Lydia Hangerli, urmașă a tragicului domnitor al Munteniei, Constantin Hangerli (1797-1799), asasinat de turci.

După moartea soțului (1902), Lydia Filipescu se va îngriji de frumoasa reședință din centrul Bucureștilor, cu splendida grădină înconjurătoare, unde chiar familia regală obișnuia să poposească, inclusiv diplomații străini acreditați în Capitala României. Se spune despre aceasta că a introdus pentru prima în țara noastră obiceiul de a orna grădinile cu lalele și ghiocei.

După moartea Lydiei Filipescu, în anul 1943, această proprietate este transferată Eforiei Spitalelor Civile (potrivit dorinței testamentare a soților Filipescu), fiind naționalizată în anul 1948, devenind ceea ce se numește azi *Casa Universitarilor*. Conform aceluiași testament, o parte din avere a fost lăsată Bisericii Evanghelice, Muzeului Național și altor instituții.

În prezent, *Casa Universitarilor* este trecută la categoria monumentelor istorice, urmare a stilului arhitectonic aparte, cam eclectic, dar predominând cel neogotic (creneluri stilizate la exterior, firide apropiate de stilul mediteraneean, coloane spectaculoase, tavane casetate, zidărie policromă), asemănător *Casei Breslelor* (aflată pe Strada Stelea Spătaru 10), operă a arhitectului Luigi Ludovic Lipizer, decedat însă de tânăr, la 39 de ani, în plină activitate creatoare. De la acest arhitect ne-au rămas pe lângă cele două imobile în stil neogotic, amintite mai sus, și *Casa Bosianu* (actualul *Observator Astronomic* din Parcul Carol).

După 1948, aici se adună lumea universitară bucureșteană (cadre didactice, cercetători, doctoranzi ce sărbătoresc obținerea titlului științific de supremă consacrare, oameni de știință, artiști, medici, ingineri, participând în mod tradițional la felurite aniversări, lansări de carte, vernisaje expoziționale, manifestări poetico-lirice sau muzicale), dovedind prin aceasta caracterul său predominant socio-cultural.

Începând cu anul 2007, *Casa Universitarilor* (având în compunerea sa o sală de concerte/ conferințe, de 120 de locuri, precum și alte 6 încăperi) a fost trecută în subordinea Universității din București.

Iată, în mod succint, cum se prezintă interiorul acestei splendide clădiri de patrimoniu: *Sala de Spectacole*, folosită pentru conferințe, concerte, recitaluri); *Salon Ministru* (cu o capacitate de 12 locuri), folosită drept salon de protocol, ținând cont de masa aflată pe mijlocul încăperii și scaunele de lemn sculptat, care oferă un aer foarte special acestui spațiu; *Sala Șah*, numită astfel deoarece este dotată cu mese pentru șahiști. De aici se poate ieși pe o terasă pentru a admira splendoarea parcului. Urmează un salon oval, al cărui tavan are placate intarsii în nuanțe de verde și auriu, respectiv în partea de jos se poate admira un frumos lambriu, iar în partea superioară pictura unor crini imperiali, spațiul numindu-se *Salonul Florentin*. O impresie aparte o sugerează eleganța *Salonului Auriu (Salonul I)*, numit astfel după mobilierul și oglinda din perete cu măsuță. Organizatorii au destinat *Sala de lectură* pentru găzduirea unor mese festive sau ședințe. Se numea astfel, deoarece anterior aici era situată biblioteca unde oaspeții puteau citi cărți sau presa cotidiană. De o parte și de alta a acestei săli se află *Salonul III* și *Salonul I*. În fine, trebuie menționat *Holul de marmură*, care asigură accesul în cele șase saloane, precum și *Terasa de vară* (acoperită), cu vedere spre parc, și având și aceasta o capacitate de 120 de persoane.

Clădirea, declarată monument istoric, centru cultural activ al Universității din București, are o vechime de 160 de ani și continuă să ne impresioneze prin frumusețea ei.





# Tanța TĂNĂSESCU

## Bujorul, la *Zilele Horticulturii Bucureștene*

*Zilele Horticulturii Bucureștene*, eveniment desfășurat anul acesta între 8 și 11 mai 2025, în Campusul Agronomie Herăstrău, este un veritabil festival al tradiției, culorii și al naturii, ajuns la cea de-a XXI-a ediție, aducând împreună pasionații de plante și grădinărit.

Acest festival aduce în prim-plan importanța horticulturii, fiind prilej de întâlnire fructuoasă între producători, specialiști și pasionați în ale horticulturii, precum și iubitori de frumos. Publicul poate admira și achiziționa produse horticole precum flori, plante ornamentale, arbori și arbuști, material săditor, semințe, fructe și legume proaspete, dar și articole pentru grădinărit.

O suită de ateliere interactive organizate pe durata festivalului îți oferă informații prețioase de la cei mai buni specialiști în domeniu despre grădinărit, amenajare spații verzi, utilizare plante aromatice și medicinale, îngrijire plante de interior și exterior, etc.

Festivalul *Zilele Horticulturii Bucureștene* se desfășoară sub simbolul Bujorului, declarat oficial Floare Națională a României prin Legea 285/22.10.2022, la inițiativa Facultății de Horticultură din București, și este organizat de Facultatea de Horticultură, din cadrul Universității de Științe Agronomice și Medicină Veterinară din București, alături de Societatea Română a Horticultorilor.

Prezentă la acest eveniment în căutarea celor mai frumoși bujori, expuși pe durata festivalului, am aflat detalii interesante despre floarea noastră națională, date pe care le împărtășesc cu dumneavoastră, cititorii revistei „Muzeul Presei Românești”.

Bujorul se înmulțește prin despărțirea tufei, după scuturarea florilor, în grupuri de câte 2-3 rădăcini, de preferat cam o dată la patru ani. În timpul procesului de plantare, rădăcinile nu trebuie deranjate prea mult, iar mugurii trebuie așezați cel puțin 1 cm deasupra solului.

Îngrijirea bujorului presupune udări regulate în perioada de vegetație, eliminarea florilor uscate și fertilizare anuală. Este benefic și se recomandă pe timpul toamnei să faceți tăieri ale tufei de bujor, pentru prevenirea bolilor, bujorii putând fi afectați de pătarea frunzelor, botrytis sau făinare.

Flori perene, bujorii înfloresc în mod tradițional în lunile mai și iunie, în funcție de specia și regiunea în care sunt plantați. În aprilie și mai înfloresc cei din regiunile cu climă mai temperată, iar în zonele cu climă mai rece înflorirea este în iunie și iulie.

Bujorul preferă locurile însorite, însă suportă bine și amplasamentul la semiumbră. Rezistă atât la temperaturile negative cât și la temperaturi foarte ridicate, cu condiția ca solul să fie bine drenat deoarece este o specie sensibilă la excesul de apă și nu îi place stagnarea apei în sol. Este cunoscut pentru florile sale suav parfumate, care dau un aspect regal grădinii spre sfârșitul primăverii. Atenție, când un bujor nu înflorește, cel mai probabil acesta nu are suficientă lumină.



Flori rezistente, bujorii înfloresc anual, având nevoie doar de puțină îngrijire. Există foarte multe specii și varietăți de bujori, de la cei altoiți până la bujorii sălbatici. Bujorii pot trăi și înflori timp de 70 de ani sau chiar mai mult.

Printre cele mai spectaculoase soiuri de bujori se numără: Callies Memory – cu flori mari, galben-crem, cu nuanțe de roșu închis; Nippon Beauty – cu flori mari și deseori duble, în alb, roz și roșu; Patio London – cu flori duble de culoare roz intens și parfum impresionant; Bowl of Cream – cu flori duble, mari și parfumate, culoare alb-crem și centrul ușor gălbui; Brother Chuck – cu flori mari, superbe, de un roz pal, cu aspect plin și luxuriant, ș.a.

Stresul biologic al plantei poate fi dat de orice schimbare a condițiilor de mediu care poate reduce sau modifica negativ funcționarea normală a plantei în procesul său de creștere și dezvoltare. Răspunsul biologic la stres constă în reducerea sau modificarea funcționalității.

Plantele sunt expuse la diverși factori ce le impactează sănătatea, putând suferi astfel și din punct de vedere estetic, cu producție afectată calitativ și/sau cantitativ.

Factorii principali de stres pentru bujor sunt excesul apei, temperaturile extreme, nutriție minerală deficitară, radiație solară puternică, atacul patogenilor. Felul cum interacționează planta cu stresul poate duce la adaptare sau la moartea ei.

În protecția biologică a sănătății plantelor sunt de preferat biopesticidele deoarece au toxicitate mai redusă, comparativ cu pesticidele tradiționale, biopesticidele de obicei sunt eficiente în cantități mici și afectează în general organismul țintă.





Bujorul își trage numele din cuvântul grecesc *Paeon*.

În greacă, Paeon, medicul zeilor, l-a vindecat pe Pluto cu un lichid extras din rădăcina unui bujor. Gelos, Asclepius a vrut să-l omoare, dar Zeus l-a transformat pe Paeon într-o floare frumoasă.

Un alt mit spune că nimfa Paeonia, adorată de Apollo, a fost transformată în bujor de Afrodita. Această legendă explică semnificația florii în epoca victoriană.

Bujorii erau cultivați în grădinile chineze încă din 1000 î.Hr. și au ajuns în Japonia în secolul al VIII-lea, devenind o cultură importantă. În Orient, bujorii erau folosiți pentru proprietățile lor medicinale, tratând durerea de cap, astmul și durerile din timpul nașterii. În 1789, bujorii au ajuns în Europa, fiind apreciați pentru frumusețea lor. Bujorul, cunoscut sub numele de „Regele Florilor”, este apreciat pentru aspectul său deosebit și parfumul caracteristic. Ocupă un loc de frunte în arta florală și în diverse culturi din întreaga lume.

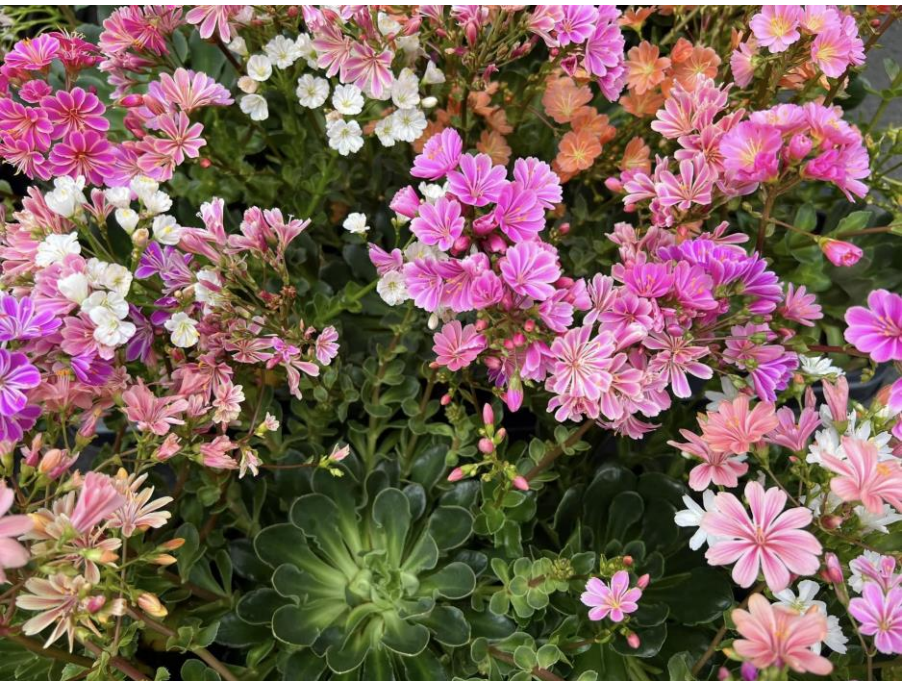
Această somptuoasă floare a fost de veacuri asociată cu simboluri precum bogăția, norocul și un stil de viață regal. Având o inflorescență luxuriantă, etalând culori vii, bujorul este de asemenea asociat unor conotații râvnite de mulți, bunăoară prosperitatea, onoarea și noblețea. Fiind cultivat în îndepărtata China de două mii de ani, de unde s-a răspândit în Japonia, Europa și continentul american, el este nelipsit în grădinile imperiale, sporind și mai mult alura sa regală.

A avut însă și o întrebuințare medicală, în Antichitate și chiar Evul Mediu, astfel încât chinezii îl utilizau pentru tratarea unor inflamații, a bolilor de ficat etc.

Decorativii bujori simbolizează dragostea, romantismul și o căsnicie fericită. Sunt populari la nunți și reprezintă floarea celei de-a 12-a aniversări a căsătoriei. Legende despre bujor sunt întâlnite în folclorul poporului român, în opere muzicale, poezie, literatură, pictură, ș.a.m.d. Din acest motiv, floarea de bujor este foarte iubită în România, fiind întâlnită în curțile de pe tot cuprinsul țării. Știind acestea, parlamentarii români au declarat bujorul ca fiind floare națională (lege aprobată în Parlamentului României la 26 octombrie 2022).

În tradițiile românești vechi, floarea de bujor era folosită ca doctorie sau în descântece, așa cum ne încredințează Revista „Familia”, din data de 03.06.1901: „Doftorii de bujor. Când i se va lega limba omului de vre-o boală, să-l afumi cu rădăcină de bujor și i se va deschide limba; cine va purta la dânsul rădăcină, nu-l prind farmecile și ori unde va afumă cu rădăcini sau cu frunze sau cu floare prin casă ori pe om, nu se va mai lipi duh necurat de acea casă și va avea bujor și în grădină. Iar cine va bea semînța lui cu vin dimineața ori de rău va avea în coș se va izbăvi. Iar cine va înghiți de 7 ori câte 7 grăunțe de bujor, dimineața pe nemâncate, foarte bine va vedea și i se va deștepta mintea și va fi isteț. Iar cine va lega sămînța la brațul mînei drepte, va fi tot sănătos și îi vor lipsi gândurile cele rele; să legi pămînt la piciorul stîng la genunchiu, că-i foarte bună de dînsule, iar care curge sânge din nas să bee rădăcină de bujor cu vin, iar care va avea gălbinare, să bee bujor cu vin de multe ori dimineața la sfârșitul luni.”

Numele florii a devenit chiar izvor de inspirație pentru autorii români, încă din secolul al XIX-lea: A. Russo („Studii istorice”, Bujor Haiducul, 1840), Vasile Alecsandri, balada „Bujor” ( „Frunză verde de năgară, Au ești Bujor în țară! Bate, pradă, nu omoară, Pe ciocoi îi bagă'n seară, Să dea bani de cheltueală Și strae de primineală” , „Zimbrul”, 14.09.1850), N.D. Popescu, autorul romanului „Bujor haiducul”, București, 1870 sau I. Slavici, care publică în serial, în 1876, în ziarul „Timpul” nuvela „La crucea din sat” (17.03.1876), toți aceștia descriind eroul eponim, purtând numele acestei frumoase flori.





# La țărmul Pontului Euxin, *Gara Maritimă Constanța*

Un monument care a împlinit 101 ani de la inaugurare și, mai ales, declarat monument istoric în orașul Constanța, merită tot respectul nostru. Este vorba de *Gara Maritimă Constanța* (nume ciudat, fiindcă gările deservesc trenuri, nu vapoare).

Acest monument unicat, alături de *Silozurile lui Saligny* și *Cuibul Reginei* sunt considerate clădiri de patrimoniu din Portul Constanța. Fiind una dintre atracțiile puțin cercetate de către turiștii ce vin la mare, din păcate puțină lume cunoaște istoria *Gării Maritime* în zilele noastre, vizitatorii fiind mai mult atrași de port, vapoare, Cazino, faleză sau dig.

Modernizarea Portului Constanța a început în vremea Regelui Carol I. Ceremonia desfășurată la 16 octombrie 1896, pe malul Mării Negre, aproape de Cazino, lângă actuala intrare principală în Portul Constanța, la care participa familia regală a României, simboliza începutul unuia dintre cele mai importante obiective strategice ale României, pentru următoarele sute de ani.

Iată textul actului fundamental, semnat la acea dată de către ctitori: „*Întemeierea unui port la țărmurile vechiului Pont Euxin, unde din veacurile cele mai îndepărtate, comerțul a găsit un loc de adăpost, unde atâtea monumente istorice ne aduc aminte vechea dominație a strămoșilor noștri romani și unde s-a sfârșit poetul Ovidiu*“.

Acest pergament, introdus într-un tub de sticlă, apoi în blocul de beton de 40 tone, s-a zidit la baza digului de larg, în zona *Vraja Mării*, marcând inaugurarea lucrărilor de construcție ale Portului Constanța, care avea să devină poarta maritimă a României și cel mai important port de la Marea Neagră.

Acum 130 de ani, micul port al orașului capitala a Dobrogei, construit de compania engleză *Danube and Black Sea Railway and Kustendge Harbour Company Ltd*, se întindea pe 4 hectare, avea un singur cheu din lemn și piatră, iar acvatoriul avea o adâncime de 5,25 metri.

După obținerea Independenței de Stat, în anul 1878, România răscumpără instalațiile portuare de la compania engleză, care concesionase terenul și facilitățile pe termen de 99 ani.

Inițial, proiectul de modernizare a Portului Constanța, fusese schițat de specialiști străini, însă în final acesta a fost realizat după un proiect definitivat de inginerul I.B. Cantacuzino, la care au adăugat îmbunătățiri inginerii Gheorghe Duca și Anghel Saligny.

Renumitul constructor român Anghel Saligny, care deja ridicase Podul feroviar de la Cernavodă, de peste 4 kilometri, fiind la acea vreme cel mai lung pod din România și al doilea ca lungime din Europa, a preluat conducerea șantierului în anul 1899.

Acesta a coordonat lucrările de dragaj, ridicarea digurilor (de larg, de intrare, de sud) și a cheurilor, construirea celor 6 bazine, a rezervoarelor de petrol precum și celebrele silozuri. Inaugurarea avea loc la 27 septembrie 1909, încât în 1911, Portul Constanța opera deja peste 1,4 milioane tone mărfuri.

Drept recunoștință pentru aportul avut la renașterea vechiului Port Tomis, de către acest geniu al constructorilor români, în Constanța puteți vedea statuia în bronz a lui Anghel Saligny, realizată în anul 1957 de sculptorul Oscar Han. Statuia are 3 metri înălțime și îl reprezintă pe Anghel Saligny în repaus, în picioare.

Dar să revenim la *Gara Maritimă Constanța*, o clădire cu o arhitectură deosebită, fiind construită în perioada 1931-1934, după planurile arhitectului Gheorghe Brătescu.





Gara Maritimă este una dintre cele mai mari și mai reprezentative construcții *Art Deco* din Constanța și din România, fiind situată în Portul Constanța, la Dana 11-12.

Privitorul care se oprește o clipă la intrarea în port, observă pe frontonul principal al clădirii doi delfini afrontați în jurul unui scut (simbolizând Dobrogea) iar în mijloc un ceas.

În istoria construcțiilor din țara noastră, acest obiectiv ocupă un loc aparte: ridicarea clădirii a reprezentat o premieră inginerască în România, imobilul ridicând câteva probleme tehnice legate de infiltrațiile de la subsol, fiindcă demisolul are cota sub nivelul mării, motiv pentru care a fost folosit beton hidraulic, o inovație rar folosită în acea epocă în Europa, combinată cu folosirea de tuf vulcanic din insula Santorini, Grecia.

Portul Constanța, cel mai important port al României, se află situat pe coasta de vest a Mării Negre la circa 80 mile sud de gara Sulina și la o distanță de circa 190 mile de Istanbul.

Încă în urmă cu 65 de ani, adică în 1960, se prefigura rolul strategic extraordinar al complexului portuar, preconizându-se modernizarea Portului Constanța în următoarele decenii, ținând cont de dezvoltarea an de an a volumului schimburilor de mărfuri cu toate țările și în special cu statele din Orientul Îndepărtat, ca R.P. Chineză, India și Indonezia, ceea ce a impus utilizarea mai intensă a transporturilor maritime. Aceste transporturi folosesc, din cauza rutelor lungi, nave de tonaj mare, care cer adâncimi suplimentare și suprafețe de apă mai întinse decât acelea ce erau asigurate la danele și în bazinele portului Constanța.

Pentru realizarea unor adâncimi convenabile a Portului, s-a preconizat dezvoltarea Portului Constanța spre Sud.

Dar să revenim la istoria primelor obiective portuare. În anul 1931, presa anunța construcția clădirii *Gării Maritime din Constanța*, care a fost proiectată încă înainte de război și începută la marginea fostului cheu pentru vapoare și pasageri. Această construcție urma să cuprindă localul debarcaderului Serviciului Maritim Român, localul agenției S. M. R., al vămii, poștei și căpităniei de port, precum și un restaurant. La construirea acestei gări vor contribui și Ministerul de Finanțe precum și direcțiunea generală a poștelor. Valoarea lucrărilor se ridică la suma de peste nouă milioane de lei.

*Palatul Gării Maritime* din Constanța, construit la intrarea în port, era o clădire impresionantă. Prin holurile mari ale gării vor tranzita călătorii pentru și din Orient și Occident, ce trec prin țara noastră. Gara maritimă are două mari peroane: unul pentru îmbarcarea și debarcarea călătorilor din trenuri, iar altul — cel dinspre mare — care servea vapoarele de călători.

De dimensiuni ample (77 de birouri și spații publice, situate pe o suprafață construită de 1.324,12 m.p. și o suprafață utilă de 4.404,74 m.p., clădirea *Gării Maritime* este compusă dintr-un spațiu încăpător de așteptare și de primire a călătorilor, restaurante, o sală de protocol, birouri.

Inițial, *Gara Maritimă* avea destinația deservirii transportului maritim de pasageri, ce era operat pe atunci de *Serviciul Maritim Român*. Beneficiarii acestei investiții doreau să realizeze legături între portul Constanța și porturi din Grecia, Turcia, Liban, Israel (Palestina britanică), Algeria, Italia, Franța, Egipt.

Intuind dezvoltarea comerțului internațional, România având un rol important, prin poziția sa strategică la Porțile Europei, beneficiarii acestei gări preconizau apariția unor curse transatlantice, care legau Constanța de New York, dar și de Orientul Mijlociu sau Orientul Îndepărtat.

Ținând cont de dezvoltarea *Gării Maritime*, de la 1 iunie 1933 s-a inaugurat linia maritimă Constanța - Napoli - Marsilia - Barcelona – Alger - Constanța, care deschidea debușeuri noi petrolului, lemnului și cerealelor noastre. Transportul naval s-a dezvoltat impetuos, fiind proiectată prelungirea curselor vapoarelor noastre fluviale până la Viena.

*Gara Maritimă* din Constanța a fost inaugurată cu mare fast de Ziua Marinei – 15 august 1934, în prezența Regelui Carol al II-lea (suveranul dezvelind, în aceeași zi, și statuia lui Mihai Eminescu de pe faleza Cazinoului).

După anul 1945 *Gara Maritimă* a fost sediul diverselor instituții din port și fiind o clădire istorică este reabilitată periodic, iar la 30-40 de ani intră în reparație capitală, care presupune lucrări mai ample.

În acest complex impresionant de clădiri se află și cele trei silozuri proiectate de inginerul Anghel Saligny, întemeietorul școlii ingineresti în domeniul construcțiilor din România, cel care a realizat multe proiecte în Portul Constanța, în urmă cu peste 110 ani.

Faptul că silozurile din Portul Constanța funcționează și în prezent, aceasta dovedește că sunt o construcție de calitate, deși comerțul de cereale din Portul Constanța a fost deosebit de intens înainte de 1989. Circulația vagoanelor, tehnica de descărcare și încărcare a acestora, tot complexul tehnologic inițial, au supraviețuit și în zilele noastre.

Construcția lor a fost de asemenea o reală provocare din punct de vedere tehnic. Deși planul inițial prevedea un număr de patru silozuri, s-au construit doar trei.

Deși, cum am văzut, lucrările de modernizare portuară au început oficial în 1896, abia în 1909 a fost inaugurată o parte din ansamblul de 4 silozuri proiectate inițial. La inaugurarea acestora, a participat inclusiv Regele Carol.

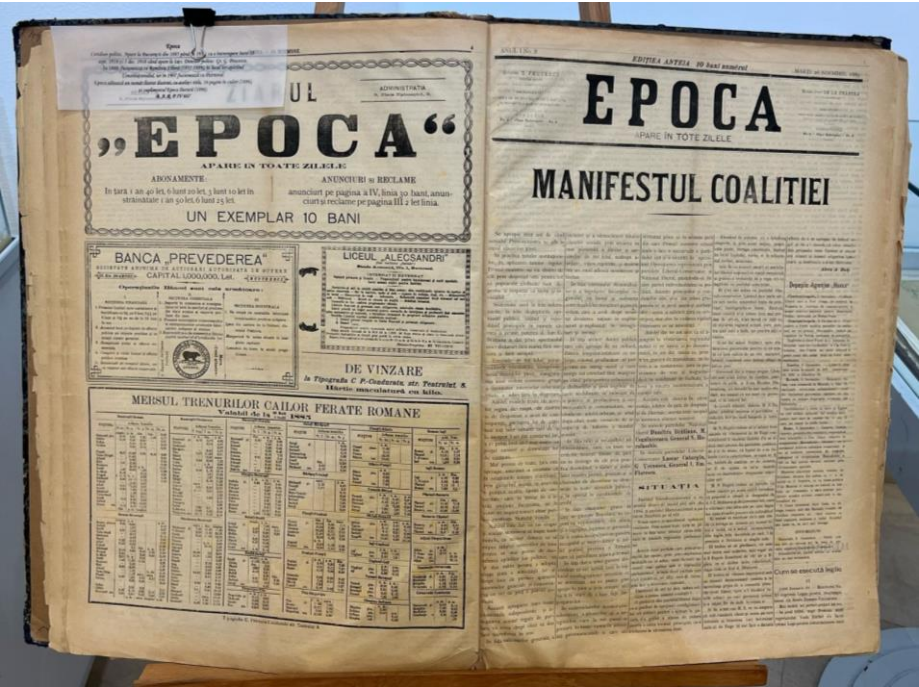
T.T.





# Din istoria presei românești

## 140 de ani de la fondarea ziarului „Epoca”



În paginile acestui ziar, având un tiraj de 6.000 de exemplare, cu un preț foarte ieftin, doar 10 bani, și mai ales având trei ediții pe zi, au semnat autori renumiți precum I.L. Caragiale, Alexandru Vlahuță (contemporanul și continuatorul lui Eminescu), Titu Maiorescu, Barbu Ștefănescu Delavrancea.

O figură interesantă de colaborator al acestui ziar a fost Constantin Bacalbașa, publicist, memorialist și om politic (1856-1935). Membru al Partidului Conservator, acesta este ales deputat în 1911-1912, iar în 1919 devine președinte al *Sindicatului Ziariștilor*.

Apelând din nou la lucrarea lui N. Iorga, tipărită cu ajutorul *Sindicatului Ziariștilor din București*, avem tabloul succint al acestei publicații: *Ziarul „Epoca” vibra, alături de avântul polemic împrumutat din noile ziare franceze— căci cea mai mare parte din colaboratori primiseră o educație franceză,— și acel nou romantism pitoresc, împrumutând elemente literaturii și chiar artelor care se forma într-o generație pe care „Convorbirile” au evitat-o o bucată de vreme, ferindu-se de a o critica - au tolerat-o într-o câtva pe urmă, dar n-au adoptat-o niciodată, între altele și pentru lipsa acelei pretense obiectivități și acelei seninătăți de fațadă care făceau parte din programul de la început”*.(N. Iorga, idem).

Au rămas de pomină foiletoanele satirice dar și polemicile dintre ziariștii ziarului „Epoca” și cei ai „*Voinței Naționale*”, oficiosul Partidului Liberal.

Iată un exemplu: „*Tugendbundul român. Epoca* a propus filele acestea ca opoziția din România să constituie un *Tugendbund*, adică o *societate a virtutei*, care organizată fiind după modelul celei ce a existat în Germania sub dominația lui Napoleon I să lucreze pentru combaterea corupțiunii. După cât aflăm, ideea d-lui Filipescu — căci domnul Filipescu este autorul ei — a fost bine primită în rândurile opoziției și *Tugenbundul* român e pe cale de a se organiza. Societatea numără mulți membri, împărțiți în mai multe secțiuni, fiecare secțiune având a combate câte un gen de corupție. Iată amănuntele ce am aflat într-o privirește organizarea principalelor secțiuni: *Secțiunea jocurilor de noroc* Președinte a fost ales în unanimitate de Gh. Mârzescu și vice-președinte d. C. Bobeicu. *Secțiunea moralității generale* Președinte a fost ales în unanimitate Petre Grădișteanu, vicepreședinte Leonida Sterea, secretar Ceur Aslan. *Secția politico-morală* Această secție este condusă de un comitet fără președinte, din care fac parte toți disidenții. *Secția avocaților* Președinte N. Fleva, vice-președinte I. I. Rădulescu. *Secția cestiunilor de onoare*. Președinte: Al. A. Balș. *Secția mângâiere*. Președinte N. Filipescu. *Secțiunea insultelor și calomniilor* Președinte Gh. Panu. *Secțiunea spionilor* Această secție este însărcinată a priveghea pe foștii spioni polițienești dați afară de la poliție și a-i împiedeca să se dea apoi drept oameni cinstiți și a propovădui moralitatea prin gazete. Președinte C. C. Bacalbașa. *Secțiunea puritanilor* Președinte D. R. Rosetti. Mai sunt încă multe alte secțiuni pe cari le vom enumera în curând. După cum vedem, ideea d-lui Filipescu e foarte nimerită și-i face mare onoare. De acum viciul nu are decât să-și facă geamantanele !” Semnează: *Icre de Chef*ul. A se observa umorul fin și ținta acestor aluzii.

„*Epoca*” a fost un ziar politic fondat la București în urmă cu 140 de ani, pe 16 noiembrie 1885, de Nicolae Filipescu, având ca director politic pe Grigore Păucescu (Eminescu l-a avut ca șef de redacție la *Timpul*) și ca prim-redactor pe Barbu Ștefănescu Delavrancea („*strălucit colorist al stilului, capabil și el de a tăia răni adânci în sufletul adversarului*”, cum îl caracteriza N. Iorga în „*Istoria Presei Românești*”, București, 1922, p.148).

Publicația „*Epoca*” a devenit imediat ziarul politic cel mai în vogă, având sediul în Str. Clemenței nr. 3, o publicație emanând energie, foarte virulentă la adresa guvernanților, fiind cel mai agresiv organ de presă împotriva regimului liberal instaurat de I.C. Brătianu.

Nicolae Filipescu, un caracter temperamental, combativ, a strâns în jurul său un grup de tineri conservatori, nemulțumiți de politica împăciuitoare și pusă pe compromisuri ale „bătrânilor conservatori”, felul său de a scrie completându-se cu temperamentul lui Grigore Păucescu, „*un teoretician modern al doctrinei conservatoare și un scriitor limpede și plăcut*” (N. Iorga, op. cit.).

În București existau deja câteva ziare redutabile: „*Românul*”, director Vintilă C. Rosetti, având redacția pe Calea Victoriei, la nr. 10; „*Voința Națională*” – Ziar Național-Liberal, având redacția pe Bv. Elisabeta, la nr. 12 ș.a.

Polemicile stârnite de redactorii noii publicații, considerate drept „liberalo-conservatoare”, erau atât de acide, încât la doar câteva săptămâni de la apariția pe piață a „*Epocii*”, bucureștenii asistau la un duel între Barbu Ștefănescu Delavrancea și redactorul ziarului „*Etoile Roumaine*”, descris astfel de către „*Universul*”, din data de 19 decembrie 1885, p.2: „Un duel a fost ieri între d. B. Ștefănescu, redactorul ziarului „*Epoca*“, și d. Djuvara, redactorul ziarului „*Etoile Roumaine*“, pentru atacuri în ziarele d-lor respective. Lupta s-a făcut cu săbiile și a urmat până ce ambii campioni și-a isprăvit forțele fizice, după care martorii i-au oprit. Singur d. Ștefănescu s-a ales c-o rană ușoară la braț”.

La rândul său, ziarul ieșean „*Curierul Foaia Intereselor Generale (Curierul Th. Balassan)*”, din data de 22.12.1885, p.3 descria cu lux de amănunte acest duel între jurnaliști: „În urma unui articol injurios publicat în ziarul *L' Etoile Roumaine*, d. Barbu Ștefănescu (de la Vrancea) redactor-șef la *Epoca*, a cerut satisfacțiune pe teren d-lui Al. Djuvara, deputat și director al numitei foi oficioase. Duelul a avut loc ori, la 16 ore. Arma aleasă a fost spada. În condițiunile luptei era ca ea să nu înceteze decât atunci când unul din luptători va fi rănit destul de grav pentru a fi pus în stare de inferioritate vădită. Au fost șase pase, fiecare de câte trei minute și cu intervale de trei minute între fiecare pasă. La întâia pasă, d. B. Ștefănescu a primit o mică sgârietură la antebrațul drept. Lupta continuă cu toate acestea. După a șasea pasă, declara martorilor săi că refuză a continua lupta, fiind prea obosit. Martorii d-lui Ștefănescu propun continuarea luptei după ce d. Djuvara se va odihni, sau amânarea ei pentru astă zi. Ambele propuneri au fost refuzate, și lupta a încetat. Martorii d-lui Djuvara erau d-nii D. Ionescu și C. Lecca, iar ai d-lui Ștefănescu d-ni M. P. Balș și Alecu A. Balș.”

După un atentat împotriva lui Brătianu în 1886, redacția cotidianului „*Epoca*” a fost devastată de susținătorii Guvernului. Începând cu data de 23 ianuarie 1886, odată cu retragerea lui Barbu Ștefănescu Delavrancea din funcția de prim-redactor, Nicolae Filipescu este menționat în calitate de proprietar al ziarului.

Considerat ziarul oficial al Partidului Conservator, această publicație a avut mai multe perioade de apariție, inclusiv între 1885-1889 (pe 14 iunie 1889 fuzionează cu *România liberă* apărând în locul lor *Constituționalul*), 1895-1916, și 1929-1938.



# Din istoria presei românești

## Ziarul „Universul”, șapte decenii de existență

Ziarul „Universul” a fost fondat în anul 1884 de către Luigi Cazzavillan, un jurnalist și om de afaceri de origine italiană. Acesta a reușit să creeze un ziar modern și dinamic, care s-a impus rapid pe piața românească. După moartea lui Cazzavillan, conducerea ziarului a fost preluată de Stelian Popescu, sub a cărui direcție „Universul” a continuat să crească și să devină un nume de referință în presa românească. Membrii fondatori și primii colaboratori au fost, de asemenea, figuri importante ale jurnalismului și culturii românești.

Sediul ziarului „Universul” se afla în inima Capitalei, într-o clădire impunătoare, care a devenit un simbol al presei românești. La apogeul său, în perioada interbelică, „Universul” a atins un tiraj de peste 100.000 de exemplare pe zi, devenind cel mai citit și influent cotidian din România, ziarul reușind să devină o prezență cotidiană în viața românilor.

Reper al presei interbelice, era cunoscut pentru calitatea articolelor și pentru abordarea modernă. Sub conducerea lui Stelian Popescu, „Universul” a jucat un rol important în informarea și formarea opiniei publice, având un impact major asupra societății românești din acea perioadă. A publicat de-a lungul timpului numeroase articole de răsunet. De exemplu, ziarul a relatat pe larg evenimente politice majore, cum ar fi dezbaterile legate de reforma agrară sau evoluția scenei politice din România. De asemenea, „Universul” a fost cunoscut pentru articolele sale de investigație, care expuneau corupția și abuzurile din administrație. Un alt exemplu notabil a fost campania de informare și mobilizare a populației în perioade de criză, cum ar fi epidemii sau calamități naturale. Astfel de articole au consolidat reputația ziarului ca o sursă de încredere și mijloc de influență.

Printre principalii colaboratori ai ziarului „Universul” s-au numărat numeroase personalități marcante ale vremii. Între cei mai cunoscuți colaboratori se află Barbu Ștefănescu Delavrancea, Tudor Arghezi (cunoscut pentru stilul său incisiv și talentul literar), Pamfil Șeicaru, (un jurnalist de marcă și o figură proeminentă a presei interbelice), Cezar Petrescu și Ion Minulescu, care au adus un plus de valoare și diversitate conținutului ziarului. Mihail Sadoveanu a publicat unele dintre primele sale scrieri în paginile acestui ziar. De asemenea, „Universul” a avut o echipă de jurnaliști talentați și dedicați, care au menținut un standard ridicat al publicației.

De-a lungul timpului, „Universul” a publicat și numeroase articole care evidențiau sărbători și evenimente importante din viața jurnaliștilor. De exemplu, în preajma aniversărilor ziarului, cum ar fi aniversarea a 50 de ani de la fondare, „Universul” publica articole ample despre istoria redacției, realizările echipei și momentele marcante din evoluția publicației. De asemenea, în preajma sărbătorilor de Crăciun sau Anul Nou, ziarul publica articole festive, în care erau evidențiate contribuțiile jurnaliștilor și rolul lor în societate. Aceste articole nu doar că marcau momentele festive, dar și consolidau comunitatea redacțională și apropierea față de cititori. Colaboratorii ziarului „Universul” erau plătiți în funcție de importanța și frecvența contribuțiilor. De exemplu, un redactor sau un colaborator de marcă putea câștiga salarii considerabile, uneori echivalente cu salariile unor funcționari de rang înalt. De asemenea, colaboratorii ocazionali erau plătiți pe articol sau pe serie de articole, iar nivelul remunerației era considerat destul de atractiv pentru acea perioadă. Această politică de recompensare a contribuit la atragerea unor nume mari ale culturii și jurnalismului românesc.

Contribuția ziarului „Universul” la viața culturală românească a fost enormă. A funcționat nu doar ca o sursă de informații zilnice,



ci și ca un adevărat formator de opinie și cultură. Prin publicarea unor articole de calitate, semnate de figuri marcante ale literaturii și jurnalismului, „Universul” a contribuit la educarea și informarea publicului larg. A fost un spațiu de dezbateri și de exprimare liberă într-o perioadă de mari transformări pentru România. De asemenea, a avut un rol important în promovarea valorilor culturale, a limbii române și a conștiinței naționale. În esență, „Universul” a fost mai mult decât un ziar; a fost o instituție care a modelat opinia publică și a lăsat o amprentă durabilă asupra culturii românești.

Ziarul „Universul” a fost desființat în 1953. Naționalizarea presei și cenzura impusă de regimul instaurat la putere au dus la închiderea multor publicații independente, iar „Universul” nu a făcut excepție. Ziarul a fost considerat incompatibil cu noua ideologie și a fost înlocuit de publicații care susțineau linia partidului comunist. Astfel, „Universul” și-a încetat apariția după aproape șapte decenii de existență.

Arhiva ziarului „Universul” se păstrează în principal la Biblioteca Națională a României și la Arhivele Naționale. De asemenea, unele colecții pot fi găsite în biblioteci universitare sau în colecții particulare. Accesul la arhivă este posibil pentru cercetători și publicul larg, deși unele documente pot necesita permisiuni speciale sau programări în prealabil. Totodată, unele ediții digitalizate sau colecții de articole pot fi accesate online prin platforme specializate sau proiecte de digitalizare a presei vechi.

În articolul program intitulat „Ce vrem”, redacția afirmă: „Înainte de toate voim ca Universul să fie un ziar popular, dar popular în adevăratul și cel mai larg înțeles al cuvântului, astfel ca să merite titlul de organ al opiniei publice.”



Palatul „Universul” din București adăpostea redacția ziarului „Universul”



